

BLIK TERUG EN VOORUIT

10 jaar Nevedi columns

The logo for Nevedi, featuring the word "Nevedi" in a green, italicized sans-serif font. A green swoosh underline starts under the 'N', arches over the 'e', and ends under the 'i'.

Nevedi

BLIK TERUG EN VOORUIT

10 jaar Nevedi columns

Voorwoord

Nevedi viert dit jaar haar 20-jarig bestaan. Ter gelegenheid hiervan is een overzicht gemaakt van columns die de afgelopen 10 jaar zijn uitgebracht. Zelf heb ik als directeur van Nevedi in deze periode bijna elke maand een column geschreven over wat ons als diervoedersector bezighoudt. Dat hoort naar mijn mening bij de transparantie van Nevedi en de open dialoog die we als sector hebben met overheden, veehouders, bedrijven en maatschappelijke organisaties. Daarnaast hebben we in de afgelopen 10 jaar partijen in alle schakels van de dierlijke keten en maatschappelijke partijen gevraagd in columns te reflecteren op onze rol. Altijd zonder vooraf één woord te wijzigen in de aangeleverde columns. Dit overzicht van columns geeft daarmee een mooie doorkijk van inzichten op thema's die de afgelopen 10 jaar hebben gespeeld in onze sector.

Een aantal zaken valt op. Zo ben ik erg blij te constateren dat het belang van ketensamenwerking in de loop der jaren steeds meer is onderkend. Het thema duurzaamheid is een onderwerp dat al meer dan 10 jaar prominent op de agenda staat. Van de voorlopersrol die we hebben vervuld met duurzame sourcing van soja en palmolie, tot het verminderen van milieuemissies via het fosfaat voerspoor, reductie antibiotica in mengvoer en de bijdrage aan de klimaatdoelen.

Een rode draad die door vele columns loopt is de behoefte aan meer maatschappelijke erkenning voor de dierlijke sector en de druk die veel veehouders ervaren door steeds veranderende regels. Dat is een thema dat Nevedi zeer aan het hart gaat. We staan voor een gezonde en krachtige diervoederindustrie en daarvoor hebben we krachtige veehouderijsectoren, onderwijs en onderzoek in Nederland nodig.

Dit vraagstuk is afgelopen jaren steeds beter gedefinieerd. Er zijn kenteringen zichtbaar in de markt en het maatschappelijke krachtenveld die uitdagingen bieden op het gebied van duurzaamheid. Die uitdagingen moeten we samen met de betrokken ketenpartners maar ook met maatschappelijke organisaties en overheden bespreken en oplossen. Daar zit de kracht van Nederland en die zullen we goed moeten benutten in de komende jaren. Daarover leest u meer in onze volgende jubileumbundel.

Ik hoop dat deze verzameling in dit boekje u een mooi doorkijkje geeft en wens u veel leesplezier.

Henk Flipsen
Directeur Nevedi

We schrijven 2020. We staan aan de vooravond van weer een belangrijke stap van de Nederlandse diervoederindustrie, waarmee deze opnieuw laat zien haar verantwoordelijkheid te nemen.

Sinds 2010 is er veel veranderd in de veehouderij; vooral wat betreft verduurzaming. We kiezen nu voor de integrale aanpak, waar we in het verleden vaak werden gedwongen ons te richten op één bepaald issue, zoals mest, ammoniak of megastallen. De sector is op zoek gegaan naar andere stalsystemen. Nieuwe, integrale concepten houden rekening met alle facetten van duurzaamheid: diergezondheid en welzijn, energie- en watergebruik, mineralenkringlopen, inpassing in het landschap, enzovoort. Die nieuwe stalsystemen zijn duurder. Veehouders hebben schaalgrootte nodig om daarin te kunnen investeren. Veel bedrijven zijn gestopt. De geleidelijke schaalvergroting die zich toch al aftekende, is in hetzelfde tempo doorgegaan.

De mengvoerindustrie heeft een sleutelpositie gehad in de verduurzaming. Vroeger was er een spanningsveld tussen het kortetermijnbelang van een lage voerprijs en keuzen die gemaakt moesten worden in het belang van een duurzamere veehouderij. De industrie heeft hierin de goede stappen gezet. De branche verdient daarmee anno 2020 al een groot compliment.

Nu staan we voor de volgende dimensie: de nieuwe regionalisering. De veevoerindustrie verwerkt steeds meer regionaal geproduceerde grondstoffen, afkomstig uit een gebied met een straal van 700 kilometer. Daar liggen ook

de grote stedelijke gebieden waar we het belangrijkste deel van onze agrarische producten afzetten. Een logisch vervolg is dat de diervoederindustrie een positie neemt in de productie van groene energie; methaan en biodiesel uit mest en andere, regionaal geteelde biobrandstoffen. De bijproducten van de energieproductie kunnen in de diervoeding verwerkt worden of als meststof in de regionale teelt van grondstoffen benut worden. De voerindustrie, als grootste importeur van mineralen, draagt daarmee bij aan de oplossing van het mineralenvraagstuk. Zo zorgen we ervoor dat de regionale kringlopen beter sluiten. Bovendien zorgt de sector er zo voor dat Nederland haar doelen voor de productie van groene energie ver voor de streefdatum in 2050 kan realiseren.

**De diervoederindustrie,
als grootste importeur van
mineralen, draagt bij aan de
oplossing van het mineralen-
vraagstuk. Zo zorgen ze ervoor
dat de regionale kringlopen
beter sluiten.**

Het klinkt bijna te mooi om waar te zijn. Verduurzaming en regionalisering waren immers lange tijd niet vanzelfsprekend. Maar er kan veel gebeuren in tien jaar tijd. Gelukkig wisten we dat al in 2010.

Ik hielp laatst mijn oudste zoon met zijn huiswerk; overhoorde hem voor het vak biologie. Het ging over 'de landbouw'. De reguliere land- en tuinbouw werd neergezet als een uitsluitend economisch gedreven sector met overwegend negatieve effecten op natuur- en milieewaarden. Daartegenover werd de biologische landbouw geplaatst die met steun van overheid en diverse natuur- en milieuorganisaties gelukkig een

We moeten luisteren. Daaruit kunnen we kansen creëren voor een gezonde toekomst van dierlijke productie in Nederland.

oplossing kan bieden voor de 'wantoestanden'. Een geruststelling: de werkelijkheid is anders. De Nederlandse voedselketen is bijzonder efficiënt, met een uitstekende carbon footprint. Zo goed zelfs dat we onszelf de top van de wereld noemen. Een feitelijk juiste, maar ook gevaarlijke waarneming. Want: vindt iedereen in Nederland dat de agro- en foodindustrie de top van de wereld is? Is men wel overtuigd van onze koppositie; van de rol die we spelen op de wereldwijde kennis- en innovatiemarkt?

Ik merk dat de beleving vaak anders is. Onze vier kinderen groeien op vlak bij Den Haag. Op school vormen 'internet' en 'wat de juf weet' het referentiekader voor de leerstof.

Het is helemaal niet fout bedoeld, maar ik ervaar vanuit mijn positie dat er een wereldvreemd beeld bestaat over land- en tuinbouw. En het is me ook duidelijk dat we kinderen en jonge volwassenen helemaal niet bereiken met 'onze successen'. Daar zijn ze niet in geïnteresseerd. De jonge generatie denkt in hyves, twitter en facebook en heeft (gelukkig) aanleg om de basiswaarden en normen van leven centraal te stellen. Kinderen willen vrede op aarde, eten voor iedereen en brandweerman of kleuterjuf worden. Daarna meer vrije tijd, reizen en genieten. Wij moeten meer inzetten op aansluiting bij de belevingswereld.

In de algemene ledenvergadering van Nevedi riep voorzitter van de ZLTO Hans Huijbers op tot maatschappelijk besef. Tussen ketenpartijen is een meer integrale visie nodig, op basis van een dialoog met de samenleving. We moeten niet langer vertellen hoe goed we zijn. We moeten luisteren. Daaruit kunnen we kansen creëren voor een gezonde toekomst van dierlijke productie in Nederland. Het zou helemaal mooi zijn als zo'n integrale visie ook de basis vormt voor eenduidige communicatie en de beleidsstrategie van ondernemingen en organisaties.

Nevedi wil het initiatief nemen voor een open congres in het voorjaar van 2011. We willen diverse groepen hun visie laten geven om bij te dragen aan de noodzakelijke dialoog. Daaruit kunnen we elementen halen voor de beleidsstrategie in de komende jaren. Nevedi start hiermee en rekent op medewerking van de keten...

Of vindt u nog steeds dat we de beste van de wereld zijn?

Wie vindt
ons de beste?

**HENK
FLIPSEN**
Directeur Nevedi

Vertrouwen is hét sleutelwoord. Ik heb het begrip 'vertrouwen' in de afgelopen weken veel gehoord en ervaren hoe belangrijk het is. Dat is niet verwonderlijk, omdat wij als voerproducenten met zowel de oorzaken als de gevolgen van de dioxinecrisis worden geassocieerd.

Nevedi heeft in de afgelopen weken steeds vertrouwen gesteld in de mensen die – in deze moeilijke tijd en onder hoge druk van hun achterban – moesten handelen. Naast vertegenwoordigers van banken, slachterijen en retail bedrijven hadden juist ook LTO- en NVV-bestuurders het zwaar. Nevedi heeft geen van deze bestuurders in hun doelstelling bekritiseerd. Iedereen wil namelijk hetzelfde: een economisch gezonde productiekolom.

Zonder populair taalgebruik en korte termijnge win heeft Nevedi geprobeerd op een gezonde manier bij te dragen aan ondersteuning van staatssecretaris Bleker in zijn lobby voor herstel van consumentenvertrouwen.

Binnen de varkensketen is het vertrouwen op de proef gesteld. Zo zijn diervoederbedrijven uitgedaagd om hun gevoel te laten spreken en een gebaar te maken naar noodlijdende varkenshouders. Wij hebben volop begrip voor de moeilijke positie van varkenshouders. Maar; hoe moet je antwoorden? Als collectieve branche? Dat is een eis waaraan de branche niet kan voldoen. Iedereen weet dat collectieve prijsafspraken illegaal zijn.

Bovendien zijn de marges in onze branche smal en is de concurrentie groot. Het beeld dat er veel geld wordt verdiend in mengvoederland klopt niet meer. Dat behoort

tot het verleden, een periode waarin ook varkensboeren veel verdienden. We kunnen elkaar een hand geven. Ondernemen is voor iedereen in de keten 'scherp aan de wind zeilen'. Dat maakt uiteindelijk het verschil tussen eten of gegeten worden.

Iedereen wil hetzelfde: een economisch gezonde productiekolom.

Intussen werken we samen met collega's in de vetten- en oliënbranche aan een Europees monitoringplan voor dioxine. We gaan de huidige kwaliteitsborging en -controle van onze toeleveranciers kritisch onder de loep nemen, evenals de garanties die daaruit komen. We moeten streng zijn maar ook weer niet doorschieten. Volstrekt transparant en met vertrouwen in elkaar.

Deze crisis leert ons nog eens hoe belangrijk vertrouwen in de markt en van consumenten is. Het door staatssecretaris Bleker geïnitieerde topeverleg in de verschillende dierlijke sectoren is gericht op een gezonde en duurzame dierlijke productie in Nederland, waaronder de varkens- én de pluimveekolom. Nevedi staat hier vierkant achter. De hele kolom moet kunnen bouwen en vertrouwen op een financieel gezonde bedrijfsvoering. Dat moet lukken omdat we het vertrouwen dat we krijgen waarderen én omdat we mensen, organisaties en bedrijven tegenkomen die we het vertrouwen ook willen en durven geven.

Verduurzaming is cruciaal voor het behoud en de versterking van de positie van de Nederlandse veehouderij. Het P-dossier – het verantwoord afzetten van het fosfaatoverschot – is daarin een van de belangrijkste thema's. Boeren hebben daarin hun eigen verantwoordelijkheid, maar hebben een inspanning van de diervoederindustrie hard nodig.

Verduurzaming is een voorwaarde voor continuïteit.

Een efficiënte P-benutting is in de eerste plaats van belang omdat duurzaamheid een verantwoord gebruik van grondstoffen vereist. Hoewel er nog geen tekort aan P-grondstoffen dreigt op korte termijn, is de voorraad eindig en groeit de vraag wereldwijd. Daarnaast hebben we in Nederland te maken met een beperkte milieugebruiksruimte. De gebruiksnormen worden verder aangescherpt richting 2015, waardoor het fosfaatoverschot toeneemt. Bovendien is de Nederlandse fosfaatproductie in de afgelopen jaren uitgestegen boven het plafond dat is afgesproken in EU-verband. De Europese commissie eist daarom maatregelen voor de periode 2011-2013.

LTO Nederland en Nevedi hebben afspraken gemaakt voor een gezamenlijk traject. We gaan laten zien dat we samen de verantwoordelijkheid nemen en willen het niet laten aankomen op wettelijke maatregelen. Onderdeel van aanpak is het zogeheten voerspoor. Dat houdt in dat de P-benutting op de veehouderijbedrijven wordt verbeterd

onder andere door het beperken van de aanvoer van P in voer. Het doel is vóór 2013 een vermindering van het overschot met 20 miljoen kilo op jaarbasis. In 2011 moet al 10 miljoen gerealiseerd zijn.

Er ligt een taak voor de diervoederindustrie.

Allereerst om voeders te ontwikkelen met minder P. Daarnaast spelen de buitendienstadviseurs van de voerleveranciers een belangrijke rol. Deze moeten nadrukkelijk hun kennis inzetten om de veehouders te adviseren hun P-benutting te verbeteren, via optimalisering van hun bedrijfsvoering. Inspanningen hiervoor staan - zeker in de huidige markt - op gespannen voet met de vraag om kostprijsverlaging. Het is korte termijn versus lange termijn. Veehouders moeten wellicht een paar dubbeltjes meer betalen voor het voer, maar dat verdienen ze op termijn terug doordat ze minder grond voor mestplaatsingsruimte nodig hebben.

Voor voerfabrikanten liggen er kansen. Het is een nieuwe mogelijkheid om hun R&D-functie aan te jagen. Bovendien kunnen ze een unieke propositie neerzetten voor de veehouder van de toekomst. Kortom: maak van P een USP. Veevoerleveranciers, steek uw concurrentiekracht in productontwikkeling en advies. Want verduurzaming is een voorwaarde voor continuïteit. En P is daarbij een van de key issues voor het behouden en versterken van het totale agro-complex.

**Maak
van een
P een USP**

**ALBERT
JAN MAAT**
Destijds voorzitter
LTO Nederland

Fanatiek; dat zijn wij. In het Nederlandse agro- en foodcomplex werken we dagelijks met man en macht aan een gezond, veilig en hoogkwalitatief voedselpakket. Het bedrijfsleven werkt daarbij samen met overheden en sommige NGO's waaronder diervelzijns-, natuur-, - en milieuorganisaties. We werken met z'n allen zo hard dat we vergeten dat het werkdoel bereiken iets anders is dan geaccepteerd worden. Onze intensieve productiemethoden zijn efficiënt en daarmee ook duurzaam. We willen begrip daarvoor. We willen geaccepteerd en gerespecteerd worden.

Communicatie wordt al decennia lang als oplossing genoemd. Het gaat er uiteindelijk om dat consumenten en burgers tevreden zijn over ons. Daarbij zien we collectief iets over het hoofd. Het is namelijk moeilijk om 'de burger' of 'de consument' te vinden. Het is nog lastiger dat de definitie van 'tevredenheid' en de criteria om die te meten niet bestaan. Althans, dat begrip verandert met de waan van de dag.

Nu zijn er methoden om de burger op een gedachte-spoor te zetten. Er zijn partijen in de samenleving die via beeldvorming erin slagen om de definitie van 'tevredenheid' te beïnvloeden. De laatste variant is een anonieme actiegroep 'Ongehoord'. Toen ik de naam hoorde en de videoactie over varkenshouderij zag, dacht ik: Inderdaad. Ongehoord fanatiek. Als een groep inbreekt om video-opnamen te maken en niet beschikbaar is voor dialoog en waarschijnlijk dat ook niet wil, houdt communicatie volgens de Nederlandse normen op. Deze manier is niet alleen 'ongehoord' maar ook onwettig. Sommige deskundigen stellen dat je beter geen rechtbaarheid kunt geven aan deze zaken omdat 'extra aandacht' negatief uitwerkt. Eerlijk gezegd twijfel

ik daaraan. Grote bevolkingsgroepen komen momenteel via de social media snel tot standpunten. Misschien moeten we juist het brede publiek zoeken en deze met de ontstane situatie confronteren. Ik denk dat grote delen van de Nederlandse bevolking een positieve indruk hebben van onze boeren. Het ontbreekt meestal aan feitenkennis waardoor 'opgelegde beelden' van actiegroepen het referentiekader worden voor de publieke opinie.

Communicatie wordt al decennia lang als oplossing genoemd.

Onze maatschappij heeft een vertekend beeld; zeventig procent van onze productie is bestemd voor export en niemand wil echt betalen voor duurzame productie. Bovendien wordt duurzaamheid in Nederland ook nog eens anders gedefinieerd dan in, bijvoorbeeld, Duitsland, ons belangrijkste afzetland. Tegelijk kijken dichtbevolkte gebieden elders in de wereld vol bewondering toe hoe efficiënt wij het in Nederland voor elkaar hebben. Het mag duidelijk zijn. De voedselketen blijft ongehoord en ook ongezien. Kleine actiegroepen met specifieke doelen spelen het ongehoord en ook onwettig.

Het gaat om de effecten. Onwettig past ons niet; dat leggen we terecht als optie terzijde. Ongezien; dáár moet iets gebeuren. We moeten zichtbaar worden, zodat consumenten waarde gaan toekennen aan herkenbare producten. Als dat niet lukt, houdt ons land op termijn een onrendabele voedselproductie over, op kosten van de belastingbetalers. Is dat ongehoord of juist ongezien?

De roep om verduurzaming klinkt luider en luider. In de agrarische sectoren wordt de lat steeds hoger gelegd en dat roept ook vragen op. Wanneer ligt die lat goed?

Tijdens onze jaarvergadering hebben de heren Daan van Doorn en Hans Alders uitstekend overgebracht welke factoren de hoogte van de lat beïnvloeden. We hoeven niet langer cryptisch te doen. Het moet anders. De voortbrenging van dierlijke producten in Nederland (en Europa volgt zeker!) gaat vanaf nu in hoog tempo naar volledig duurzaam in 2020.

Hoe hoog de lat moet liggen? Mijn advies: blijf springen. Kijk omhoog en zie de kansen.

Wat is duurzaam? Dit kunnen we kort samenvatten. In 2050 hebben we een wereldbevolking van 9 miljard mensen. Als we die met de huidige productiemethoden willen voeden, dan hebben we vier aardbollen nodig. Dat gaat niet. We moeten met een halve aardbol voedsel produceren voor alle mensen en dieren en dat vraagt om een werkwijze die we duurzaam noemen.

Nu lopen er al veel initiatieven. Het is écht niet allemaal nieuw. Soja, dierenwelzijn, fosfaat, antibiotica, volksgezondheid en voedselveiligheid zijn stuk voor stuk onderwerpen die vol in de aandacht staan van maatschappij én bedrijfsleven. We doen al veel. De vraag is nu hoe en hoe snel we de lat gezamenlijk verschuiven. Gezamenlijk,

maar wel met 'kartrekkers'. Soms ligt het initiatief bij retail, verwerkende industrie; soms bij veehouders en soms bij de toeleverende industrie. Belangrijk is dat er – los van de initiatiefnemers – van meet af een ketencollectief ontstaat waarin we elkaar door dik en dun steunen in de noodzakelijke verandering.

Als de lat hoger wordt gelegd, komt er ook meer ruimte voor schepsels die niet springen, maar er liever onderdoor kruipen. Die 'kruipers' moeten we aanpakken. Daar hebben we de overheid bij nodig. Die moet controleren, handhaven en ervoor zorgen dat de mededingingswetgeving niet gebruikt wordt om deze onderkruipers een kans te geven.

De lat ligt goed als iedereen springt. Alleen dan ontstaat er een level playing field. Hoe hoog de lat moet liggen? Dat weet ik niet. Mijn advies: blijf springen. Kijk omhoog en zie de kansen.

**Gewoon
blijven
springen**

**HENK
FLIPSEN**
Directeur Nevedi

De wereld verandert, handel speelt daar op in

MATTHÉ VERMEULEN

Voorzitter Koninklijke Vereniging Het Comité van Graanhandelaren

10

27
04
12

Ook al bent u zich er misschien niet altijd van bewust, als diervoederfabrikant hebt u dagelijks te maken met het werk van Het Comité van Graanhandelaren. Het Comité zorgt voor de standaard-contracten, de basis voor de voorwaarden waaronder grondstoffen worden verhandeld. Wij onderhouden de contracten, dragen zorg voor het bijhouden en vaststellen van de dagwaarden, belangrijk bij het verrekenen van leveringen boven of onder het contractvolume of bij een faillissement.

Dit is een direct uitvloeisel van de missie van de Vereniging Comité van Graanhandelaren: het ondersteunen van de vrije handel in de totale supply chain in de breedste zin van het woord. Ons Comité is een instituut dat al 140 jaar bestaat. Sinds 16 april mag ik hiervan de voorzitter zijn. Dit is voor mij een hernieuwde kennismaking; tot zes jaar geleden ben ik ook een periode bestuurslid geweest. Destijds vanuit mijn activiteiten voor Palte & Haentjens/SGS, nu als zelfstandige vanuit mijn onderneming Ligare. Ik heb gezien dat een aantal thema's van toen nog steeds actueel is: kwaliteit, veiligheid en traceerbaarheid. Ik constateer dat we inmiddels wel een stuk verder zijn gekomen.

Het Comité beraadt zich momenteel op zijn visie voor de komende jaren. We kijken daarvoor onder meer naar de toekomst en de taken van de productschappen. Ook de internationalisering is een belangrijk onderwerp. Het beleid wordt steeds meer in Brussel bepaald. Het is dus zaak om ons - nog meer dan voorheen - op Brussel te richten. De Europese organisatie Coceral is daarvoor natuurlijk een prima platform. We zullen ons binnen die organisatie moeten profileren en ook voortdurend kijken naar andere wegen in Brussel.

Uiteraard hebben we ook te maken met de verduurzaming van de agrarische productieketens. Voorbeelden zijn onze betrokkenheid bij het project Carbon Footprint Diervoeding en het initiatief voor duurzame soja (Round Table on Responsible Soy, RTRS).

Vrije handel met zo min mogelijk belemmeringen.

Ondernemers in onze branche voelen hun verantwoordelijkheid. De wereldbevolking groeit en daarmee ook de vraag naar voedsel. We zien veranderingen in consumptiepatronen. Daarbij blijft er altijd vraag naar grondstoffen, in wat voor vorm dan ook.

De leden van Het Comité volgen de trends, onze afnemers bepalen. Het Comité zet zich in voor een internationaal level playing field, voor het wegnemen van handelsbelemmeringen. Rondom duurzaamheidsthema's willen we graag meedenken, maar we zijn ook kritisch. Maatregelen staan vaak op gespannen voet met vrijheden in de handel. Denk aan de regelgeving rondom GGO's en ook bepaalde zaken die met voedselveiligheid te maken hebben. Die worden niet overal op de wereld hetzelfde ontvangen.

In de afgelopen 140 jaar heeft Het Comité zich voortdurend aangepast aan ontwikkelingen van de tijd. Altijd met als insteek vrije handel met zo min mogelijk belemmeringen. De wereld verandert echter wel, wij als handel spelen daar graag op in.

Diervoederbedrijven zijn in de eerste plaats vooral bezig met datgene waar ze goed in zijn: voer produceren van hoge kwaliteit tegen een scherpe prijs. Zuiniger met energie omspringen is niet altijd de eerste prioriteit. Daarom is het goed dat Nevedi namens de sector is toegetreden tot de Meerjarenaafpraak (MJA) Energie-efficiëntie. Die biedt leden veel voordelen.

Voor de deelnemende bedrijven betekent energiebesparing een bijdrage in de kostenbeheersing.

De Meerjarenaafpraak Energie-efficiëntie is een convenant tussen de Rijksoverheid en grote organisaties en bedrijven. Uitgangspunt is een energiebesparing van tenminste 2 procent per jaar.

De leden van Nevedi, die zich hebben aangemeld voor deelname aan de MJA, zullen dus actief op zoek moeten gaan naar mogelijkheden om jaarlijks 2 procent minder energie te gebruiken. Deze bedrijven moeten een Energie-efficiëntieplan opstellen en jaarlijks rapporteren over de voortgang. Agentschap NL monitort de gegevens. Zo kunnen we de hele sector volgen en met hen de ontwikkelingen bespreken.

Onze ervaring leert dat bedrijven het opstellen van een energie efficiency plan best lastig vinden. Daarom biedt de overheid via Agentschap NL ondersteuning. Door deelname

aan de MJA kunnen Nevedi-leden nu ook een beroep doen op een externe adviseur, deels op kosten van Agentschap NL.

Uit een vooronderzoek bij 50 productielocaties weten we dat er concrete aanknopingspunten zijn voor besparing. We zien dat er veel winst te behalen valt met het stoomgebruik, een proces waarvoor veel gas nodig is. Soms is vervanging van de stoominstallatie nodig, vaak kan ook met optimalisatie al veel bereikt worden. Een tweede mogelijkheid is procesoptimalisatie; zoeken naar oplossingen die minder energie vragen. Zo kan een producent in bepaalde gevallen door een andere stoomdosering, met minder persen toch de gewenste hardheid van de brok realiseren. Ten slotte blijkt dat ook geoptimaliseerd kan worden in de productieplanning; door te zorgen dat de lijnen beter bezet worden.

Het lijken voor de hand liggende maatregelen. Maar in de praktijk gunnen individuele bedrijven zich er de tijd of middelen niet voor. Hier ligt de meerwaarde van toetreding tot de MJA. De externe adviseurs leveren extra expertise én de deelnemende bedrijven kunnen leren van elkaars ervaringen.

Je ziet in andere sectoren dat deelname aan meerjarenafspraken voor bedrijven echt werkt. Bedrijven die meedoen realiseren minstens twee maal zoveel besparing als bedrijven die niet meedoen.

Voor de deelnemende bedrijven betekent energiebesparing een bijdrage in de kostenbeheersing. Maar laten we ook niet vergeten dat we zo gezamenlijk werken aan een schonere en groene bedrijfstak.

**Samen
energie
besparen is
effectiever**

JAC VAN TRIJP
Beleidsadviseur
Agentschap NL
(nu RVO)

Dit jaar zijn er nieuwe acties tegen pluimveevlees uit de gangbare veehouderij, bestempeld als plofkip. Actiegroepen willen supermarkten dwingen te kiezen voor minder intensieve productiemethoden. Dat vind ik een merkwaardige ontwikkeling. De Nederlandse veehouderij is de meest productieve en daarmee de schoonste ter wereld. Die moet je niet af willen breken. De landbouw moet wereldwijd juist hoogproductiever en intensiever worden, anders sturen we aan op een tekort aan voedsel.

De vraag naar voedsel neemt de komende decennia enorm toe. De schattingen lopen uiteen van anderhalf tot twee keer de huidige productie in 2050. De wereldbevolking groeit sterk en voor veel mensen in opkomende economieën groeit de welvaart snel en daarmee de koopkrachtige vraag naar vlees, eieren en zuivel. Natuurlijk kunnen we nog het nodige winnen met het ontwikkelen van bijvoorbeeld nieuwe bronnen van eiwit (algen, insecten) en ook met minder verspilling, maar dat alles zal nooit genoeg zijn om de extra vraag naar voedsel mee af te dekken. Met de toename van het aantal mensen kunnen we verder niet verwachten dat er evenredig veel landbouwgrond bij komt. We lopen nu al tegen de grenzen aan. Die extra mensen hebben allemaal ruimte nodig om te leven, te werken en te recreëren. De enige conclusie die je daarom kunt trekken is dat de productie per hectare (en per dier) hoe dan ook omhoog moet.

In termen van duurzaamheid scoort hoogproductief en intensief het best. Dat blijkt uit de Life Cycle Analyses, onderzoek van Wageningen UR waarbij de hele keten van grondstof tot het bord van de consument wordt geanalyseerd en doorgerekend. Bij een hogere

productie per dier, heb je minder grondstoffen per kilo product nodig. Een koe die 10.000 liter melk produceert heeft per kg melk 30% minder energie nodig dan twee koeien van 5.000 kilo. Ook de uitstoot van broeikasgassen als CO₂ is daardoor per kg product veel lager.

Dierenwelzijn is een gevoelig punt.

Toch is er veel discussie. Dierenwelzijn is een gevoelig punt, vooral voor varkens en kippen in Nederland. Vaak wordt 'biologisch' gezien als het meest duurzaam. Dat is wat betreft het gebruik aan grondstoffen en uitstoot van broeikasgassen per kg product aantoonbaar onjuist. Dat komt primair doordat de productiviteit lager ligt dan bij 'gangbaar'. In productiesystemen met meer aandacht voor welzijn hebben dieren meer ruimte, maar groeien langzamer en produceren minder. Dan heb je meer voer nodig, dat betekent meer grond en grondstoffen per eenheid melk, vlees of eieren en ook meer uitstoot aan broeikasgassen.

Het één is dus strijdig met het ander. Je moet kiezen. Ik vind aandacht voor dierlijk welzijn belangrijk, laat daar geen misverstand over bestaan. De afweging tussen meer welzijn enerzijds of minder aanslag op grond en grondstoffen en minder uitstoot aan broeikasgassen anderzijds, moet iedereen voor zichzelf maken. Keuzevrijheid van mensen is een groot goed. Ik zou graag ruimte zien voor een informed choice, gebaseerd op eerlijke informatie. Het hoeft toch niet door een paar mensen van Wakker Dier bepaald te worden? Big Brother die wel zal bepalen wat goed voor ons is? Wat mij betreft hoort het laatste woord aan de consument!

Onlangs bezocht ik de rondetafelconferentie voor duurzame palmolie (RSPO) in Singapore. Namens de Task Force Duurzame Palmolie mocht ik ook werkbezoeken brengen aan plantages met palmbomen en de verwerkende industrie van palmproducten. Graag maak ik u deelgenoot van mijn bevindingen.

Uiteindelijk zullen alle grondstoffen de duurzaamheidstoets moeten doorstaan binnen economische verantwoorde kaders.

Wist u dat palmproducten ook verwerkt worden in bouwmaterialen, meubels of meststoffen? De mogelijkheden voor de palmolie en de palmpitolie zijn haast onbeperkt. Intussen werken onderzoekers ook aan DNA-technieken in de veredeling van de palm, zodat de mogelijkheden voor opbrengstverhoging en betere verwaarding nog groter worden.

Mocht u denken dat verwerkers in Maleisië, Singapore of Indonesië anders over de markt denken dan wij, dan kan ik u geruststellen. Ook in dat deel van de wereld zijn er spanningen tussen landen en is er concurrentie tussen grote en kleine bedrijven. In het algemeen geldt dat overal in de wereld genoeg mensen zijn met goede bedoelingen maar dat het lastig is om extra kosten vergoed te krijgen. Wat dat betreft zie ik grote overeenkomsten met ons soja-dossier, waarbij we praten met marktpartijen in Zuid-Amerika. Een verschil is dat er in de palmolieproductie nadrukkelijker

sprake is van kleinschaligheid en armoede. Boeren met een paar hectare leven bij de dag, ze denken niet (global) in termen van duurzaamheid en zijn ook niet bij machte daarin te investeren. Het is beslist een uitdaging om daarin verandering te brengen. Maatschappelijke organisaties, zoals het Nederlandse Solidaridad, spelen daarin een belangrijke rol. Zij helpen kleine producenten via projecten in verbetering en verduurzaming van landbouwmethoden en laten hen zodoende ook meeprofiteren van de ontwikkelingskansen die de markt biedt. Dat er kansen liggen, als gevolg van de toenemende vraag naar palmproducten, is duidelijk. Zeker in ontwikkelingslanden worden deze met beide handen aangegrepen. Ongebreidelde groei brengt ook sociale en ecologische risico's met zich mee. Daarom is het in mijn ogen goed dat we in de RSPO een standaard hebben die ervoor zorgt dat de uitbreiding van productie volgens spelregels van de RSPO verloopt. Dat wil zeggen: een gecontroleerde groei, die niet ten koste gaat van natuur en milieu of leidt tot verslechtering van arbeidsomstandigheden.

Mijn conclusie is dat de RSPO een goed initiatief is, dat bijdraagt aan bewustwording bij producenten en marktpartijen. Nevedi is aangesloten bij de Nederlandse Task Force Duurzame Palmolie en wil – in gezamenlijkheid met alle andere bedrijven en organisaties in Nederland – ervoor zorgen dat alle gebruikte palmolie in 2015 duurzaam gecertificeerd is, in overeenstemming met de RSPO-standaard. De certificering is een wereldwijd proces dat geleidelijk meer aandacht krijgt. Niet alleen voor palmolie maar ook voor andere producten. Soja is voor ons een bekende, maar ik denk dat uiteindelijk alle grondstoffen de duurzaamheidstoets zullen moeten doorstaan. Wel binnen economisch verantwoorde kaders. Dat wel.

**Net als
soja ook
palmolie
duurzaam**

**HENK
FLIPSEN**
Directeur Nevedi

Dat klinkt wel een beetje vergoegzaam. Waarom? Er zijn nog steeds mensen die last hebben van negatieve beeldvorming uit het verleden. De diervoederindustrie wordt daarmee onbedoeld in een positie gebracht van 'de sector die van alles overkomt'. Dat levert defensief gedrag en reacties op. Dat moeten we achter ons laten. Zaken zijn nu goed geregeld en daar moeten we ook open over communiceren. Met ketenpartijen, maatschappelijke organisaties, overheden én met het brede publiek. We gaan natuurlijk niet overdrijven. Met trots kunnen we intussen wel verwijzen naar een aantal voorbeelden in de afgelopen jaren waarin onze sector haar collectieve kracht laat zien.

Stoppen met gemedicineerd voer

In 2010 aangekondigd en in 2012 gerealiseerd. Het is een belangrijke stap geweest in de reductie van antibiotica-gebruik en voorkoming van resistentievorming in de Nederlandse veehouderij. Alle leden van Nevedi hebben zich van het begin af aan hieraan gecommitteerd.

Verduurzaming van soja

In 2006 was Nevedi betrokken bij de oprichting van de RTRS. In 2009 richtte Nevedi, met enkele bedrijven in de keten, de stichting Initiatief Duurzame Soja op en vanaf 2013 is Nevedi medetrekker van de stichting Ketentransitie Verantwoorde Soja. Alle leden van Nevedi dragen financieel – naar evenredigheid van omzet – bij aan dit project. Dat kunnen niet alle sectoren en ketenpartijen zeggen.

Vermindering fosfaat in voeders

In 2010 heeft Nevedi – samen met LTO – een afspraak gemaakt met de toenmalig staatssecretaris Bleker om het gehalte aan fosfaat in diervoeders te verlagen. In 2011 is een start gemaakt met het convenant voor rundveevoeders.

In 2012 bleek dit traject succesvol. Intussen is ook voor de varkenssector een pbo-verordening aangenomen die een maximale fosfor-efficiëntie moet gaan garanderen. Het private convenant met alle rundveevoederproducenten in Nederland is uniek te noemen.

Zaken zijn nu goed geregeld.

Voedselveiligheid

De leden van Nevedi beschikken over een structuur die nodig is om veilig diervoeder zo goed als mogelijk te waarborgen. Elke consument moet vlees-, ei- of zuivelproducten kunnen kopen van sublieme kwaliteit én dat onverkort veilig is. Dat is ieders belang in de keten. Met het recente voorbeeld van aflatoxine hebben alle betrokken diervoederbedrijven – in samenspraak met de zuivelindustrie – de risico's op aflatoxine in melk maximaal gereduceerd door een grootschalige recall-actie. Dat is een dure operatie die niet gebaseerd was op wettelijke sancties. Dit private initiatief is toch een voorbeeld van collectieve verantwoordelijkheid die in de dierlijke productieketens voor zover bekend niet eerder is vertoond.

Mestverwerkingsinitiatieven

Afgelopen voorjaar heeft een aantal bedrijven gezamenlijk besloten om actief deel te nemen in het Mestinvesteringsfonds. Nevedi staat daar zelf formeel buiten maar vormt het platform waarlangs genoemde bedrijven elkaar treffen. Ook weer een mooi voorbeeld van samenwerking in de diervoederbranche. Wij gaan gewoon door met samenwerken. Binnen en buiten Nevedi. Is dat niet voorbeeldig?

Dit voorjaar hebben we als Nederlandse supermarktbranche criteria opgesteld voor duurzaam varkensvlees en de kip van morgen. Daarmee spelen we in op signalen in de samenleving. We merken dat er steeds meer druk is van organisaties die vinden dat de veehouderij fatsoenlijk voor zijn dieren moet zorgen en aandacht moet hebben voor de volksgezondheid en het milieu.

Iedereen moet ervoor vechten om rendement uit de markt te halen.

Twee jaar geleden kwamen de ontwikkelingen in een stroomversnelling, met het rapport van de Commissie-Van Doorn. Dat was nodig omdat een aantal zaken in de veehouderij spaak liep. Onder leiding van Van Doorn hebben ketenpartijen en maatschappelijke organisaties de intentie uitgesproken voor een verduurzaming van de veehouderij. Intussen rammelen de ngo's aan de poorten van onze winkels. Maatschappelijke organisaties, zoals Wakker Dier, hebben ontdekt dat ze met hun acties veel meer bereiken als ze zich op de consument richten, in plaats van op het beleid. Daar is iets voor te zeggen. De markt moet leidend zijn, veranderingen moeten bij voorkeur niet door de politiek worden opgelegd.

Ik denk dat wij er met onze criteria goed in geslaagd zijn tegemoet te komen aan de wensen vanuit de samenleving. Ook ngo's als de Dierenbescherming en Natuur en Milieu

reageren positief. In onze visie op duurzaamheid krijgt ook economie volop aandacht. Investerings moeten worden terugverdiend. Het is echter onmogelijk om collectief op voorhand garanties te bieden voor de compensatie van extra kosten, zoals sommige belangenbehartigers van boeren eisen. Helaas betekent het opstellen van criteria voor verduurzaming van een productieketen niet automatisch dat een boer meer geld krijgt voor de grondstof die hij levert. De mededingingswetgeving verbiedt het ons dit soort afspraken te maken.

We werken in een concurrerende markt. Iedereen moet ervoor vechten om rendement uit de markt te halen. Dat is helemaal niet erg, want als er geen concurrentie meer is, stopt de innovatie. Ik denk dat ondernemers verduurzaming als kans moeten zien. In deze tijd is het produceren van kwaliteitsbulk niet meer voldoende. Je zult aan de wensen van de samenleving moeten voldoen. Dierenwelzijn en milieu zijn belangrijke onderwerpen. Volksgezondheid ook, zoals je kunt zien aan de aandacht voor antibiotica, MRSA en ESKAP. De maatschappelijke acceptatie van de veehouderij is in het geding. Dat vergt een omschakeling. Producenten moeten veel meer in concepten denken en veel meer de zaken benaderen vanuit het perspectief van de consument.

Een groot deel van de verduurzaming heeft betrekking op het veehouderijbedrijf. Ook de veevoerindustrie levert een belangrijke bijdrage, bijvoorbeeld door vanaf 2015 uitsluitend RTRS-gecertificeerd soja te verwerken. Voor de toekomst zie ik ook een belang in de productie van regionaal – in Europa – geproduceerde eiwit-grondstoffen. Daarmee zouden we in Europa minder afhankelijk worden van mondiale grondstofstromen.

Geen
brokken,
maar een glas
melk of een
karbonade

MARC JANSEN
Directeur Centraal
Bureau Levens-
middelenhandel
(CBL)

Sinds juni van dit jaar mag ik als voorzitter van de Europese Federatie van Diervoederfabrikanten (FEFAC) een bijdrage leveren aan de belangenbehartiging van onze industrie. Het is tot nu toe een interessante ontdekkingsreis in een snel bewegend landschap. De verscheidenheid van leden is enorm. Onderwerpen die in het ene land politiek gevoelig zijn, blijken in andere landen nauwelijks een thema. Daarbij hebben we allemaal te maken met een Europese wetgever, waarbij ambtelijke molens traag draaien maar waar processen wel in hoge mate onomkeerbaar zijn.

Hoe groot de verschillen ook zijn, één thema raakt ons in Europa allemaal. Dat is de zekerheid van grondstofvoorziening op de lange termijn.

Daarbij zijn twee zaken essentieel:

1. Europa heeft internationaal sterk afwijkende, eigen normen en opvattingen over voedselveiligheid, gemodificeerde grondstoffen en duurzaamheid.
2. We zijn in Europa voor een aantal kritische grondstoffen sterk afhankelijk van importen. Daarbij heeft het Europese continent echter nauwelijks een geopolitieke agenda om deze belangen veilig te stellen.

Enkele voorbeelden uit de praktijk laten zien hoe lastig dat is. Het eerste heeft te maken met onze zeer strikte regels voor voedselveiligheid. Europa hanteert meestal het voorzorgsprincipe. Daardoor konden bepaalde grondstoffen die een rol speelden in de recente aflatoxine-problematiek, bij ons niet meer gebruikt worden. Dezelfde batch grondstoffen werd, met toestemming van regionale overheden, geëxporteerd naar de Verenigde Staten om daar in het veevoer verwerkt te worden.

Een ander voorbeeld betreft genetische modificatie (GM). Wereldwijd schakelt de productie steeds verder over. Non-GM gewassen worden schaarser en duurder. Productie van agrarische grondstoffen op basis van deze technologie lijkt in Europa een niet-begaanbare weg te zijn. Maar voor import van GM-grondstoffen is ook toestemming nodig vanuit de Europese Unie. Er komen in een hoog tempo steeds meer nieuwe aanpassingen van gewassen op de markt en intussen verlopen de toelatingsprocessen in Europa steeds trager.

De zekerheid van grondstof- voorziening op de lange termijn raakt ons allemaal.

Duurzame grondstoffen worden in Europa steeds meer een issue. Ook dat zal in de toekomst leiden tot verdere toename van specificaties en eisen. Al deze ontwikkelingen zijn vanuit de Europese consument verklaarbaar en verdedigbaar. Afwijzen van deze ontwikkelingen is geen reële optie: Dat zou leiden tot een maatschappelijk onverdedigbare veehouderij en onze sector sterk schaden. Het mag duidelijk zijn dat de grondstofvoorziening op de lange termijn een punt van zorg is, zeker voor een grondstof-importerend land als Nederland. De discussies spelen zich af in de enorme, mondiaal georganiseerde commodity markt, met sterk gestandaardiseerde producten die in grote hoeveelheden worden verhandeld en getransporteerd. Onze trading partners zijn zeer grote internationale ondernemingen, die niet zo maar onder de indruk zijn van wat een afzonderlijke afnemer ergens van vindt.

An duidelijkheid laat het niets te wensen over: 'Ik ben toch niet gék', roept Louis van Gaal uit in de reclamespot van Mediamarkt. Mooie vraag, die bij de meesten van ons ook weleens opkomt, denk ik. Iedereen wil toch het beste voor weinig geld?

In de spot duidt Mediamarkt op zijn aanbod van goede spullen tegen een lage prijs. De consument is de baas en de inkopers van Mediamarkt onderhandelen met de toeleveranciers. Dit overkomt dus niet alleen onze vlees-, eier- en zuivelindustrie...

Als diervoederindustrie merken we dat de druk op onze efficiënte veehouderijsystemen steeds verder toeneemt en dat tegelijk de beeldvorming van consumenten wordt beïnvloed door niet bepaald objectieve voorlichting.

Recent hebben supermarkten een nieuwe prijzenslag aangekondigd en enkele hebben al publiek gemaakt dat hun 'oorlog' gefinancierd moet worden door de toeleveranciers. Tja; als je dat hoort ga je de vraag van Van Gaal in een ander perspectief plaatsen.

De diervoederindustrie weet dat een deel van de vele maatschappelijke wensen en eisen die aan veehouderij worden gesteld, alleen via duurdere voeders kunnen

worden gerealiseerd. Sterker nog; 'kip van morgen', 'duurzaam varkensvlees' en 'duurzame zuivelketen' zijn al lang bezig met het formuleren van de eisen aan diervoeder. Bijvoorbeeld via duurzame grondstoffen, verbeteren van voederefficiëntie en darmgezondheid, minimale uitstoot van methaangas en sluiten van mineralenkringlopen. We gaan dus hogere kosten maken en horen via onze afnemers dat de opbrengstprijs omlaag moet. Dat is pas gek! Als diervoederindustrie merken we dat de druk op onze efficiënte veehouderijsystemen steeds verder toeneemt en dat tegelijk de beeldvorming van consumenten wordt beïnvloed door niet bepaald objectieve voorlichting.

Ik kom bij regelmaat goed opgeleide mensen tegen met een prima maatschappelijke positie. Volgens mij willen die zelfs meer betalen dan iedereen ons doet geloven. Hoe kunnen we ervoor zorgen dat de voorlichting richting consumenten én binnen de dierlijke productieketens op een goede manier plaatsvindt? Al jaren proberen verschillende partijen via campagnes het publiek te bereiken. Projecten als 'Kom in de Kas', 'weidemelk' of 'zichtstallen' zijn prima initiatieven die daaraan bijdragen. Vorig jaar heeft de ledenvergadering van Nevedi besloten om ook vanuit de diervoederindustrie een imago-campagne te starten. Die moet inzichtelijk maken welke bijdrage wij leveren aan dierwelzijn, voedselveiligheid en verduurzaming. Niet met technische verhalen over vet- en aminozuren. Wel door bedrijven open te stellen. We willen élk bedrijf, als ambassadeur in zijn eigen werkveld, voorzien van materiaal om de werkelijkheid achter onze bedrijven uit te dragen. Deze plannen worden vanaf komend najaar verder uitgewerkt. Het moet toch niet gekker worden?

Ik ben toch
niet gék?

**HENK
FLIPSEN**
Directeur Nevedi

We moesten geduld hebben, maar 18 februari 2014 was het zover. Onze staatssecretaris mevrouw Sharon Dijksma bracht, vergezeld door de ambtelijke topdelegatie van het ministerie van Economische Zaken, een werkbezoek aan Nevedi.

Op het bedrijf van onze voorzitter Huub Fransen in Erp werden enkele belangrijke onderwerpen besproken en daarna volgde een bezoek aan de mengvoederfabriek. Bij de bespreking werd uitvoerig ingegaan op de belangen van de Nederlandse veehouderij. De vraag is bijvoorbeeld hoe houden wij de kostprijs van onze dierlijke sectoren beheersbaar terwijl we ook voldoen aan de wettelijke kaders en milieurandvoorwaarden.

De vraag is bijvoorbeeld hoe houden wij de kostprijs van onze dierlijke sectoren beheersbaar terwijl we ook voldoen aan de wettelijke kaders en milieurandvoorwaarden.

Nevedi heeft aangegeven bereid te zijn om met de rundvee-, varkens- en pluimveesector in duurzame productie van vlees, eieren en zuivel te investeren. Voorbeelden hiervan zijn het sluiten van mineralenkringlopen én het beschikbaar houden van voldoende grondstoffen die verantwoord geproduceerd zijn.

De staatssecretaris maakte een rondgang door de fabriek van Fransen Gerrits waarbij diverse grondstoffen werden getoond. Zij sprak haar verbazing uit over het grote aantal grondstoffen dat diervoederbedrijven verwerkt: "Dit vormt een doelmatige benutting van grondstoffen die niet voor humane consumptie geschikt zijn".

Het was duidelijk voelbaar dat de staatssecretaris de inzet van Nevedi onderkent op belangrijke dossiers als sojacentificering, mestverwerking en innovaties op gebied van grondstofvoorziening.

Het was een prettig en nuttig werkbezoek.

Onlangs gaf staatssecretaris Dijkema in een brief aan de Tweede Kamer opheldering over een Australisch ‘onderzoek’, waaruit zou blijken dat het voeren van een mix van genetisch gemodificeerde (GM)-soja en maïs aan varkens ongewenste en misschien wel gevaarlijke effecten heeft. Hierover waren kritische Kamervragen gesteld. De conclusie van de bewindspersoon is nu dat er geen reden is om maatregelen te nemen of om nader onderzoek te doen. Daarmee is deze kwestie afgedaan.

Technologieën kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan het veilig stellen van de wereldvoedselvoorziening.

De manier waarop dit onderzoek aandacht krijgt, vind ik tekenend en teleurstellend. Het was namelijk op voorhand duidelijk dat het betreffende onderzoek van een zeer bedenkelijk niveau is. Het artikel is eerder aangeboden voor publicatie in tenminste één gerenommeerd wetenschappelijk tijdschrift. Het is hier afgewezen, door tekortkomingen bij de opzet van het onderzoek, de onderbouwing en de statistische analyse. Het was kortom een slecht opgezette en uitgevoerde wetenschappelijke studie.

De auteurs hebben weinig gedaan met het commentaar en hebben het vrijwel ongewijzigd aangeboden aan het Journal of Organic Systems, een ‘journal’ zonder ‘impact factor’ dat kennelijk wel genoeg neemt met de povere kwaliteit van het onderzoek.

Ik heb geen problemen met genetisch gemodificeerde ingrediënten in diervoeders. Mijn persoonlijke mening is dat het gebruik van genetisch gemodificeerde ingrediënten veilig is. Ik vind dat technologieën een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan het veilig stellen van de wereldvoedselvoorziening. De wereldbevolking groeit naar verwachting van 7 miljard op dit moment naar meer dan 9 miljard in 2050. Omdat het areaal landbouwgrond beperkt is, is het van het grootste belang dat de opbrengst van gewassen toeneemt en dat we de resources die we ter beschikking hebben, nog efficiënter gaan gebruiken. Nieuwe en bestaande technologieën zullen ons moeten helpen om sneller hoogproductieve variëteiten te ontwikkelen. Bijvoorbeeld met gewassen die resistent zijn tegen droogte of bepaalde plagen zodat we minder bestrijdingsmiddelen nodig hebben. Dat zijn ontwikkelingen die met conventionele veredeling veel meer tijd kosten. Die tijd is er niet.

Als academicus juich ik het toe dat er kritisch gekeken wordt naar het gebruik van nieuwe technologieën. Maar dat moet onderbouwd kunnen worden met feiten en goed onderzoek. Als dit Australische onderzoek was gepubliceerd in een gerenommeerd en gerespecteerd wetenschappelijk tijdschrift, kan ik me voorstellen dat er reden is voor zorgen. Dat is niet het geval. Wat ik persoonlijk jammer vind is dat politici dit toch gebruiken om Kamervragen te stellen en aandacht vragen in de media. De staatssecretaris moet vervolgens tijd en geld besteden aan onderzoek om de vragen te beantwoorden.

Politici die stemming maken met dit soort pseudo-wetenschappelijke studies, zouden zich moeten schamen en hun feiten beter moeten bestuderen (of laten bestuderen) voordat zij Kamervragen stellen.

**Politiek
moet zich
schamen**

Prof.dr.ir.
**WOUTER
HENDRIKS**
Hoogleraar Dier-
voeding WUR en
Universiteit Utrecht

Nederlandse diervoeder-bedrijven zeer goed op WWF score card

HENK FLIPSEN
Directeur Nevedi

22

09
05
14

De afgelopen 2 dagen is de algemene vergadering van de Round Table on Responsible Soy (RTRS) gehouden in Foz do Iguaçu in Brazilië. Een toneel van allerlei organisaties en bedrijven die hun duurzaamheidsstreven uiten in presentaties en discussies. Het mooie van deze multi-stakeholder bijeenkomsten is dat maatschappelijke organisaties, bedrijfsleven en producenten van soja met elkaar optrekken in discussies die in vele talen worden gevoerd.

In deze negende rondetafelbijeenkomst die wereldwijd wordt georganiseerd, bestond ruimte voor ideeën maar ook voor kritiek. Dit keer vanuit producenten die vinden dat zij intussen voldoende RTRS gecertificeerde soja produceren. 'Wij hebben geïnvesteerd in duurzame sojaproductie. Waar blijft nu de marktvraag?'. Of vanuit de hoek van maatschappelijke organisaties zoals WWF die de zogeheten Score Card soja presenteerde. Op deze lijst wordt inzichtelijk gemaakt hoe individuele bedrijven zich inzetten om verantwoorde soja te gebruiken. Er zijn 88 Europese bedrijven aangeschreven met het verzoek een enquête in te vullen. De Nederlandse diervoederbedrijven die geënuquêteerd zijn, worden stuk voor stuk goed tot zeer goed beoordeeld. Ook de zuivelbedrijven zijn goed beoordeeld. Bedrijven in de vlees- en eierensector scores wisselend. De bedoeling van WWF is natuurlijk om bedrijven die geen commitment uitspreken óf die dat niet nakomen, aan te spreken op hun verantwoordelijkheid. Door deze zaken heen doen diverse grote internationale ondernemingen hun best om zich verder te profileren als duurzaam. Iets wat ze overigens ook ondersteunen met concreet bedrijfsbeleid en activiteiten.

Vanuit onze diervoederindustrie zien we die RTRS standaard als een prachtig instrument om alle bestaande

'sojakeurmerken' die in de markt worden gebruikt te 'benchmarken'. Intussen zijn we in Nederland zover dat inkoopvoorwaarden van retailers worden vertaald naar de kwaliteitssystemen van de zuivel-, vlees- en eierverwerkende industrie. Deze systemen verwijzen naar een module in GMP+ International voor de diervoederindustrie waarmee alle mengvoeders in Nederland uiteindelijk gaan voldoen aan eisen voor verantwoorde soja. Als alle toeleverende traders/crushers voldoen aan deze GMP+ module, is automatisch al de gebruikte soja voor diervoeders ook duurzaam te noemen. Dit is de weg die wij ingeslagen zijn.

RTRS standaard is prachtig instrument als benchmark.

Wij zijn een exportland. Daarom is de buitenlandse vraag naar vlees, eieren en zuivel niet vanuit de Nederlandse markt te regelen. Om ook buitenlandse bedrijven op hetzelfde spoor te krijgen wordt momenteel binnen onze Europese organisatie Fefac hard gewerkt aan een EU roadmap naar verantwoorde soja. Uiteindelijk zal dit leiden tot uniformering van inkoopvoorwaarden en kwaliteitssystemen. Deze Europese organisatie voor de diervoederindustrie werkt nauw samen met de Europese collega organisaties voor vlees, zuivel en eieren maar ook met de toeleverende crush/handel en de boerenorganisaties.

Kortom: we zijn goed bezig om het gebruik van verantwoorde soja in NL en de EU permanent te verankeren. Mooi dat zo'n scorecard van WWF dat ook vertelt.

De diervoedersector in Nederland heeft zich tot doel gesteld volledig over te gaan op verantwoorde soja. Er is in Nederland veel te doen rondom dit onderwerp. Of de sector in 2015 helemaal is overgegaan op RTRS-gecertificeerde soja, is nog maar de vraag. In Brazilië is men door de bank genomen best kritisch over duurzaamheidscertificering van soja en de wijze waarop daar in Europa tegenaan wordt gekeken. In ieder geval in de agrarische sector. Laat ik vooropstellen dat het een behoorlijke uitdaging is om de verbinding te maken tussen de Nederlandse perceptie en Braziliaanse realiteit. Die realiteit is buitengewoon complex. Al is het maar omdat Brazilië een land is van continentale afmetingen. In de discussie rondom duurzaamheid komen ook nog eens vele issues en belangen samen, zoals ontbossing, mensenrechten en indianen, sociale omstandigheden en implementatie en handhaving van wetgeving.

Implementatie en handhaving van wetgeving zijn in Brazilië een behoorlijke uitdaging.

Er zijn talrijke en grote verschillen in Brazilië. De rode draad is dat duurzaamheidscertificering toch wel gevoelig ligt. Bij veel agrariërs leeft een zeker gevoel van miskenning. Zij hebben destijds nieuwe gebieden in cultuur genomen en tot ontwikkeling en voorspoed gebracht, gestimuleerd door de regering (destijds het militaire regime). En nu worden ze toch een beetje met de nek aangekeken. Ze hebben een broertje dood aan mensen aan de andere kant van de oceaan die de Brazilianen wel even zullen vertellen

wat ze wel of niet mogen doen. Door sommigen wordt duurzaamheidscertificering weggezet als een nieuwe handelsbarrière van de EU. Er wordt nu vooral geschermd met de nieuwe Braziliaanse boswet en arbeidswetgeving. Die zouden de strengste in de wereld zijn. Duurzamer kan niet volgens hen.

Brazilië kiest zelf meer voor de weg van graduele verduurzaming. Dat wil zeggen geleidelijke verbeteringen bij alle producenten. Niet alleen voor soja maar voor andere sectoren, zoals de rundveehouderij. Dat levert in het Braziliaanse perspectief meer op dan de lat in één keer heel hoog leggen voor een beperkt aantal producenten. Zoals ze hier zeggen: inclusão (erbij betrekken) in plaats van exclusão (uitsluiten). Daar zit een heel interessante gedachte achter, waar we in Nederland misschien ook meer over zouden moeten nadenken. Met certificering probeer je immers risico's zoals illegale ontbossing uit de weg te gaan. Daarmee werk je niet aan een structurele oplossing van de problemen, zoals bijvoorbeeld illegale ontbossing door kleinschalige familiebedrijven of settlers in de Amazone. De rol van Nederland en Europa als soja-importeur wordt bovendien kleiner. Er is een enorme honger naar soja in Azië, vooral China.

Certificering voegt op dit moment echter wel degelijk iets toe. De nieuwe boswet is zonder meer veelbelovend. Implementatie en handhaving van wetgeving - en dus ook van de nieuwe boswet - zijn in dit immense land echter een behoorlijke uitdaging.

Verduurzaming van het groene goud in Brazilië

PATRICIA DE VRIES - VAN LOON

Landbouwrap
Nederlandse
ambassade Brazilië

Het platteland moet naar de stad

JAN VOGELS

Varkenshouder
en bestuurslid
Varkens Vandaag

26

29
07
14

De hele sector loopt er tegenaan: op het platteland zelf wordt er van alles georganiseerd om de consument te betrekken bij ons mooie werk. Zichtstallen, open dagen, schoolbezoek... we rennen ons het vuur uit de sloffen. Toch bereiken we zo maar een klein deel van onze doelgroep. Het zijn de mensen die al in de buurt wonen, of vanuit eigen interesse de moeite nemen om naar onze bedrijven toe te komen. Begrijp me goed, ik vind het geweldig dat dit gebeurt en laten we hier ook vooral mee doorgaan! Maar de gemiddelde stadsbewoner zal onze kant van het voedselverhaal veel minder snel horen. Zij laten zich meer leiden door wat ze lezen, dan wat ze daadwerkelijk zien van hoe hun voedsel geproduceerd wordt. Daar proberen we met onze stichting Varkens Vandaag iets aan te veranderen.

Kunst en varkens

Met Varkens Vandaag willen we het positieve verhaal over de varkenshouderij vertellen, vooral ook in de media. Ons nieuwste initiatief, 'Passion for Pigs on tour', richt zich helemaal op de stad. Op een verrassende manier: door kunst en varkens met elkaar te verbinden. Kunstenaars beschilderen levensgrote varkens van 140 bij 90 cm. Die worden tijdens lokale evenementen tentoongesteld. Varkensboeren vertellen er over hun vak en kinderen kunnen knuffelen met een paar aanwezige biggetjes. Ondertussen deelt de lokale keurslager varkensvlees-producten uit. De eerste Passion for Pigs on tour, in Valkenswaard, was een groot succes. De prachtig beschildeerde varkens trokken veel bekijks, de varkenshouders kregen allerhande vragen en bij de deelnemende horeca konden kleinere varkensbeeldjes beschilderd worden. Men stond opvallend open voor ons verhaal over een gezonde varkenshouderij.

Grote kunstevenementen

We proberen nu om ook andere steden geïnteresseerd te krijgen in ons initiatief. Op dit moment lopen er gesprekken met diverse musea in de grotere steden, om samen met hen een Passion for Pigs-event op te zetten. Met Rotterdam en Den Bosch zijn we in overleg om aan te sluiten bij grote kunstevenementen in september en oktober.

Met Varkens Vandaag willen we het positieve verhaal over de varkenshouderij vertellen, vooral ook in de media.

Leontien van Moorsel

Aan het eind van de tour gaan we een aantal beschilderde varkens veilen voor het goede doel. We zijn bezig om Leontien van Moorsel, met haar stichting voor jongeren met eetstoornissen, hierbij te betrekken. Het zou geweldig zijn als zij bij diverse evenementen aanwezig kan zijn en de veiling wil leiden. Ze is in ieder geval enthousiast!

Volg de ontwikkelingen

In de tussentijd gaan we met de Passion for Pigs tour hopelijk nog heel veel steden aandoen, om consumenten het andere verhaal over de varkenshouderij te vertellen. U kunt de ontwikkelingen volgen via de website van Varkens Vandaag. Kom ook eens kijken in galerie De Kunstkeuken aan het Marktpllein in Valkenswaard; daar zijn al een paar beschilderde varkens te bewonderen.

Waar staat de diervoederindustrie over twintig jaar? Of over tien jaar? Menigeen zou graag een kijkje in de toekomst willen hebben. Met het beeld van de markt en maatschappij van over tien jaar scherp voor ogen, is het eenvoudiger om nu juiste keuzes te maken, als individueel bedrijf of als bedrijfstak. Toch is de toekomst niet helemaal een black box. Hoe burgers en consumenten over twintig of over tien jaar overwegend denken en handelen, begint zich nu te vormen. Met name bij jongeren.

Meer dan ooit is voedsel onderwerp van publiek en maatschappelijk debat.

Al jaren spreken we in de agrarische sector over de kloof tussen de consument en de producent. Zijn we nu bezig die kloof te dichten, of dijt de afstand verder uit? Weten wij wat jongeren bezig houdt, wat hen motiveert en waar hun passie ligt? Laten zij hun beeldvorming en waardering beïnvloeden door wat ze in de media zien en horen of juist wat maatschappelijke organisaties hen aanreiken? Of steken ze hun licht op bij de praktijk (onze praktijk!), en zoeken ze op internet naar onze informatie of – beter - bezoeken ze open dagen? Hoe laten zij zich hun beeld vormen en wat betekent dat voor onze branche nu en in de toekomst?

We zien goede ontwikkelingen. Wageningen Universiteit zag in zeven jaar tijds het aantal studenten verdubbelen. Voor het komende decennium verwacht de universiteit een verdere groei. V-focus meldt in de meest recente

editie dat diervoederbedrijven goed scoren als populaire werkgever bij studenten van de hogere agrarische scholen, Wageningen Universiteit en Universiteit Utrecht. Het is daarnaast positief dat er steeds meer initiatieven zijn om burgers uit te nodigen voor een bezoek aan een bedrijf, zoals partners van ons in de dierlijke productieketen doen. Wat is er mooier dan in je eigen omgeving het gesprek aan te gaan over je vak en de producten die je voortbrengt. En ook over de dilemma's waar je tegenaan loopt en op basis van welke argumenten je tot keuzes komt. Ofwel, vertellen over de praktijk waar we dagelijks mee werken.

Tegelijkertijd is het noodzakelijk te beseffen dat we moeten willen horen wat burgers c.q. consumenten beweegt. Immers, meer dan ooit is voedsel onderwerp van publiek en maatschappelijk debat. Samen met leden werkt Nevedi aan verdere verbetering van de reputatie van en waardering voor de branche. We willen actiever uitdragen welke economische en maatschappelijke bijdrage we leveren en dat we een aantrekkelijke werkgever zijn. We doen dat als verantwoordelijk onderdeel van de dierlijke productieketen, waarbij we oog hebben voor vraagstukken waar ketenpartners zoals de veehouders, onze afnemers, voor staan.

**Beeldvorming
van de
toekomst**

**HENK
FLIPSEN**
Directeur Nevedi

27

**23
09
14**

Kan het een beetje liberaler?

JAN HUITEMA

Melkveehouder
in Makkinga en lid
Europarlement VVD

28

30
09
14

Veelhouders gebruiken dagelijks veevoer. De diervoederindustrie is daarmee mede bepalend voor hun inkomen vandaag en morgen. Jonge ondernemers in de agrarische sector kijken ook naar de toekomstbestendigheid van het bedrijf dat ze willen overnemen. Ook daarin kan de diervoederindustrie een belangrijke rol spelen.

Ik denk met name aan twee dingen: de beschikbaarheid van voldoende, goede grondstoffen en de invloed van voedselveiligheid op onze license to produce.

Wat de grondstoffen betreft, gaat het vooral over eiwitbronnen. Er zijn momenteel verschillende initiatieven voor de regionale teelt van eiwitgewassen, zoals soja en lupine. Dit verdient meer aandacht. Ik vind het jammer dat er in de Tweede Kamer onvoldoende steun was voor de motie-Lodders voor de teelt van eiwitgewassen zoals soja binnen het Gemeenschappelijk Landbouw Beleid. Het zal nog wel even duren voordat de stabiliteit en de kwaliteit hetzelfde is als van geïmporteerde grondstoffen. Dat heeft tijd nodig, zoals de maïsteelt in Nederland ook tijd nodig had.

Bij de import wordt duurzaamheid een steeds groter thema. Er is nog steeds veel onduidelijkheid over verschillende labels en certificaten voor bijvoorbeeld soja en palmolie. Daardoor zien we door de bomen het bos niet meer. Ik pleit voor duidelijke afspraken, die controleerbaar zijn en die voor de boeren in Brazilië werkbaar zijn.

Ook bepalend voor de beschikbaarheid van eiwit is het Europees beleid rondom GGO's, waardoor we maar een deel van het grondstoffenaanbod op de wereldmarkt kunnen gebruiken. Hiermee doet Europa zichzelf tekort en raakt zo achterop. Verder denk ik dat eiwit van dierlijke

oorsprong ook interessant kan zijn. Momenteel wordt dat in Europa verbrand, dat is zonde. Met goede afspraken moet dat anders kunnen. Ik snap heel goed dat het gevoelig ligt, maar ik vind dat de regelgeving wel wat liberaler mag.

De diervoedersector moet zijn zaken beter voor elkaar hebben.

Het andere grote thema voor onze toekomst is de voedselveiligheid. Hoewel we in Nederland voorop lopen met certificering, worden we nog steeds geconfronteerd met incidenten in de diervoedersector. Of het nu gaat om aflatoxine of furazolidon, de mensen pikken het niet meer. Elk schandaal is er een te veel en straalt af naar de hele agrarische sector. De diervoedersector moet zijn zaken beter voor elkaar hebben.

Tijdens het Nevedi-congres op 13 november wil ik deze onderwerpen graag met u bediscussiëren. Ik ben benieuwd hoe de diervoedersector hiermee omgaat en wat ze van de politiek verwacht. Het mag duidelijk zijn dat ik voor liberale wetgeving pleit. Maar kan dat ook? Als de sector niet zelf de verantwoordelijkheid neemt, wordt de overheid gedwongen in te grijpen met meer belemmerende regelgeving.

Als ik op een verjaardagsfeestje vertel dat ik onderzoeker ben bij een diervoederproducent, heb ik iets uit te leggen. Mensen die niet zijn opgegroeid in een agrarische omgeving, hebben geen idee van wat er zich in de diervoederbranche afspeelt: 'Diervoeding? Is dat een beroep?'

Als je iets niet kent, kun je er ook niet voor kiezen.

Onbekend maakt onbemind. De sector heeft behoefte aan nieuw talent, maar we bereiken de buitenwereld onvoldoende, dat geldt zeker voor jongeren. Daar moeten we iets aan doen. Tijdens het Nevedi-congres op 13 november wil ik dit graag aan de orde stellen.

Zelf ben ik via een omweg terechtgekomen in de diervoedersector. Van huis uit heb ik geen agrarische achtergrond. Ik was gek van dieren en paardrijden was mijn hobby. Ik wilde dierenarts worden. Maar na één jaar studie diergeneeskunde kwam ik tot de conclusie dat dit voor mij niet de goede keuze was.

Ik heb toen voor dierhouderij aan de HAS Den Bosch gekozen. Mijn belangstelling ging daarbij in eerste instantie uit naar paarden. Pas tijdens de opleiding kwam ik in aanraking met de veehouderij; eerst melkvee en later ook de varkenshouderij. Er ging een wereld voor me open. De praktijk van het veehouderijbedrijf vond ik veel uitdagender dan de wereld van maneges en paardenhouderij die ik eerst voor ogen had.

Ik heb daarna een 'master' gedaan in Wageningen en nu werk ik als onderzoeker bij De Heus in combinatie met een promotietraject aan Wageningen UR. Ik doe onderzoek naar aminozuren in varkensvoeding. Door de behoeften van het varken goed in kaart te brengen, kunnen we met voer de diergezondheid verbeteren en kunnen we veevoergrondstoffen zo efficiënt mogelijk benutten. In onze sector houden we ons bezig met innovaties die rechtstreeks te maken hebben met de kwaliteit en veiligheid van ons dagelijks voedsel. Ons werk heeft raakvlakken met duurzaamheid en andere maatschappelijke vraagstukken. Daar sta je als buitenstaander niet bij stil.

Ik denk dat veel jongeren dit wél interessant vinden. Maar als je iets niet kent, kun je er ook niet voor kiezen. Dat is zonde, want van diervoeding kun je wel degelijk een boeiend beroep maken.

**Diervoeding,
is dat een
beroep?**

**YVONNE VAN
DER MEER**

Onderzoeker
De Heus Animal
Nutrition, destijds
PhDkandidaat WUR

Steeds meer kritische consumenten en NGO's vragen aandacht voor de kwaliteit en de duurzaamheid van ons voedsel. De agro-industrie is echter niet in staat om daarbij aansluiting te vinden. Daarmee mist de sector een kans om toekomst-bestendig te worden. Voedsel is een hype. Kijk naar het succes van TV-koks en diëten. Mensen hebben veel geld over voor biologische producten en superfoods zoals quinoa. Of ze gaan zelf voedsel produceren met stadslandbouw. Supermarkten spelen in op de trend met 'romantische' marketing. Er is ook – naar mijn idee terecht – kritiek op de industrialisatie van de landbouw en onze voedselcultuur. Die heeft ons de welvaart gebracht die we nu kennen. Vroeger stonden mensen in de rij voor appels, tegenwoordig voor Apple's. We moeten ons realiseren wat we hebben bereikt, maar we zien nu ook dat de schadelijke neveneffecten groter zijn geworden dan de voordelen. Daarom is het tijd voor een transitie. De sector past wel verbeteringen toe, maar dat is lang niet genoeg.

Gesloten

Ik vind dat dat de agro-industrie niet moet wegdraaien van kritische geluiden. Maar helaas is de sector nog steeds erg gesloten. Mogelijk is dat een reactie op de vele negatieve publiciteit. Boeren zijn geneigd het gesprek uit de weg te gaan. 'Bemoei je met je eigen zaken', zeggen ze. 'Je snapt er toch niets van.'

Kunnen de agro-industrie en NGO's niet juist veel van elkaar leren? Tijdens het congres van Nevedi, op 13 november, wil ik die vraag opwerpen.

Mijn ervaring is dat we elkaar kunnen versterken. In mijn werk voor Youth Food Movement heb ik vaak jonge

boeren gesproken en bedrijven bezocht. We organiseerden Eetcafés, waar voedselenthousiastelingen uit de stad en jonge boeren elkaar ontmoeten. Ik heb gezien dat je daarbij dichter bij elkaar komt. Er ontstaat dan ook meer common ground voor vernieuwing.

**Het hoeft echt niet allemaal
biologisch of kleinschalig zoals
vroeger. Maar wel op een
manier die meer toekomst
heeft dan de huidige.**

Idealen worden relevanter

Bewegingen als Youth Food Movement en Slow Food pleiten voor lekker, puur en eerlijk voedsel. Die idealen worden steeds relevanter. Je ziet het bijvoorbeeld in de varkenshouderij. Het blijkt lastig om met de gangbare intensieve productie concurrerend te blijven. De sector is jaloers op productie van Parmaham. Steeds vaker komen we ook varkenshouders tegen op Slow Food-evenementen. Ik denk dat er legio mogelijkheden zijn voor de sector om zich te ontwikkelen in de richting van een meer duurzame landbouw. Het hoeft echt niet allemaal biologisch of kleinschalig zoals vroeger. Maar wel op een manier die meer toekomst heeft dan de huidige.

Voor programmamaker en presentatrice Sophie Hilbrand was haar rol als gespreksleider tijdens het Nevedi-congres een kennismaking met de diervoederindustrie. Hoe heeft zij dit ervaren?

Tot voor kort had ik niet kunnen verzinnen dat er zoiets bestaat als een diervoederindustrie. Er ging een wereld voor me open! Ik wist niet dat deze bedrijfstak in ons land zo groot is (miljarden!), of dat 'we' in Nederland op veel terreinen voorlopers zijn in de wereld.

De sector is nauwelijks bekend onder jongeren die niet zijn opgegroeid op een boerderij.

Als dat zo is, vroeg ik me af, waarom weet ik dat dan niet? Tijdens het congres kwam ik er achter dat ik niet de enige ben. De sector is nauwelijks bekend onder jongeren die niet zijn opgegroeid op een boerderij. Daardoor hebben bedrijven in de voerindustrie vaak moeite om jong talent binnen te halen.

Wat ik mooi vond om te zien, is dat deze mensen wel enorm gedreven zijn in hun vak. Het lukt ze om binnen de steeds strenger wordende voorwaarden (regels rond milieu en dierenwelzijn) de meest efficiënte voedselproductie en innovatieve ontwikkelingen in hun vakgebied van de wereld neer te zetten. Daar zijn ze terecht best trots op. Maar in plaats van lof, krijgen ze vaak een hoop kritiek over zich heen. Want als de sector in het nieuws komt, is dat meestal negatief.

Tegelijk heb ik zelf ook vraagtekens over intensieve veeteelt en de grootschaligheid waarmee voedsel wordt verbouwd. Is dat nou wel goed voor de dieren, voor de aarde, voor mensen in arme regio's? Ik was blij verrast dat er wel degelijk ook ruimte was voor dát geluid, bij monde van Joris Lohman van de SlowFood Movement.

De betrokken boeren en producenten staan zelf open voor de geluiden en ontwikkelingen in de markt, maar ze worden zelf nauwelijks gehoord. Dat maakt het extra zuur voor hen.

Dat werd tijdens het congres pakkend samengevat door een geëmotioneerde pluimveehouder in het publiek. 'Ik wil gráág een andere kip produceren', zei hij. 'Maar dan moeten mensen wel het eerlijke verhaal horen om te kunnen waarderen wat ik daarvoor moet doen – maatregelen die mijn kip duurder zullen maken. Nu komt dat verhaal niet aan bod, maar ligt er wel goedkope kip uit heel de wereld in de schappen. Mensen kennen de feiten niet, maar wij staan bij de media steeds voor een dichte deur. En dat is zo frustrerend.'

Een ding is duidelijk: de sector staat nog voor flinke uitdagingen. Een ervan is 'onbekend maakt onbemind' en daar voelde ik me als programmamaker best een beetje door aangesproken.

*Reactie van Sophie Hilbrand,
programmamaker en presentatrice*

**Onbekend
maakt
onbemind**

NEVEDI

Op verzoek van
Sophie Hilbrand,
programmamaker
en presentatrice

Afgelopen week werd de furazolidon affaire en de daarop volgende maatregelen geëvalueerd bij het Ministerie van Economische Zaken in het bijzijn van staatssecretaris mevrouw Dijkzema, enkele topambtenaren en een brede vertegenwoordiging namens de Nederlandse dierlijke productieketens. De staatssecretaris is (nog) niet tevreden over de bereikte resultaten. Het is duidelijk. Furazolidon staat niet op zichzelf. Het past in het rijtje paardenvlees, aflatoxine en andere voorliggende incidenten met voedsel. De Tweede Kamer voerde de druk op en de staatssecretaris stelde vorig jaar de Task Force Voedselvertrouwen in. Er werd een aantal kerntaken benoemd met als kernwoorden samenwerking, informatie(uitwisseling), transparantie, verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid. De staatssecretaris riep in het gezamenlijke overleg het bedrijfsleven op hier verder inhoud aan te geven; ze wil vóór Kerst met een voortgangsbrief naar de Tweede Kamer.

De productieketens stortten zich vooral op het aanscherpen van de bestaande kwaliteitssystemen, het risicomanagement en de borging daarvan. Voorbeelden in de diervoederindustrie zijn nieuwe maatregelen bij GMP+ FSA en de oprichting van SecureFeed eerder dit jaar. SecureFeed werkt nauw samen met de zuivelindustrie die de aanpak borgt via inkoopvoorwaarden voor veehouders. Ook de eieren- en vleesindustrie volgen. De diervoedersector werkt daarnaast aan mentaliteitsverbetering in de branche, zoals we onlangs kenbaar maakten via Boerderij Vandaag.

Maar het is niet genoeg. Als alle kwaliteits- en borgingssystemen 100% functioneren, blijft er altijd nog speelruimte voor bedrijven die deze systemen bewust omzeilen. De fraudeurs. Deze kleine groep die niemand

kan of wil benoemen, vormt een groot risico voor alle agro- en foodsectoren. Dit risico raakt onder meer aan de (voedsel)veiligheid van onze producten, de kosten van afzetverstoringen en -verliezen, de schade aan de gezamenlijke reputatie en aan het vertrouwen in onze producten. Fraudeurs kunnen alle investeringen die welwillenden in voedselveiligheid plegen teniet doen!

Deze kleine groep die niemand kan of wil benoemen, vormt een groot risico voor alle agro- en foodsectoren.

De NVWA is de autoriteit die officieel moet vaststellen óf een bedrijf wel of niet in overtreding is. Zo ja, dan regent het aansprakelijkheidstellingen bij de overtreder die mogelijk het voortbestaan van het bedrijf bedreigen. Zo nee, dan blijft aansprakelijkheidstelling uit omdat niemand zit te wachten op langdurige juridische procedures op basis van claims die niet onderbouwd kunnen worden met een heldere uitspraak van de bevoegde autoriteiten.

Wat nu te doen? Zélf verantwoordelijkheid nemen en meehelpen om elke (vermoeden van) fraude de kop in te drukken. Hoe? Bij het criminele inlichtingenteam van de NVWA zijn vermoedens van fraude te melden via het nummer 06-13 44 94 77. Dit nummer is strikt afgeschermd en anoniem. Het is de verantwoordelijkheid van de NVWA om opvolging te geven aan meldingen die binnen komen. Zo werken we samen aan voedselveiligheid, ieder vanuit zijn eigen verantwoordelijkheid.

Na het afschaffen van de productschappen is in varkensland veel veranderd. Bestaande structuren zijn op de schop gegaan en nieuwe (samenwerkings)verbanden zijn ontstaan. Zo is de Producenten Organisatie Varkenshouderij (POV) opgericht, heeft het Platform Varkensvleesketen handen en voeten gekregen en wordt momenteel druk gewerkt aan de Uitvoeringsagenda van Recept voor Duurzaam Varkensvlees. Bij deze laatste twee is Nevedi zeer actief betrokken.

Een partner die verantwoordelijkheid neemt, durft te staan voor haar keuzes en dat ook actief uitdraagt.

De afgelopen periode heb ik Nevedi leren kennen als een heel betrokken partner, die samen met de andere partijen uit de keten actief optrekt om de varkens(vlees)sector nog beter op de kaart te zetten. De samenwerking rondom de Grüne Woche in Berlijn is hier een uitstekend voorbeeld van. In een heel kort tijdsbestek hebben we samen met de andere partners uit het platform (COV en LTO) iets moois neergezet. Het Hollandpaviljoen werd bij de stand van de varkensketen geopend door staatssecretaris Sharon Dijksma en de Duitstalige versie van het Recept voor Duurzaam Varkensvlees werd door staatssecretaris Sharon Dijksma overhandigd aan de Duitse minister van Landbouw Christian Schmidt.

Recentelijk heb ik ook mogen kennismaken met het voltallige bestuur van Nevedi. Trots vertelde ik, samen met mijn LTO-collega Eric Douma, over alle (nieuwe) ontwikkelingen binnen de varkenssector. Zoals het een goed bestuurslid betaamt, werden kritische kanttekeningen geplaatst, maar in het algemeen werd zeer positief gereageerd op de plannen. Er werden zelfs al plannen gesmeed voor nieuwe samenwerkingsverbanden ten aanzien van bijvoorbeeld het nieuwe ketenkwaliteitssysteem. Wat mij wel is opgevallen de afgelopen tijd is dat Nevedi zoekende is hoe zij zich moet positioneren en profileren in de varkenssector. Dat bevreemd mij omdat uit bovenstaande voorbeelden een heel duidelijk patroon waarneembaar is. Een partner die verantwoordelijkheid neemt, durft te staan voor haar keuzes en dat ook actief uitdraagt. Het antwoord op de vraag is in mijn optiek niet heel erg moeilijk. De lijn die is ingezet zou wat mij betreft alleen maar verder doorgetrokken moeten worden.

Positionering Nevedi

INGRID JANSEN

Destijds voorzitter
Nederlandse Vakbond
Varkenshouders

DANIELLE 023335940 550 L

38'25x74

GRATIS PLEIN
AVANGELUPTOEG
alleen voor de inland terminal

Laden/lossen

Iedereen in de pluimveehouderij hield zijn hart vast bij de recente uitbraak van het vogelgriepvirus in Barneveld. Gelukkig was het de laag-pathogene variant en heeft het virus zich niet verspreid naar andere bedrijven.

Het incident drukte ons wel weer met de neus op de feiten. Het vogelgriepvirus blijft voorkomen in de wilde fauna. Een virus dat voorkomt in de natuur kun je niet uitbannen. We kunnen als sector wel veel doen om de kans op insleep en verspreiding te minimaliseren. Ik zie daarbij twee punten van zorg: ten eerste moeten wij als pluimveehouders toezien op een goede naleving van hygiënemaatregelen en daarnaast blijven buitenloopkippen een risicofactor.

Vrije uitloop

Om met dat laatste te beginnen: de Nederlandse Vakbond Pluimveehouders (NVP) vindt het ongewenst om kippen 365 dagen per jaar buiten te laten lopen. We willen de regeling aanpassen, naar het voorbeeld van de weidemelk in de zuivel. Melkveehouders kunnen hun koeien binnenhouden in de winter, als het te koud is en er geen gras groeit. Wij vinden dat pluimveehouders ook de mogelijkheid moeten hebben om hun kippen tijdelijk binnen te houden als de omstandigheden daarom vragen. Bijvoorbeeld als het te koud en nat is voor de gezondheid en het welzijn van de kippen. Of als het besmettingsgevaar vanuit de vogeltrek te groot is. Wij pleiten voor een aanpassing van de regeling in Europees verband.

Vrachtverkeer

Los van de vogeltrek in voor- en najaar blijft de kans op insleep het hele jaar aanwezig. Eén poepje van een besmette wilde vogel kan al genoeg zijn. Het is daarom belangrijk dat pluimveehouders 365 dagen per jaar bewust

bezig zijn met insleep risico's en dat ze het hygiëneprotocol consequent opvolgen en toezien op de uitvoering.

Samen kunnen we veel meer.

We moeten streng zijn voor ons zelf en ook voor alle (vracht)verkeer op onze pluimveebedrijven. De diervoedersector neemt zijn verantwoordelijkheid, met investeringen in automatische apparatuur voor het reinigen en ontsmetten van banden en de wielkasten van vrachtauto's. De voerleveranciers ontsmetten voordat ze het terrein oprijden én voordat ze weer vertrekken. Ze komen schoon en gaan schoon. Veel pluimveehouders verwachten dat van hun leveranciers en afnemers. Veevoerbedrijven hebben er geen enkele moeite mee. Helaas is dat bij de eierhandel anders. Ze zien praktische bezwaren en kosten voor het ontsmetten van de wielen. Terwijl hun eierwagens ook van het ene pluimveebedrijf naar het andere rijden.

De uitbraak in 2003 liet zien dat vogelgriep honderden miljoenen schade heeft veroorzaakt. Niemand in Nederland wil dat nog eens meemaken. Daarvoor hebben we elkaar allemaal nodig. Samen kunnen we veel meer.

Als eiersector vinden we het belangrijk dat het imago van onze sector, maar ook het imago van ons product goed is. En eerlijk gezegd kan dat imago nog wel een boost gebruiken. Daarom besloot Ovoned, de overkoepelde Stichting waarin NVP, LTO/NOP en Anevei samenwerken, om in maart 2015 te starten met een imagocampagne voor het ei en de eiersector, onder de naam 'Het is altijd weer voor een ei'.

We zijn goed in wat we doen en dat mag gezegd worden.

We willen niet alleen burgers maar ook de pluimveehouders zelf bereiken met de tweeledige imagocampagne. Want de borst vooruitsteken en trots zijn op onze sector, dat vergeten we nog wel eens. Zonde. Nederlandse pluimveehouders lopen voorop ten opzichte van hun buitenlandse collega's, alleen al op het gebied van dierenwelzijn. We zijn goed in wat we doen en dat mag gezegd worden.

Eieren zijn lekker en gezond en bevatten essentiële voedingsstoffen die van pas komen bij elk weertype. En dat mag iedereen weten. Er bestaat een aantal misverstanden over eieren; nog altijd denken veel consumenten dat meer dan 2 eieren per week eten slecht is voor je cholesterol. Een achterhaalde wijsheid, die in de media nog regelmatig als feit wordt gepresenteerd. De eiersector neemt daarom de verantwoordelijkheid om consumenten te voorzien van volledige en feitelijk

juiste informatie. Dat is essentieel voor een verbetering van het imago van eieren.

Daarnaast werken we ook met de campagne aan de imagoverbetering van de legpluimveesector. Via de website 'Het verhaal van het ei'. Dat hebben we heel bewust gescheiden, want de productpromotie van het ei heeft een andere doelgroep dan de sectorpromotie; productpromotie is gericht op kokers en kopers die bewust bezig zijn met voeding, sectorpromotie is primair bedoeld voor de kritische consument/burger die inhoudelijke verdieping zoekt over de productie.

Dit soort campagnes worden nog te weinig ingezet om een eerlijk geluid over de agrifood sector te laten horen. Ik wil daarom pleiten voor een gezamenlijke, sector overstijgende, campagne. Vanzelfsprekend moet iedere sector zijn eigen thema's communiceren naar de buitenwereld. Maar de trots en passie op onze Nederlandse voedselproductie komt het beste tot zijn recht als we daarnaast ook samen één geluid laten horen. Geen overbodige luxe in tijden waarin de politieke rol van de agrarische branche afneemt en de kritische geluiden alleen maar toenemen.

**Gezamenlijk
de borst
vooruit**

**BEN
DELLAERT**
Secretaris
Ovoned

Cefetra is al jaren actief op het gebied van certificering van duurzame soja en is een frontrunner als het gaat om het vergroten van de vraag en aanbod van duurzame soja voor de diervoedersector. Vanaf 2004 heeft Cefetra veel geïnvesteerd in het creëren van bewustwording bij Zuid-Amerikaanse boeren wat betreft het belang van duurzame soja voor de Europese diervoederindustrie, en de behoefte aan certificering van soja. Ook met de klanten heeft Cefetra uitvoerig van gedachten gewisseld over wat praktisch haalbaar is in een complexe en lange keten zoals die van soja. In 2009 kwam de eerste boot met gecertificeerde duurzame soja naar Nederland.

Waar staan we nu? Ik verwacht dat de markt voor duurzame soja in geheel Noord-West Europa de komende jaren snel zal groeien. Cefetra is hierop voorbereid. We zijn in staat om volgens de CRS standaard een groot volume soja te certificeren. Daarnaast kunnen we het aanbod aan RTRS-gecertificeerde soja verder vergroten, doordat boeren in ons programma doorgroeien van CRS-certificering naar RTRS-certificering.

De afgelopen jaren was de vraag naar duurzame soja vooral geconcentreerd in Nederland, België en de Scandinavische landen. Maar in andere Europese landen, zoals het Verenigd Koninkrijk en Duitsland, zien we nu ook de vraag naar duurzame soja toenemen. Een belangrijke rol hierbij spelen de FEFAC Guidelines voor duurzame soja die in de loop van dit jaar worden gepubliceerd. Deze guidelines bevatten minimum criteria voor duurzame soja. Middels benchmarking van de verschillende bestaande duurzaamheidsstandaarden ten opzichte van de FEFAC Guidelines, zal er meer helderheid ontstaan ten aanzien

van certificering, hetgeen een belangrijke impuls zal geven aan de vergroting van de Europese vraag.

Ons streven is om uiteindelijk voor het totale sojavolume de duurzaamheid te kunnen garanderen door middel van certificering.

Voor een verdere ontwikkeling van de vraag en aanbod van gecertificeerde duurzame soja, is het van belang om flexibel te zijn qua supply chain modellen, om onnodige kosten in de supply chain te vermijden. Vooralsnog betekent dit dat aankoop van duurzame soja via Book & Claim en/of via Area Mass Balance de voorkeur verdient. Dit is zeer belangrijk voor het vergroten van het volume van gecertificeerde soja. Pas als er substantiële volumes beschikbaar zijn, kan overgestapt worden op aankoop via Mass Balance.

Vanuit Cefetra ligt de focus op mainstream soja. Ons streven is om uiteindelijk voor het totale sojavolume de duurzaamheid te kunnen garanderen door middel van certificering.

In de diervoederindustrie hebben we constant aandacht voor veiligheid op de werkvloer. Toch zijn er afgelopen jaren incidenten geweest die het nodig maken om waakzaam te blijven. De kans op bedrijfsongevallen wordt kleiner als de juiste voorzorgsmaatregelen worden genomen. In ieder geval dienen alle bedrijven op de hoogte te zijn van geldende wet- en regelgeving en moeten zij ervoor zorgen dat hieraan wordt voldaan.

Het doel is een veilige en goede werkplek voor werknemers.

De Inspectie Werk en Inkomen en de Sociale Inlichtingen- en Opsporingsdienst van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) voert inspectierondes uit in de diervoederindustrie. Het doel daarvan is om vast te stellen dat onze industrie zich ook daadwerkelijk houdt aan wettelijke voorschriften en dat bedrijven zich voldoende uitrusten om een veilige en goede werkplek te bieden aan werknemers.

Goed Werkgeverschap

Om bedrijven te helpen is vorig jaar vanuit Nevedi het programma Goed Werkgeverschap opgezet. Het vormde een stukje voortzetting van het programma Arbeid van het voormalig Productschap Diervoeders (PDV). Intussen heeft Stichting Sociaal Fonds Graanbe- en verwerkende bedrijven de doelstellingen van het programma Goed Werkgeverschap onderschreven. Vanuit de collectieve middelen is opdracht gegeven om alle bedrijven de mogelijkheid te bieden zich te laten adviseren en begeleiden.

Het is vanaf dit jaar dus voor alle bedrijven, die onder de cao-graan vallen, mogelijk om een adviseur langs te laten komen en alle verplichtingen rond werkveiligheid, Arbowetgeving en de cao door te nemen. Deze adviseur heeft beschikking over een checklist die gezamenlijk kan worden doorgenomen. Eventuele tekortkomingen kunnen in een verbeterplan worden opgelost. Soms kan de adviseur hierbij (tegen betaling) helpen. Als u dat niet via de adviseur wilt, kan de adviseur wel behulpzaam zijn bij het leggen van contacten met derden die uw voorkeur hebben.

Omdat een veilige en goede werkomgeving een voorwaarde is voor een aantrekkelijke positie van de diervoederindustrie op de arbeidsmarkt, stelt Nevedi dat elk bedrijf zich actief moet aanmelden voor een bedrijfsbezoek. Nog geen bezoek gehad? Voor een afspraak neemt u contact op via het telefoonnummer: 085 - 77 319 73.

Voorkomen is namelijk beter dan blussen.

**Voorkomen
is beter dan
blussen**

**HENK
FLIPSEN**
Directeur Nevedi

Vorige week had ik het genoeg om spreker te zijn namens onze Europese organisatie Fefac op een congres voor sojaproductanten in de Verenigde Staten (VS). Een Amerikaans congres dat overigens door meer dan 500 deelnemers uit 55 landen werd gevormd. Mijn doel was om vooral de Amerikanen uit te leggen hoe Europa denkt en werkt en vooral waarom onze consumenten via de retailers specifieke duurzaamheidseisen stellen aan de productie van hun sojabonen. Met andere woorden: Waarom heeft Fefac de Soy Sourcing Guidelines opgesteld en waar moeten geïmporteerde bonen aan voldoen? Ik ging er heen met het idee dat ik veel weerstand zou oogsten op onze Europese zienswijze rond duurzame productie van soja die wij vertaald hebben in onze guidelines.

Dat bleek één van mijn vooroordelen.

In de eerste plaats was ik verrast door de gastvrije en dienstbare opstelling van mensen in deze regio van de VS. Natuurlijk was ik te gast op het congres, maar ook daarbuiten in openbare voorzieningen, restaurants of op straat waren de mensen bijzonder behulpzaam en vriendelijk. Beetje beschamend gevoel bekreep me bij de gedachte dat Amerikanen in Nederland het soms minder treffen.

Ten tweede viel me op dat tijdens de presentaties op het congres de Amerikanen hun eigen economie (nog) steeds etaleren als een leidende economie die vooral wordt vergeleken met die van China. 'De rest van de wereldeconomie beïnvloedt de VS niet significant', luidt de conclusie. De VS focust met de export van grondstoffen volledig op Azië. Hun logistieke investeringen richten zich nagenoeg volledig op de havens van Seattle en Los Angeles

aan de westkust en de verbindingen over land daarheen. Ze vergelijken alleen hun productie met die van Zuid Amerika en neigen daarin naar een tikkie zelfoverschatting. Overigens kijken ze voor de komende decennia met argusogen naar het grote areaal productieland in Oost-Afrikaanse landen die logistiek gunstig ligt voor export naar Azië en waar vooral Chinezen veel investeren. Mijn conclusie is dat Amerikanen bestaande markten zoals die in Europa zeer respecteren en waarderen, maar dat tegelijk het woord Europa nauwelijks voorkomt in hun toekomstige marktstrategie.

In plaats van kritiek of protest merkte ik bereidheid om naar de Europese markt te luisteren.

Tenslotte hield ik mijn presentatie voor een volle zaal belangstellenden die geenszins afstand namen. Sterker nog, de VS sojaboeren hebben zelf een duidelijke visie op duurzame productie en begrijpen al te goed dat beheer van wetlands en bescherming of herstel van natuurgebieden nodig is. Zij kennen en nemen daarin ook hun eigen verantwoordelijkheid. Het programma U.S. Soybean Sustainability Assurance Protocol (SSAP) verenigt 95% van de sojaboeren. Via dat programma proberen zij op een onafhankelijke manier hun verantwoorde werkwijze te borgen. Momenteel loopt de benchmark van SSAP met de Fefac Sourcing Guidelines. De kans bestaat dat SSAP nog enkele aanvullingen of aanpassingen nodig heeft. In plaats van kritiek of protest merkte ik daar eerder bereidheid om naar de Europese markt te luisteren.

Excuses om niet te verduurzamen zijn er niet meer voor de diervoederindustrie. Het gebruik van duurzame nutriënten is niet langer toekomstmuziek, de eerste stappen zijn gezet. Onze samenwerking, de samenwerking tussen Coppens Diervoeding en Protix, is daar een voorbeeld van en we delen graag hoe dat zo gekomen is. Vanaf dit jaar neemt Coppens 200 ton oliën uit insecten af van Protix om ze te benutten in pluimveevoer en zodra de wetgeving het toelaat wordt deze gevolgd door de aankoop van 300 ton eiwitten, afkomstig van larven van de Black Soldier Fly.

Insecten dragen bij aan de oplossing voor het groeiend tekort aan eiwit door de toenemende behoefte aan vlees, vis en zuivel.

Wie wil innoveren, moet doén en risico's willen lopen. Coppens Diervoeding had, na een paar jaar rondgestruind te hebben in de ideeënwereld van gesubsidieerde projectgroepen, behoefte aan een 'proof of business'.

Zowel Coppens als Protix dachten grootschalig, werkten in de praktijk en waren bereid om risico te dragen. We sloten contracten over de afname van nutriënten, nog vóórdat de bouw van de fabriek was begonnen waarmee Protix grootschalig kon produceren. Dat trok investeerders over de streep. Inmiddels is de locatie in Dongen volop in bedrijf met een productie van 2000 ton insecten op jaarbasis.

Nieuwe productielocaties zijn momenteel in ontwikkeling, zowel in Nederland als daarbuiten.

Het oerdieet van de kip bestaat uit zaden en larven. Tot voor kort werd pluimveevoer alleen benaderd vanuit het nutritionele oogpunt en niet vanuit de fysiologische, biologische invalshoek. Het voeren van oliën en eiwitten uit insecten draagt aantoonbaar bij aan de gezondheid van kippen en ook van jonge biggen. In een natuurlijke omgeving compenseren biggen hun aangeboren ijzertekort namelijk door het wroeten naar larven en insecten.

Door Europese wet- en regelgeving staan gekweekte insecten te boek als landbouwhuisdieren. Omdat vee niet met dierlijk eiwit mag worden gevoerd, staat dat de toepassing in veevoer nu nog in de weg. Onze verwachting is dat deze wetten en regels op korte termijn worden aangepast, onder de voorwaarde dat de gekweekte larven uitsluitend met plantaardige stromen gevoed blijven worden. Het benutten van olie en eiwit uit insecten draagt bij aan een oplossing voor de steeds grotere organische reststromen. Insecten groeien op licht degraderend, plantaardig materiaal, welke ze omzetten in hun eigen aminozuren. Daarnaast dragen insecten ook bij aan de oplossing voor het groeiend tekort aan eiwit door de toenemende behoefte aan vlees, vis en zuivel. We zien dan ook kansen om de positieve effecten op de CO₂-footprint te vermarkten met een duurzaam vleesconcept. En voor wie die kansen ook ziet: we gaan graag met u in gesprek!

**Nutriënten
kringloop
sluiten:
niet morgen
maar vandaag**

**TARIQUE
ARSIWALLA**

Protix

**HENDRIK
DE VOR**

Coppens Diervoeding

De geitenhouderij is een jonge dynamische sector, maar ondertussen wel uitgegroeid tot een professionele sector. Het is nog maar 30 jaar geleden dat de eerste geitenbedrijven opstartten in Nederland, vaak tegen alle adviezen in. De geit was immers de arme-luis-koe. Hoe anders is het nu. De sector kent vele jonge, goed opgeleide en gepassioneerde ondernemers en is zeer kennis-gedreven. Een gemiddeld geitenbedrijf kent 900 geiten en produceert ongeveer 875.000 kg melk per jaar.

De melkprijs momenteel is uitstekend, maar we kennen ook andere tijden. Vraag en aanbod bepaalt de prijs en die kan behoorlijk fluctueren. Voerkosten maken 50% uit van de totale kostprijs en zijn dus een belangrijk onderdeel in de bedrijfsvoering.

Naast slechte prijzen in het verleden, en een hoge arbeidsintensiviteit speelt ook imago een belangrijke rol. De Q-koortscrisis in 2009-2010 heeft een behoorlijke bres geslagen in onze reputatie. Maar geitenhouders zouden geen ondernemers zijn als zij hieruit geen lering trokken.

Voortvarend is de sector aan de slag gegaan met allerlei maatschappelijke thema's. Er is veel geïnvesteerd in diergezondheid en dierwelzijn. Het antibioticagebruik is zeer laag en wordt zeer kritisch bekeken. Er is volop gewerkt aan productdifferentiatie aan de afzetkant. Het merendeel van de melk wordt in Nederland verwerkt tot geitenkaas, maar ook melk, wrongel, melk- en weipoeder behoren tot de bestaande producten. De halfharde geitenkaas volgens het Goudse principe heeft onlangs het Beschermde Geografische Aanduiding (BGA) keurmerk gekregen.

Daarmee is het een uniek product geworden. En de markt is groeiend, zowel in Noordwest-Europa als daarbuiten, tot in Azië toe. De kwaliteit van de Nederlandse zuivel wordt wereldwijd geroemd.

**Juist in goede tijden moet
je investeren om in magere
tijden wat meer vet op de
botten te hebben.**

Is het dan tijd om achterover te leunen? Nee, zeker niet. Het economisch rendement op dit moment is goed, maar geen vanzelfsprekendheid. En juist in goede tijden moet je investeren om in magere tijden wat meer vet op de botten te hebben. Ondernemers doen dat natuurlijk op het erf, maar als sector doen we dat in de Duurzame GeitenZuivel Keten. Allerlei thema's zijn hierin gevangen en de bedoeling is dat melkproducenten en verwerkers hier actief mee aan de slag gaan. Dat kan variëren van verhogen van dierwelzijn, tot het verantwoord afzetten van de geitenbokjes. En een van de actuele issues zou zomaar het fosfaatgebruik kunnen zijn. Nu de fosfaatoutput zo onder vuur ligt, komt er vanzelf aandacht voor de input. En dan komen we toch weer bij de Nevedi terecht. Ik geloof in integrale oplossingen, door de ketens heen. Dat vraagt om nieuwe verbanden, nieuwe samenwerkingsvormen. En daar staan de meeste geitenhouders voor open, dat pionieren. Zo zijn ze uiteindelijk ook begonnen.

Uit veel evaluatieonderzoeken naar veiligheidsincidenten komt steeds naar voren dat er zelden sprake is van incidentele oorzaken. Vrijwel altijd liggen er structurele fouten in de gangbare werkwijze aan ten grondslag. Er is geen sprake van enige zelfcorrectie. Dit gaf de heer Van Vollenhoven als voorzitter van de Stichting Maatschappij en Veiligheid mee aan de aanwezigen op het SecureFeed congres van 17 december jongstleden. Deze constatering sterkt SecureFeed in haar streven om samen met haar deelnemers de borging van de diervoederveiligheid continue te monitoren, uit de analyseresultaten gezamenlijk lessen te leren om de borging naar een steeds hoger niveau te krijgen. Kritisch blijven op het eigen functioneren. En elkaar informeren en bevragen over nieuwe risico's en hoe we omgaan met bestaande risico's die de handel en productie van diervoeders met zich mee brengen, daar draait het om.

Kritisch blijven op het eigen functioneren.

Binnenkort zal SecureFeed het 300ste diervoederbedrijf verwelkomen als volwaardig deelnemer. Inmiddels melden zich meer dan 350 bedrijven aan. Naast het opbouwen van het borgingssysteem van SecureFeed lag de focus van de organisatie in 2015 met name op de risicobeoordeling van de nieuwe Leverancier-Product-Combinaties (LPC) die de nieuwe deelnemers aanbrachten in onze databank en de toetredingsaudit die de deelnemers zelf moesten doorlopen. In dit hele proces verzamelden we een bulk

aan informatie. Echter, zolang deze informatie 'verstopt zit' in de databank van SecureFeed is de waarde daarvan vooral van nut gedurende de beheersing van calamiteiten. Veel beter is het nieuwe calamiteiten te voorkomen door vroegtijdig nieuwe risico's te (h)erkennen en bestaande risico's en de aanpak ervan tegen het licht te houden. Pas dan zijn echte verbeterlagen in de risicoborging van de diervoederveiligheid te maken. Hiervoor is het nodig dat informatie die de deelnemers van SecureFeed collectief verzamelen weer ter beschikking komt van de individuele bedrijven. En dat we een methode uitwerken om er onderling en ook met ketenpartners en externe partijen structureel over te spreken. Voor SecureFeed is dit een belangrijke doelstelling voor 2016.

We zetten al de eerste stappen. Vanaf januari hebben al onze deelnemers via onze databank inzicht in de actuele meldingen van overschrijdingen van onze actie- en afkeurgrenzen. Deze informatie is van waarde bij de risicobeheersing van de diervoeders die de deelnemers zelf inkopen. Daarnaast publiceerden we recent voor onze deelnemers de analyseresultaten van ons monitoringsplan over 2015.

Uiteindelijk gaat het er om dat bedrijven en organisaties die actief zijn in de dierlijke productieketen – waartoe ook alle SecureFeed-deelnemers behoren – transparant naar elkaar zijn over zwakke plekken in de risicobeheersing. Als we open staan voor deze signalen en knelpunten en dilemma's bespreekbaar durven maken, kritisch blijven en kennis hebben van de eigen werkwijze en die van onze collega's en ketenpartners, komen we tot een veiligheidscultuur waarin zelfcorrectie de norm is.

**Kennis en
ervaring als
impuls voor
zelfcorrectie**

FRANK JORNA
Destijds directeur
SecureFeed

Signaleren en acteren: dat helpt!

**MENNO
DOUMA**

Destijds contact-
persoon Vertrouwens-
loket welzijn land-
bouwhuisdieren

46

07
04
16

Gezone dieren zijn een voorwaarde voor een goed lopend bedrijf in de veehouderij. De dieren het juiste voer geven, goede leefomstandigheden voor ze creëren, hun gezondheid in de gaten houden: het is het dagelijks werk van iedere veehouder. Toch kan het wel eens fout gaan. We zagen het de afgelopen weken ook weer. In verschillende berichten in de media werd gemeld dat er dieren in beslag genomen zijn waar onvoldoende voor gezorgd is. Heel triest, zowel voor de dieren als voor de veehouder. Bovendien is het geen reclame voor de veehouderijsectoren.

Kunnen we dit voorkomen? Nee, niet helemaal. Maar we kunnen er wel aan werken om het aantal schrijnende gevallen te beperken. En daar hebben we u als erfbetreder voor nodig! U komt regelmatig bij veehouders op het erf. Uiteraard gaat zo'n bezoek vooral over bijvoorbeeld het advies voor het beste veevoer als u voor een veevoederbedrijf werkt, maar vaak komen er ook andere onderwerpen ter sprake. U kent het bedrijf en de veehouder. U heeft een goed beeld van hoe het er aan toe gaat op het bedrijf. Dus ziet u het ook als de omstandigheden veranderen en zaken minder goed gaan.

Vaak zit hier meer achter dan u denkt. Want een veehouder houdt van zijn dieren en wil voor hen de beste zorg. Als dat niet meer lukt, is er iets aan de hand waar de veehouder niet uitkomt. U kunt hem wellicht helpen door dat wat u ziet bespreekbaar te maken. Praat er over met de veehouder zelf of met mensen uit zijn omgeving. Vindt u het lastig om het zelf te doen? Schakel dan een derde partij in, bijvoorbeeld de dierenarts of andere erfbetreders.

Kijk ook eens op de website van het vertrouwensloket welzijn landbouwhuisdieren. Hier vindt u veel informatie die voor u van belang kan zijn.

**Niets doen is geen optie,
dus signaleer, acteer of meld.
Want dat helpt zowel de
dieren als de ondernemer!**

Is de situatie heel ernstig en komt u er samen met anderen niet uit? Meld de zaak dan bij het vertrouwensloket welzijn landbouwhuisdieren. Uw melding wordt uiteraard vertrouwelijk behandeld. Een team gespecialiseerde medewerkers beoordeelt de melding en onderneemt actie als dat nodig is. We doen dit altijd met maar één doel: de veehouder helpen om weer op het juiste spoor te komen, zodat zijn dieren weer kunnen rekenen op een goede verzorging. Niets doen is geen optie, dus signaleer, acteer of meld. Want dat helpt zowel de dieren als de ondernemer!

We leven in een turbulente tijd, met wereldwijd onzekerheden. We maken gebruik van de globalisering van de wereldhandel, maar zien tegelijkertijd in reactie hierop een roep om regionalisering. Daarnaast is er fragmentering: het uiteenvallen van structuren waardoor grondstofstromen of afzetmarkten zomaar kunnen wegvallen.

Duurzaamheid en innovatie kunnen je concurrentiepositie versterken.

Dat is uitdagend, zeker ook voor de diervoederindustrie. Er is geen vast pad meer waarop een bedrijf zijn strategie kan baseren. Ondertussen kampen we in de 21e eeuw met een grote uitdaging: het schaarser worden van energie en grondstoffen. Dat vraagt om een vergaande verduurzaming en innovatie; ook in de diervoedersector. Ik zie drie prioriteiten: verduurzaming van bestaande grondstofstromen en ontwikkelen van alternatieve grondstoffen, een efficiëntere benutting van energie en grondstoffen, zowel in de industrie als op boerderijniveau en vergroening van de logistiek.

Ontwikkelingen gaan snel

De ontwikkelingen rond gecertificeerde soja en palmolie zijn mooie voorbeelden van verduurzaming van grondstofstromen. Ook interessant zijn de experimenten met regionale teelt van grondstoffen, zoals Nederlandse soja, de ontwikkeling van nieuwe grondstoffen uit insecten en in laboratoria ontwikkelde *novel proteins*. Je kunt zeggen dat deze alternatieven voorsneller niet meer dan een

druppel op een gloeiende plaat zijn. Maar ze zijn wel illustratief voor wat er nu gaande is. Je merkt dat de sector zelf al bezig is. Ik heb - vanuit de zijlijn - wel de neiging te zeggen dat het sneller kan. Ik denk dat diervoederbedrijven nog alerter moeten zijn. Je moet voorbereid zijn op verschillende scenario's. De ontwikkelingen gaan snel. De samenleving stelt eisen en de eindgebruiker - de consument - gaat steeds meer druk uitoefenen. Daarnaast ontwikkelt de technologie zich gigantisch snel. Als *novel proteins* doorbreken, kan dat een enorme impact hebben op bestaande business modellen.

Ik realiseer me dat een groot deel van de sector kampt met moeilijke marktomstandigheden. Veel veehouders vragen zich af hoe ze het hoofd boven water houden. In een tijd van economische tegenwind zijn we geneigd ons te verschuilen achter ons bastion. Toch levert een proactieve aanpak van de huidige problemen meer op dan een defensieve opstelling.

Duurzaam en succesvol

Uit veel onderzoek blijkt dat bedrijven die maatschappelijk verantwoord ondernemen ook succesvoller zijn. Dat komt doordat duurzaamheid vaak besparingen oplevert. Verder blijkt dat ondernemingen die aandacht besteden aan duurzaamheid hun bedrijfsprocessen beter organiseren en spits zijn op innovaties. Een duurzaam profiel is bovendien goed voor de uitstraling in de markt. Dat maakt het gemakkelijker om zaken te doen met andere bedrijven en om de beste mensen aan te trekken. Natuurlijk is het gevaarlijk om jezelf uit de markt te prijzen. Maar duurzaamheid en innovatie kunnen je concurrentiepositie versterken. Dat biedt in deze tijd juist mogelijkheden om die negatieve spiraal te doorbreken.

Duurzaamheid versterkt concurrentiekracht diervoederbedrijven

Prof. dr.
JACQUELINE CRAMER
Hoogleraar Duurzaam innoveren Universiteit Utrecht

We hebben als diervoederindustrie onze toekomst in eigen hand. Daar ben ik van overtuigd. Wel is het belangrijk te beseffen dat die toekomst afhangt van ontwikkelingen om ons heen en van de mate waarin we bereid zijn om samenwerking te zoeken bij het invullen van businessmodellen.

Ik was vanochtend bij een directeurenoverleg van VNO-NCW/MKB-Nederland. Met tientallen collega's uit een bont geheel van branches wisselde ik van gedachten over de agenda van 'ondernemend Nederland'. Niet geheel verrassend houden alle ondernemers van zuid naar noord en van klein naar groot zich in hoofdlijnen met dezelfde soort onderwerpen bezig. Het EU-voorzitterschap van Nederland, de naderende Tweede Kamerverkiezingen, zorgen over voldoende en juist opgeleide mensen op de arbeidsmarkt, de belastingdruk, ontwikkelingen in de cao en pensioen wereld en diverse kabinetsvoornemens die (negatieve) kosteneffecten met zich meebrengen. Kortom, allerlei onderwerpen die het ondernemersklimaat beïnvloeden en zeer relevant zijn voor elk bedrijf in Nederland.

Eerlijk gezegd vond ik het allemaal onderwerpen die 100% op de agro- en foodagenda passen. Toch ontdekte ik tussen alle aanwezigen maar twee 'aanverwante collega's'. Dat is geen uitzondering, de vorige keren was dat ook zo. De vraag kwam bij mij op waarom zo'n belangrijke sector als agro en food geen duidelijker betrokkenheid heeft bij VNO-NCW en MKB Nederland. Komt dat nou alleen omdat LTO Nederland een eigen positie heeft in het 'poldermodel' en dat wil behouden of omdat sommige grote bedrijven per se hun eigen agenda willen ventileren? Het zal best meespelen, maar het lijkt me niet de hoofdreden. Volgens mij begint het met onderling vertrouwen en

welbegrepen eigenbelangen. In de agro- en foodindustrie zelf lopen belangen tussen individuele bedrijven al sterk uiteen. Werk je wereldwijd of regionaal, ben je een coöperatieve vereniging van Nederlandse boeren of een particulier familiebedrijf, lever je aan de boer (je moet aan eisen veehouder voldoen), ben je zelf boer (die 'altijd alles betaalt') of neem je van de boer af (je stelt eisen aan vlees-, ei- of melkproductie), is je bedrijf gericht op de plantaardige of dierlijke sector en niet in de laatste plaats: 'is mijn bedrijf winstgevend?'.

De toekomst van de diervoederindustrie hangt af van ontwikkelingen om ons heen en van de mate waarin we bereid zijn om samenwerking te zoeken bij het invullen van businessmodellen.

Toekomst voor de diervoederindustrie? Ik stel me voor dat je meebeweegt met ontwikkelingen en bekijkt hoe je - vanuit het eigen perspectief - een antwoord kan geven op marktvragen en op welke manier je dat in jouw businessmodel laat passen. Ik bedoel dan niet dat je het alleen moet doen. Nee, zoek partners die hetzelfde denken en jouw model ook zien zitten. Je hebt dan geen oplossing voor iedereen en alles, maar je creëert ruimte die nodig is voor de ontwikkeling van je eigen onderneming. Dat is nodig voor de toekomst.

Samenwerken in de keten brengt vele voordelen met zich mee. Niet alleen op financieel gebied, maar ook in de vorm van kennisdeling. Onze samenwerking, tussen Van Gorp Biologische Voeders BV en KemperKip BV, is daar een voorbeeld van. Een samenwerking die naar volle tevredenheid werkt. Wat de sleutel tot succes is? Goede communicatie.

Samenwerken in de keten brengt vele voordelen - op financieel gebied, maar ook in de vorm van kennisdeling - met zich mee.

Begin jaren negentig zette Herman Kemper een tak met biologische kuikens op. Als specialist in de biologische sector ging het bedrijf al snel op zoek naar een specialist op het gebied van biologische diervoeders. Die is gevonden in Van Gorp. In het begin was het voor beide partijen even zoeken. Je hebt namelijk niet meteen de juiste voersamenstelling te pakken. In het begin hebben we daarom veel gesproken over de wensen van Kemper en de mogelijkheden van Van Gorp. Dit leidde tot een stabiel concept dat tot op de dag van vandaag uitstekend werkt.

Voor voerproducent Van Gorp is het consistent leveren van de gewenste voersamenstelling de grootste uitdaging. Dat is niet eenvoudig als je voeders produceert met een natuurlijk karakter. Soms zijn de grondstoffen niet aanwezig die je wel nodig hebt. Dan overleggen we met elkaar.

Samen komen we dan tot een oplossing die voor beiden werkt. Het werkt ook andersom zo. Op het moment dat er iets onverwachts in de stal gebeurt, overleggen we of we kunnen bijsturen in de samenstelling van het voer. Communicatie is ook van belang voor het delen van resultaten of nieuwe inzichten. Nog lang niet alles is bekend over onze relatief jonge sector. Met het delen van kennis en wederzijds vertrouwen helpen we elkaar.

Het aantal consumenten dat kiest voor biologische producten neemt toe. Wij vinden het belangrijk om binnen onze biologische keten onze maatschappelijke rol te vervullen. Dat is het voldoen aan de behoeften en verwachtingen van consumenten die kiezen voor biologisch. Hiervoor is transparantie in de keten van belang. Daarmee stijgt de waardering voor ons product, zodat de consument bereid is om een eerlijke prijs te betalen. Het leidt ertoe dat elke schakel in onze keten iets kan verdienen.

Kortom: wij zijn 15 jaar geleden samen de uitdaging aan gegaan. En met succes! Communicatie is daarbij voor ons het sleutelwoord.

**Goede
communicatie
is de sleutel
tot succes**

JOS FRANSEN
Van Gorp Biologische
Voeders BV
**HENRI
VERSTAPPEN**
KemperKip BV

Hoe zorg je ervoor dat je in de huidige markt voor varkensvlees voorop loopt en blijft lopen? Door je met innovatieve concepten te onderscheiden van de rest en open te communiceren. Westfort vleesproducten en AgruniekRijnvallei doen dat al jaren. Beide ondernemingen ervaren dat samenwerking in de keten veel kansen opleveren. Onderstaand geven Jaap de Wit van Westfort en Wim Krajenbrink van AgruniekRijnvallei hun visie op dit onderwerp.

‘Samen met ketenpartners onderscheid creëren’

Onze onderneming Westfort vleesproducten is een familiebedrijf, al jaren gespecialiseerd in de verwerking van varkensvlees. We zijn klein begonnen met produceren voor de Nederlandse markt. Inmiddels exporteren we onze producten naar 25 landen. Door het ontwikkelen van nieuwe innovatieve vleesconcepten onderscheiden wij ons van de rest. Daarmee blijven we voorop lopen in de varkenssector.

Bij elke nieuwe stap (binnen een concept) doorlopen we drie fasen:

1. Onderzoeken van de mogelijkheden in de markt;
2. Ontwikkelen van praktijkgerichte oplossingen;
3. Ondersteunen van het nieuwe concept.

Deze stappen zetten we samen met onze boeren, onze Raad van Advies, onderzoekers, NGO's, toeleveranciers en de overheid. Gezamenlijk zetten we keer op keer een nieuwe stip aan de horizon. Welk issue staat over vijf jaar op de agenda van de varkenssector? Daar gaan wij samen mee aan de slag. Zo denken we nu na over stallen voor varkens met lange staarten en een systeem voor oormerken met chips.

Helaas werken we in deze trajecten nog niet samen met een voerproducent. Terwijl voer essentieel is voor de toekomst van een vitale varkenshouderij. Dus voerproducenten: wij staan open voor jullie ideeën. Verbaas ons.

Mensen die kiezen voor biologisch, willen weten hoe het vlees wordt geproduceerd.

AgruniekRijnvallei Biologisch

Onze coöperatie AgruniekRijnvallei is één van de belangrijkste spelers in de markt voor biologische voeders. In deze markt werken we bijvoorbeeld aan de ontwikkeling van voerconcepten die bijdragen aan een goede gezondheid van varkens, zoals Zuiver Voer. Een uniek recept dat leidt tot een betere darmgezondheid en dus optimale prestaties van de varkens. En dat niet alleen: dit concept draagt ook bij aan minder milieudruk. Ook kijken we goed naar de consument. Mensen die kiezen voor biologisch, willen weten hoe het vlees wordt geproduceerd. Hiervoor is eerlijkheid en transparantie in de keten van belang. Dit realiseren we met korte lijnen in de communicatie, door regelmatig de resultaten van een partij varkens te evalueren met onze biologische ketenpartners en door mee te doen aan de organisatie van open dagen. Alles samen met de veehouder, de voerproducent, de dierenarts en de afnemer van het vlees.

"De mens is een dier dat overeenkomsten sluit: geen enkel ander dier doet dit - geen hond wisselt botten uit met een ander."

Dit citaat van de Schotse econoom en filosoof Adam Smith (1723-1790) is geschreven in een andere tijd en context. Als econoom beschrijft Smith de werking van de markt met een vraag- en aanbodkant en filosofeert hij over de totstandkoming van welvaart. Ontstaat welvaart omdat ieder kiest vanuit 'welbegrepen eigenbelang' of omdat mensen in staat zijn om samen te werken? Een interessante vraagstelling waarbij het ook nu de moeite loont om over na te denken.

Het collectief moet een stoot kunnen hebben en veerkracht tonen.

Samenwerking binnen Nevedi

Als vereniging voor de diervoederindustrie is het een bijzondere uitdaging om samenwerking tussen individuele diervoederbedrijven handen en voeten te geven. Werken met ondernemingen die zich stuk voor stuk verantwoordelijk voelen voor hun bedrijf, personeel en klanten. Keuzes zijn soms moeilijk te maken. De een zijn voordeel is de ander zijn nadeel. Wet- en regelgeving kan samenwerkingsmogelijkheden bevorderen (bijvoorbeeld algemeen verbindend verklaren) maar ook beperken of zelfs onmogelijk maken (bijvoorbeeld mededinging).

Ook hebben derden soms andere belangen wat zorgt voor druk op de onderlinge saamhorigheid. Het collectief moet een stoot kunnen hebben en veerkracht tonen.

Samenwerking binnen de keten

De kracht van Nevedi schuilt in het vinden van onderwerpen die alle bedrijven als collectief sterker maken. Voorbeeld is de samenwerking met vakbonden om de collectieve arbeidsvoorwaarden inhoud te geven via de cao graan- en verwerkende bedrijven. Ook laat Nevedi zien dat bij de huidige vogelgriep samenwerking mogelijk is. Via toepassing van het hygiëneprotocol diervoeders en het hygieneprotocol bezoekers pluimvee draagt de voerindustrie maximaal bij aan het minimaliseren van uitbraakrisico's.

Zeer actueel is ook de bijdrage van alle Nevedi bedrijven aan het maatregelenpakket fosfaatreductie. Niet eenvoudig maar zeer gedreven geven diervoederbedrijven gezamenlijk gehoor aan een afspraak over minder bruto fosfor in het mengvoer en lopen er gesprekken over aanvullende maatregelen via andere voedermiddelen.

Waar de partners in het maatregelenpakket fosfaatreductie hun kracht tonen, is het spijtig om te zien dat samenwerking over de volle breedte van de veehouderij lastig is. Het geeft niet dat andere groepen afwijkende opvattingen hebben en dienaangaande initiatieven nemen. Er zijn eenmaal verschillende belangen. Samenwerking moet een stootje kunnen hebben maar is het overeenkomstig Adam Smith niet beter om 'de botten te delen'? Gewoon met het oog op een hoger welvaartsniveau voor ieder?

**Diervoeder-
bedrijven
staan open
voor samen-
werking.
Start de
gesprekken!**

**HENK
FLIPSEN**
Directeur Nevedi

ALEX SPIEKER

Senior beleids-
medewerker
Avined

Juist bij een zeer hoge ziektedruk is hygiëne belangrijk op een bedrijf. Hiermee voorkom je insleep én versleep van dierziekten. Adviseurs van diervoederbedrijven spelen een cruciale rol bij het implementeren van hygiënemaatregelen. De adviseur kent het bedrijf, weet wat de mogelijkheden zijn en wordt vertrouwd door de veehouder.

Begin november werden op verschillende plekken in Nederland dode wilde watervogels aangetroffen, besmet met vogelgriep type H5N8. Enkele weken later werd het eerste bedrijf met vleeseenden geruimd. Ook daar was vogelgriep van hetzelfde type vastgesteld. Vanuit AVINED heb ik samen met mijn collega's nauw contact met de overheid over maatregelen om verdere verspreiding te voorkomen. Zo hebben wij een hygiëneprotocol opgesteld die aansluit bij de verplichte bezoekersregeling.

Hygiëne, een gewoonte

Niet alleen verplichte maatregelen zijn belangrijk voor goede hygiëne. Dit verlaagt de kans op insleep en versleep van ziekten. Ook niet verplichte maatregelen zijn van belang, zoals een schoon erf. Ik vind dat deze maatregelen een vast onderdeel moeten zijn van de bedrijfsvoering. Dat is nu vaak niet het geval. Het moet bijvoorbeeld een gewoonte zijn om je erf schoon te spuiten, voordat je de eieren of dieren aflevert.

Adviseur biedt hulp

Om maatregelen in te voeren, moeten pluimveehouders wel weten waar de hygiëne op hun bedrijf beter kan. Het invullen van onze hygiënescan helpt hierbij. Ik heb gemerkt dat veehouders het lastig vinden om de resultaten uit de scan te vertalen naar praktische oplossingen. Erfbetreiders

zoals adviseurs van diervoederbedrijven bieden dan uitkomst. Ze komen vaak over de vloer, weten wat de mogelijkheden zijn en worden vertrouwd. Ik weet zeker dat één goede tip van een adviseur meer waard is dan 100 brieven van de overheid. Bovendien nemen de adviseurs zelf de hygiëneprotocollen uitstekend in acht.

**De hygiëne is zo sterk als
de zwakste schakel.**

Daarom kunnen zij veehouders helpen bij het verbeteren van de hygiëne, juist op die plekken waar het nodig is. Zoals de hygiënesluis, hoe kan deze praktisch worden ingepast? De rol die adviseurs van diervoederbedrijven spelen bij het realiseren van een goede hygiëne op veehouderijbedrijven moeten we niet onderschatten. Want de hygiëne is zo sterk als de zwakste schakel.

Goede arbeidsomstandigheden zijn belangrijk, zowel voor werknemers als voor werkgevers. Hoewel het onderwerp niet altijd even populair is, kun je zaken gericht verbeteren door gebruik te maken van beschikbare hulpmiddelen. Een goed voorbeeld daarvan in de diervoedersector is de Arbocatalogus Graan. Aandacht voor arbeidsomstandigheden loont. Bedrijven die er te weinig oog voor hebben, krijgen vroeg of laat de rekening gepresenteerd. Het ziekteverzuim gaat omhoog, er doen zich ernstige ongevallen voor, of nog erger.

Aandacht voor arbeidsomstandigheden loont.

Vooruitgang

In de diervoedersector willen zowel de vakbonden als de werkgevers vooruitgang boeken op het terrein van arbeidsomstandigheden. Enerzijds is dit ingegeven door deregulering vanuit de overheid. Een aantal jaren geleden is allerlei gedetailleerde regelgeving afgeschaft, omdat het ondoenlijk was om centraal alles voor te schrijven voor diverse bedrijfstakken. In de plaats van centrale regels is het overleg tussen sociale partners gekomen; zij bepalen samen voor hun industrie welke zaken rondom arbeidsomstandigheden moeten worden geregeld door de ondernemingen. Met de gezamenlijk opgestelde Arbocatalogus kan iedereen in de sector profiteren. Hier speelt ook dat grote bedrijven sommige zaken gemakkelijker kunnen realiseren dan kleine. Zo heeft een groot bedrijf vaak een speciale arbo-functionaris, terwijl dat voor een klein bedrijf een te zware belasting is. De catalogus

bevat ook voor de kleinere bedrijven oplossingen, zonder dat ze zelf hebben moeten investeren in de ontwikkeling ervan.

Online

De Arbocatalogus Graan is omvangrijk. Je kunt online op www.arbocatalogusgraan.nl vrijwel alle denkbare onderwerpen terugvinden. Per item is beschreven wat het risico is, hoe je preventie en het opstellen van de juiste maatregelen aanpakt en ten slotte welke concrete oplossingen er voorhanden zijn. Het fungeert dus vooral als naslagwerk voor bedrijven die voor hun arbo-uitdagingen een oplossing zoeken. De Arbocatalogus is niet vrijblijvend; ze geeft de stand van de techniek aan. En die is leidend voor alle werkgevers in de sector. Ook arbeidsinspecteurs gebruiken de catalogus als uitgangspunt bij hun inspecties. De catalogus wordt steeds geactualiseerd. Zo hebben we afgelopen jaar een hoofdstuk toegevoegd over besloten ruimten. Dat zijn moeilijk begaanbare ruimten die niet bedoeld zijn om in te werken, maar waar soms wel activiteiten moeten worden uitgevoerd, zoals in een silo. Dat brengt specifieke risico's met zich mee, bijvoorbeeld als er onverhoopt gevaarlijke stoffen vrijkomen. Eerst zijn gerichte metingen nodig. Als iemand daarna toch in gevaar kan komen, moet een manwacht aanwezig zijn. Die moet in geval van nood juist handelen. Dus niet zelf ook meteen in de silo afdalen, maar eerst zorgen dat er iemand anders bij komt, met de juiste persoonlijke beschermingsmiddelen.

Ik zou zeggen: doe er je voordeel mee!

**Gebruik tips
voor betere
arbeidsom-
standigheden**

**KOEN
LANGENHUYSEN**
Adviseur arbobeleid
bij Fijn Werk

Nederland moet over vijf tot tien jaar wereldwijd koploper zijn in gezonde en duurzame voeding. Dat is de uitkomst van de eerste Nationale Voedseltop die in Den Haag plaatsvond op 26 januari 2017. Daar spraken zo'n 150 invloedrijke beslissers uit de Nederlandse voedselwereld over het voedselbeleid van de toekomst. De Nationale Voedseltop is een initiatief van staatssecretaris Van Dam (Economische Zaken), minister Schippers (Volksgezondheid, Welzijn en Sport), minister Ploumen (Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking) en staatssecretaris Dijkzwaag (Infrastructuur en Milieu). Tijdens de Voedseltop presenteerden vertegenwoordigers van onder meer de landbouw, levensmiddelenindustrie, zorginstellingen, horeca, supermarkten, maatschappelijke organisaties en kennisinstellingen ruim dertig concrete acties en ambities om de overgang naar veiliger, gezonder en duurzamer voedsel te versnellen. De betrokkenheid en het commitment vanuit het bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties is groot. De aanwezige partijen spraken de noodzaak uit voor veranderingen in het huidige voedselsysteem om ook voor toekomstige generaties voldoende, veilig, gezond en duurzaam voedsel te kunnen garanderen.

Er moeten nieuwe innovatieve producten op de markt komen. Denk aan meer groente en plantaardige eiwitten, andere vissoorten en varkensvlees met een 'antibioticavrij leven garantie', als ook producten met minder verzadigd vet, zout en suikers. Als ik deze uitkomst van de top lees, schieten een paar vragen door mijn hoofd.

Kunnen de huidige veehouderijketens zo'n transitie in 10 jaar maken?

Nieuwe uitgangspunten en producten vragen grote investeringen in bestaande systemen. De aanhechting

bij de internationale markt is voorwaarde om de veranderingen economisch passend door te voeren. Die (internationale) markt moet immers uitzicht bieden dat investeringen zijn terug te verdienen. Een periode van 10 jaar is relatief kort om zo'n grote marktbeveging volledig door te voeren.

Diervoederbedrijven staan open voor samenwerking.

Hoe kan de diervoederindustrie actief bijdragen aan de gewenste versnelling?

Onze industrie reageerde voorheen op marktvragen en eisen die de verwerkende industrie oplegde. De laatste tijd zijn er vele innovaties die de diervoedersector zelf aandraagt bij ketenpartners. Het betreft bijvoorbeeld initiatieven om via diervoeder de emissie van broeikasgassen te verminderen, onderzoek op darmgezondheid om daarmee het antibioticagebruik verder te reduceren of nieuwe grondstoffen die aanhaken bij de footprintberekeningen van voedselproducenten. Voor mezelf stel ik vast dat mijn gedachten bij de eerste vraag praktisch en realistisch zijn. Daar moet je rekening mee houden. Het lijkt een randvoorwaarde voor de tweede gedachte. In het Nevedicongres van november 2016 hadden we keteninnovaties en samenwerking als thema. Ik zie kansen voor bedrijven die de uitkomsten van de Voedseltop weten te vertalen naar ketensamenwerking in passende marktconcepten.

Diervoederbedrijven staan open voor samenwerking. Start de gesprekken!

Nu de formatie in volle gang is en Nederland zich opmaakt voor een rechts-groen kabinet, haasten diverse partijen zich om dierlijke producten in een negatief daglicht te zetten. In landelijke kranten verschijnen met de regelmaat van de klok berichten van stukjesschrijvers dat er eigenlijk niets deugt aan dierlijke producten en de dierlijke sector en we zo snel mogelijk moeten overstappen op een volledig plantaardig dieet. Wat opvalt is dat er, naast terechte vragen die worden gesteld, nogal gemakzuchtig meningen als harde feiten worden gepresenteerd. Er is een wedstrijd aan de gang wie daarbij het meest ongenueanceerd en verontwaardigd is.

Er leven in de samenleving veel vragen en zorgen over de dierlijke productieketens.

Enkele recente voorbeelden: Hoogleraar Roos Vonk beweerde in de Volkskrant van 27 maart dat Nederlandse veehouders in 2013 minstens 2,7 miljard keer de wet overtraden, met nadelige gevolgen voor zo'n 500 miljoen dieren. Directeur Hans Baaij van Varkens in Nood beweerde in het Algemeen Dagblad (AD) van 28 maart dat varkens in Nederland geen haar beter af zijn dan in België. Dit naar aanleiding van de wanpraktijken in een slachthuis in het Belgische Tielt. Belangrijk is dat deze grove beschuldigingen die niet op feiten zijn gestoeld en een hele sector criminaliseren niet onweersproken blijven. Waar in het verleden de dierlijke keten te vaak passief bleef bij publicatie van ongefundeerde negatieve berichten, is het tij nu gelukkig aan het keren. Boeren en andere

schakels in de dierlijke keten pikken dit gemakzuchtige bashen niet langer meer. Wat mij trof was een reactie van een dochter van een varkenshouder die in een ingezonden brief aan Roos Vonk liet weten bijzonder gegriefd te zijn dat veehouders door Vonk weggezet worden als 'de grootste groep georganiseerde wetsovertreders in de samenleving' zonder dat hiervoor onderbouwing wordt gegeven. Zij raadde haar aan eens een stal te bezoeken en het gesprek aan te gaan met de veehouder. Het Platform Varkensvleesketen, heeft in een ingezonden brief Hans Baaij van repliek gediend. Ook was de reactie van de NVWA op zijn plaats waarin afstand werd genomen van het gesuggereerde slechte toezicht op slachthuizen.

Natuurlijk moeten wetenschap, overheid en sector kritisch naar zichzelf kijken. Er leven in de samenleving veel vragen en zorgen over de dierlijke productieketens. De sector moet nog veel transparanter worden. Wat dat betreft ben ik het van harte eens met Vion-topman Francis Kint, die zaterdag in het NRC liet weten dat iedereen welkom is in zijn slachterijen en het belang onderstreept om gewoon te laten zien wat er gebeurt in een slachterij. Er is overigens steeds meer gelegenheid voor burgers om een bezoek te brengen aan veehouderijbedrijven zoals via de open dagen van FrieslandCampina of het initiatief Varkens in Zicht. Ook retailers zoals Plus Supermarkten of Albert Heijn leggen steeds vaker duidelijke links met de oorsprong van producten en stellen informatie beschikbaar over het houden van dieren en de productie van vlees, eieren of zuivel.

Boeren-
verstand

**HENK
FLIPSEN**
Directeur Nevedi

Andere tijden: samenwerken met Chinese handelaren aan verant- woorde inkoop soja

GERT VAN DER BIJL

International pro-
gramme manager
Livestock & Leather
Solidaridad

58

09
06
17

Nadat de Amerikaanse president Trump zich terugtrok uit het mondiale klimaatakkoord, kondigden de EU en China nauwe samenwerking aan om klimaatverandering te bestrijden. Andere tijden vragen om andere samenwerking; ook in de productie en handel van soja.

Begin april dit jaar organiseerde Solidaridad een studiebezoek van 12 topmensen van Chinese soja-handelsbedrijven aan Nederland. Ondermeer Unilever, Cefetra, Rabobank, Ahold Delhaize en diervoederbedrijf Vitelia vertelden de Chinese delegatie over het belang van de inkoop van verantwoorde soja en hoe dat in de praktijk werkt. China importeerde in 2016 maar liefst 86 miljoen ton, een kwart van de wereldproductie van soja. Daarnaast produceert China zelf 13 miljoen ton soja. Dus om de vraag naar duurzamere soja te stimuleren is het cruciaal dat China aanhaakt.

Solidaridad, bijna 50 jaar geleden opgericht in Nederland en nu een mondiaal netwerk voor duurzame economische ontwikkeling, werkt in China al zo'n tien jaar samen met boeren en lokale bedrijven aan duurzame productie van katoen, textiel, thee en soja. Met Sinograin North realiseerden we in 2014 de eerste productie van 40.000 ton soja geproduceerd volgens de standaard van de Ronde Tafel voor Verantwoorde Soja (RTRS). En met landbouwcoöperaties heeft Solidaridad duizenden Chinese boeren getraind in duurzamere sojaproductie.

De jarenlange samenwerking met Chinese bedrijven heeft zich nu vertaald in de vorming van een Chinees 'Sustainable Soy Trade Platform' waar de belangrijkste bedrijven in

China in zijn vertegenwoordigd. De delegatie die in april Nederland bezocht, importeert samen ruim 30 miljoen ton soja; net zoveel als alle EU landen samen.

Andere tijden vragen om andere samenwerking; ook in de productie en handel van soja.

Bijzondere belangstelling hadden de Chinezen voor de uitleg van Ruud Tijssens, toenmalig voorzitter van de FEFAC, over de richtlijnen voor inkoop van soja die deze Europese diervoederorganisatie heeft opgesteld. Die richtlijnen houden in dat soja niet afkomstig mag zijn uit illegaal ontbost gebied en moet voldoen aan plaatselijke arbeids- en milieuwetgeving. Dat is minder vergaand dan de vereisten van RTRS, maar als een groot deel van de sojasector zoiets omarmt, dan is dat een enorme stap.

Na afloop van het bezoek, concludeerde de Chinese delegatieleider Liu Denggao, vice president van China Soybean Industry Association, dat de Chinese sector vergelijkbare richtlijnen wil ontwikkelen. Hopelijk een belangrijk teken om net als bij klimaatbeleid Europa en China samen op te laten trekken in de verduurzaming van onze mondiale economie.

Sinds Trump heeft aangekondigd uit het klimaat-akkoord van Parijs te stappen, lijkt de rest van de wereld nog veel vastberadener werk te maken van de klimaatafspraken die in december 2015 in Parijs zijn gemaakt. Ook is het opvallend dat in Nederland aan het begin van de formatieperiode niet alleen maatschappelijke organisaties en wetenschappers maar ook veel toonaangevende partijen uit het bedrijfsleven zich publiekelijk uitspreken voor een stevig klimaatbeleid. Centrale boodschap daarbij is dat een ambitieus klimaatbeleid grote kansen biedt voor een hoogontwikkelde economie als Nederland mits de overheid duidelijkheid verschaft over de te volgen koers voor de middellange en lange termijn.

Als Nederlandse diervoeder-industrie willen we graag onze bijdrage leveren aan het akkoord van Parijs.

Zodra het gaat over de uitvoering van de klimaatafspraken voor de Nederlandse veehouderij, wordt er door diverse partijen ineens veel minder vanuit kansen gedacht. Het lijkt dan – als je sommige politici en ngo's mag geloven – dat klimaatbeleid gelijk gesteld moet worden aan vermindering van de veestapel in Nederland en that's it. Dat is echter een grove versimpeling die niet alleen grote economische schade kan veroorzaken maar ook qua impact op klimaat onverstandig is.

In weinig andere landen is bijvoorbeeld de uitstoot van broeikasgassen per liter melk lager dan in Nederland met 13 gram methaan (1,24 kilo CO₂-equivalent). In de rest van de wereld is de gemiddelde uitstoot bijna twee keer zo hoog met 2,4 kilo CO₂-equivalent. Als we in Nederland de veestapel met meer dan 500.000 koeien inkrimpen zoals Milieudefensie recentelijk bepleitte op basis van een slecht ontvangen rapport van het Louis Bolk Instituut, betekent dit dat de koeien dan ergens anders gehouden gaan worden.

Vanuit de topsector Agro&Food wordt aangegeven dat dit ook voor andere sectoren geldt: 1 hectare akkerbouw hier betekent 4 hectare elders. Voor tuinbouw betekent 1 hectare zelfs 10 hectare elders. In de veehouderij betekent elk dier minder in Nederland dat elders er 2 tot 3 meer worden gehouden. De Nederlandse agro & food productie is zo efficiënt dat die voor velen model staat voor de toekomstige voedselproductie.

Mijn oproep aan de gehele dierlijke keten is om volledig transparant te zijn over haar CO₂-voetafdruk en van daaruit te werken aan verdere verlaging. Gelukkig zijn er nog veel mogelijkheden om de CO₂-voetafdruk te verlagen, denk aan grootschalig gebruik van emissiearm voer, productie van hernieuwbare energie, ontwikkeling van integrale duurzame stallen etc. Als Nederlandse diervoederindustrie willen we graag onze bijdrage leveren aan het akkoord van Parijs. Zo werken we bijvoorbeeld hard aan het voortdurend verlagen van de milieuvoetafdruk van onze diervoedergrondstoffen, het verhogen van de voerefficiëntie, het jaarlijks zorgen voor verdergaande energiebesparing in onze mengvoerfabrieken en het ontwikkelen van nieuwe veevoerconcepten die uitstoot van broeikasgassen vermindert.

**Klimaat-
akkoord Parijs
biedt kansen
voor de
Nederlandse
veehouderij**

**HENK
FLIPSEN**
Directeur Nevedi

Grotere rol EU bij creëren draagvlak voor innovatie in veehouderij- ketens

NICK MAJOR

Destijds voorzitter
Fefac en directeur
PA ForFarmers

60

25
10
17

De titel 'Europa, mag het een onsje meer zijn' van het jaarcongres van Nevedi is goed gekozen. Op diverse fronten hebben we de EU hard nodig. Een belangrijk thema is draagvlak voor de moderne dierlijke productie in de diverse lidstaten. Het gaat met name om acceptatie bij de burger en de consument van innovatieve technologie. Daar lopen we tegen grenzen aan, bijvoorbeeld bij fokkerijtechnieken en de potentiële toepassing van diervoergrondstoffen afkomstig van plantensoorten die met nieuwe veredelings technieken zijn ontwikkeld.

Wetenschappelijk

De tijd is voorbij dat wetenschappelijk onderzoek naar bijvoorbeeld de veiligheid van bepaalde technieken zonder meer werd geloofd. Hier moeten we als diervoederindustrie, maar ook als overheid, meer aandacht aan besteden. We weten dat het vertrouwen in instituties zoals overheden en wetenschap eerder afneemt dan toeneemt. Om onze moderne dierlijke productie verder te ontwikkelen, zullen we deze tendens moeten keren. Want als we de groeiende wereldbevolking op een duurzame wijze van voldoende voedsel willen voorzien, hebben we technologie en efficiëntie keihard nodig.

Soja

Dat we meer rekening moeten houden met opvattingen in de maatschappij, weten we al langer. Een goed voorbeeld is de manier waarop we als Europese veevoederindustrie inspelen op de zorgen die er zijn over soja-import. Door onze Soy Sourcing Guidelines laten we zien dat we deze zorgen ernstig nemen en negatieve milieu-effecten proberen te verminderen.

Concurrentievoorwaarden

Bij de hervorming van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) is het 'level playing field' voor Europese boeren van belang. Dat betekent dat nationale uitzonderingen tot een minimum worden beperkt. Alle veehouders in de EU moeten in aanmerking komen voor maatregelen die hun economische positie rechtstreeks raken.

**Voor internationaal opererende
mengvoederbedrijven is het
van belang dat we streven naar
wederzijdse erkenning van
elkaars systemen.**

Veiligheid van diervoeder

Een ander gemeenschappelijk doel van de diervoederindustrie is het optimaliseren van de veiligheid van diervoeders in de aanvoerketen. Dit propageert FEFAC in haar Visie 2030. Certificatieschema's dragen bij aan die kwalitatieve waarborging. Voor internationaal opererende mengvoederbedrijven is het van belang dat we streven naar wederzijdse erkenning van elkaars systemen. We vinden dat eigen controles door individuele mengvoederbedrijven moeten meetellen in de risico-analyse van nationale autoriteiten. FEFAC hoopt dat te bewerkstelligen met een te ontwikkelen benchmark procedure.

Het gerechtshof in Den Haag besloot afgelopen week dat melkveehouders die met succes procedeerden tegen het fosfaatreductieplan niet meer zijn vrijgesteld van de regeling. Dat heeft niet alleen gevolgen voor de melkveesector zelf, maar zeker ook voor de diervoederindustrie. De nieuwe minister van landbouw Carola Schouten zal volop in moeten zetten op behoud van de derogatie. Het is één van de grote uitdagingen waar de diervoedersector de komende jaren voor staat.

Als Nederland de derogatie verliest, dan zal de veestapel in de komende jaren verder moeten krimpen waardoor ook de vraag naar diervoeders verder zal teruglopen. Het nieuwe kabinet zal daarom ook bij de Europese Commissie moeten

Het Europees speelveld is nog geen vanzelfsprekendheid.

aantonen dat de melkveehouderij structureel onder het fosfaatplafond kan blijven. Diervoederproducenten kunnen hier in de toekomst een bijdrage aan blijven leveren door het fosforgehalte in het voerspoor laag te houden en waar mogelijk verder te reduceren.

Een tweede punt waar rekening mee gehouden moet worden, is Natura2000. De Vogel-Habitatrichtlijn, die aan Natura2000 ten grondslag ligt, wordt door de lidstaten op verschillende manieren geïmplementeerd. Nederland is in dit geval het bekende 'braafste jongetje van de klas' in tegenstelling tot onze burens België en Duitsland. Zo gelden

in de Nederlandse Natura2000 gebieden ploegverboden en wordt vernatting toegepast terwijl de Duitsers het hoogveen in soortgelijke gebieden gewoon afgraven.

Voor steeds meer veehouders leidt dit tot onmogelijke situaties waardoor ze vaker de deuren moeten sluiten. De strenge regels hoeven overigens niet van Europa. Humberto Delgado Rosa, directeur van het directoraat-generaal voor milieu binnen de Europese Commissie, heeft dat tijdens een werkbezoek aan Overijssel vorige maand nog bevestigd. Hij zegt ook dat de ruimte die er is beter moet worden benut.

Natura2000 is een kwestie waar ik samen met Herman ter Haar en Robert ter Borre in het kader van het Streekplan Overijssel in de jaren tachtig al mee bezig was. Dit dossier laat zien dat het de ene keer gaat over de bodem-, dan weer over water- en een andere keer over luchtkwaliteit. Ook toont deze kwestie aan dat het Europees speelveld nog geen vanzelfsprekendheid is. Werk aan de winkel dus!

Nevedi-congres 2017 Europa: mag het een onsje meer zijn? Annie Schreijer-Pierik is een van de sprekers tijdens het Nevedi-congres. Hoe moet de Europese agenda voor de dierlijke productieketen er de komende jaren uit zien? Met welke thema's moeten we op Europees niveau snel aan de slag en welke thema's moet Europa aan lidstaten overlaten? Hoe draagt de Nederlandse diervoederindustrie bij aan deze Europese agenda? Deze en andere vragen bespreken en bediscussiëren we graag tijdens het Nevedi-congres.

Werk aan de winkel!

**ANNIE
SCHREIJER-
PIERIK**
CDA-
Europarlementslid

Samenwerken cruciaal voor behoud derogatie

WIL MEULEN- BROEKS

Voorzitter
LTO vakgroep
Melkveehouderij

62

22
01
18

De Nederlandse bodem is buitengewoon geschikt voor het verbouwen van gewassen, een groot voorrecht voor onze land- en tuinbouw. Op het gebied van Europese samenwerking brengt dit echter ook uitdagingen met zich mee. Zo zijn de nitraatrichtlijnen algemeen geformuleerd, terwijl de Nederlandse bodem meer nutriënten nodig heeft om onze hoge opbrengsten te halen. Daarnaast hebben we als zuivelland ook veel hoogwaardige mest beschikbaar om op het land te brengen. Voor ons als sector ligt er dus een uitdaging om binnen de Europese richtlijnen genoeg ruimte te creëren voor ons landbouwsysteem.

Ijzersterke argumentatie

Derogatie, het mogen afwijken van de Europese nitraatrichtlijn, is voor Nederland cruciaal. En natuurlijk laat de Europese commissie zich daarvan alleen overtuigen door ijzersterke argumentatie, die stelt dat derogatie onderdeel is van vooruitgang. Dat is een uitdaging die we elke vier jaar als sector aangaan, als we een nieuw actieprogramma indienen voor het behalen van de normen van de nitraatrichtlijn.

Ketenpartijen

De nitraatkringloop van de Nederlandse melkveehouderij is niet in handen van één speler. Samenwerking tussen ketenpartijen is de enige manier om in- en output te stroomlijnen. Dat we de derogatie nu weer voor vier jaar hebben zeker gesteld, is de verdienste van zowel de primaire sector, die wij als LTO Melkveehouderij mogen vertegenwoordigen, als van zuivelorganisaties, overheid en ook diervoerproducenten. Zij weten alles over de behoefte van de koe, en adviseren binnen welke marges we kunnen zorgen dat dieren genoeg nutriënten binnenkrijgen zonder risico te lopen om te veel of te weinig te voeren. Die kennis is onmisbaar; en andersom is het in het

belang van de diervoerindustrie dat de melkveehouderij zich kan blijven ontwikkelen.

Fosfaatrechten

Voorwaarde voor vernieuwing van de derogatie was dat we de groei van de veestapel begrenzen. Voorheen zorgde het melkquotum hiervoor, maar dat is in 2015 komen te vervallen. Daarvoor is met ingang van 1 januari 2018 het stelsel van fosfaatrechten in de plaats gekomen. Op basis van het aantal koeien dat een veehouder in juli 2015 had, krijgt hij een bepaald aantal fosfaatrechten die bepalen hoeveel organische mest op het land gebracht mag worden.

De Nederlandse land- en tuinbouw zet aan tot vernieuwing van richtlijnen.

Gewasspecifiek

Ik verwacht dat onze derogatieaanvraag steeds slimmer gaat worden. Doordat we mest steeds beter kunnen verwerken, kunnen we straks specifieke nutriënten op het land brengen en bijvoorbeeld fracties met stikstof en fosfaat van elkaar scheiden. Dat betekent dat ook de derogatie specifiek kan worden toegepast. Dit is een belangrijke stap vooruit, omdat het hierdoor steeds beter mogelijk wordt om gewasspecifiek te bemesten. Deze vooruitgang vraagt de Europese commissie om na te denken over specifieke regelgeving. Zo zie je maar dat de Nederlandse land- en tuinbouw niet achter de richtlijnen aanloopt, maar aanzet tot vernieuwing van richtlijnen. En dat kan alleen als we blijven samenwerken; daarvoor hebben we ook de diervoerindustrie keihard nodig.

Er bestaan écht mensen die denken dat de wereld zonder vlees kan. Dat kan ook maar dat is niet goed voor de planeet en dat zorgt voor minder en duurder voedsel. Minder gewicht is voor kapitaalkrachtige stedelingen doorgaans een doel op zich en dus niet zo erg. Het probleem ontstaat mondiaal bij een bevolkingsgroep die van een paar dollar per dag moet rondkomen. Dat besef zou in Nederland beter moeten doordringen.

Als je de Nederlandse veehouderij aanspreekt, moet je ook cijfers gebruiken over de Nederlandse veehouderij.

Als je niet verteerbare grondstoffen voor humane voeding zoals gras en bijproducten uit de verwerking van graan, bieten of aardappelen niet kan gebruiken voor diervoeding, gaat het verloren. Dieren en met name herkauwers zijn dankbare afnemers van deze producten. Dat geldt trouwens ook voor co-producten uit bierbrouwerijen of uit onze zuivelindustrie. Daarnaast zijn er ook over-de-datum voedingsmiddelen die niet meer geschikt zijn voor de voedselbanken, maar nog wel voedingswaarde hebben voor diervoeder. Deze retourproducten vinden ook veelal hun weg naar diervoederbedrijven. Opgeteld zorgt de diervoederindustrie in Nederland voor een grote bijdrage aan de circulaire economie. In Nederland is de veehouderij zó efficiënt dat de milieu- en klimaatimpact ervan tot de laagste ter wereld behoort. Overal worden wij geroemd

en met regelmaat als voorbeeld genoemd voor het behalen van wereldwijde klimaatdoelen.

Het voelt dus allemaal wel wat ongemakkelijk als de initiatiefnemers van de 'nationale week zonder vlees' zich bedienen van suggestieve beelden met douchewater, kippen en het 'werken' van een boom. Als je de Nederlandse veehouderij aanspreekt, moet je ook cijfers gebruiken over de Nederlandse veehouderij. Als je wereldwijde klimaatimpact bedoelt, moet je ook de impact van de Nederlandse vleesconsumptie daarmee vergelijken. Die impact is verwaarloosbaar.

Volgens algemene aanvaarde richtlijnen consumeren Nederlanders gemiddeld genomen een passende hoeveelheid vlees per week. Vanuit klimaat is het zo dat een optimale circulaire economie werkt bij een verhouding één derde dierlijke en twee derde plantaardige productie van eiwitten. Het gebruik van gras en producten die niet verteerbaar zijn voor mensen en in diervoer belanden maar ook de kringloop van mineralen via grondstoffen in het dier en mest/organische stof op de landbouwgronden vormen de basis voor een optimum.

Wat moeten we met een Nationale week zonder vlees? Een week om de balans op te maken?

**Nationale
week zonder
vlees**

**HENK
FLIPSEN**
Directeur Nevedi

63

**06
03
18**

Afgelopen week is Nevedi toegetreden tot de Klimaattafel Landbouw en Landgebruik van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV). Eén van de 5 klimaattafels die in een brede samenstelling praten over de Nederlandse aanpak om te kunnen voldoen aan de klimaatdoelstellingen 2030 zoals die zijn verwoord in het huidige regeerakkoord.

Wat opvalt is dat alle partijen het eens zijn met de doelstellingen. We moeten onze voedselproductie plaatsen in een transitie met reductie van broeikasgasemissie, circulariteit en dat vanuit een perspectief dat genoemde transitie ook economische haalbaar is voor ondernemers die zich ontwikkelen in die richting. Iedereen wil dat we onze planeet duurzaam beheren en tegelijk dat er voldoende voedsel is voor de wereldbevolking. Sommigen vinden dat Nederlandse boeren en tuinders een voorbeeldrol moet vervullen waarbij verdere optimalisatie van klimaattechniek en circulariteit voorop staan. Anderen hebben een krimp van de veestapel op de agenda als oplossing voor geschetste vraagstukken.

Met kennis van de verschillende opvattingen is het de bedoeling om komende zomer een plan te hebben om de geformuleerde doelen te bereiken.

Nu we vlak voor Pasen staan, is het zo dat iedereen elkaar fijne paasdagen wenst. In een parallel met de klimaattafel bedoelt ook hier iedereen het beste voor de ander.

Dat is een verbinding tussen mensen terwijl de achtergrond vaak heel verschillend is. Waar Pasen oorspronkelijk een kerkelijk feest is, gaat het voor velen gepaard met familiebezoek, de paashaas, paaseieren rapen, lekker eten

of op ze Paasdag om een bezoek aan de meubelboulevard of deelname aan een sportevenement. Daarbij komt dat een toenemende groep Nederlanders Pasen niet kent vanuit hun eigen culturele of religieuze achtergrond.

Met kennis van de verschillende opvattingen is het de bedoeling om komende zomer een plan te hebben om de geformuleerde doelen te bereiken.

In mijn optiek is het een groot goed dat mensen hun eigen invulling mogen geven aan dezelfde wensen en doelen. Komende Paasdagen vormen een moment om daarbij stil te staan.

Afgelopen jaren volgen berichten over de Nederlandse veehouderij in het brede publiek elkaar snel op. Ze hebben een zeer wisselend karakter. Van enthousiast over de innovatieve kracht van Nederlandse boeren tot zeer negatief over impact van landbouw op natuur en milieu. Helder is dat dit niet zonder gevolg is. Zoveel zelfs dat een grote groep Nederlanders zich waagt aan uitspraken over onvoorwaardelijke krimp van de veestapel.

Een varkenshouder die zijn bedrijf ontwikkelt naar 100% circulair en klimaat-neutraal moet óók kunnen rekenen op steun voor verdere ontwikkeling.

Wat moeten we hiermee? Intensief landgebruik en het houden van dieren is klimaat-technisch zeer gewenst wanneer dit gebeurt op een verantwoorde manier. De definitie van verantwoord verschilt nogal. Ik vind de Europese wet- en regelgeving en de daarvan afgeleide normstelling voor Nederlandse bedrijven daarin bepalend.

Als een Nederlands bedrijf voldoet aan geldende wettelijke normen, werkt het verantwoord en moet dat als leidend worden gezien. Tenminste, zo vind ik dat en daarmee zijn Nederlandse veehouderijbedrijven - uitzonderingen daargelaten - volkomen verantwoord bezig.

We zien iets anders. Afgelopen week hoorde ik opnieuw in kringen van beleidsmakers dat krimp van de veestapel een doel op zich lijkt. Je zou denken dat in het regeerakkoord is aangegeven dat niet de omvang van de veestapel leidend is voor oplossingen voor bereiken van klimaatdoelen, maar juist de innovatieve kracht van onze sectoren.

Ik vind dat een varkenshouder die zijn bedrijf ontwikkelt naar 100% circulair en klimaatneutraal óók moet kunnen rekenen op steun voor verdere ontwikkeling. Dat geldt trouwens voor alle soorten veehouders. Als je top bent moet je zorgen dat je top blijft. Dat is niet gemakkelijk en daar moeten we onze veehouders bij helpen. Waar we kunnen doen we dat om samen aan de top te blijven.

**Nederlandse
veehouders
aan de top**

**HENK
FLIPSEN**
Directeur Nevedi

Ik hoorde even geleden een discussie op de radio over het wel of niet verantwoord zijn van koppen in het voetbal. Het zou tot hersenbeschadiging kunnen leiden bij harde ballen of bijvoorbeeld als jonge kinderen vaak een bal weggoppen. In België is koppen bij jonge pupillen verboden. Moet het profvoetbal er wel mee doorgaan?

Interessant om deze discussie van een afstand aan te horen. Het verbieden van koppen in het voetbal heeft namelijk nogal impact op deze wereldwijde sport. De kop-specialisten in het voetbal zien hun marktwaarde dalen terwijl de transfersommen voor technische voetballers direct stijgen. Ook zullen trainers hun spelstrategie moeten wijzigen. Doorgaan op dezelfde wijze betekent dat je toekomstige wedstrijden gaat verliezen. De trainer die zich niet aanpast zal thuis komen zitten.

Bij een verbod op koppen is er sprake van een systeemverandering die grote impact heeft op het voetbal als sport. Vindt iedereen het spel nog wel zo leuk om te zien? Zijn de huidige talenten nog wel de gewenste talenten? Welke economische effecten heeft het?

Als ik de parallel trek met de discussie over een systeemverandering (transitie) van de Nederlandse land- en tuinbouw valt mij een paar dingen op. Elke week zijn er wel 1 of 2 seminars of alarmerende opinie-artikelen waarin met veel gewichtigheid wordt geponeerd dat ons huidige systeem van voedsel produceren helemaal op de schop moet. Dat het lijkt alsof er niets meer van deugt. De emoties hierover lopen daarbij veel hoger op dan bij de discussie over de gevaren van koppen in het voetbal. Die seminars zie je de laatste tijd opvallend weinig mensen meer uit de agrofoodsector. Waarom?

De Nederlandse land- en tuinbouw heeft geen tijd meer voor oeverloze en abstracte discussies. Er moet gewerkt worden aan het inspelen op de nieuwe maatschappelijke eisen en bijbehorende marktomstandigheden. Denk aan de invulling van klimaatagenda en het circulair maken van ons voedselsysteem waar ook de diervoedersector actief haar steentje aan bijdraagt.

Ik doe een pleidooi te stoppen met de eindeloze discussies over het hoe en waarom van de voedseltransitie.

We moeten het kind niet met het badwater weggoaien. Met andere woorden: de Nederlandse agrofoodsector die wereldwijd wordt geroemd om haar efficiëntie, kwaliteit en veiligheid heeft een solide basis waarop zij kan voortbouwen om de volgende duurzaamheidstap te zetten die absoluut nodig is om de internationaal koploper te blijven.

Kortom ik doe een pleidooi te stoppen met de eindeloze discussies over het hoe en waarom van de voedseltransitie. De agro & foodsector is ontzettend wendbaar en bezig de gewenste veranderingen in de praktijk te realiseren. Er zijn nog vele uitdagingen die we met open vizier tegemoet zien. Een intensieve samenwerking tussen overheid, bedrijfsleven, wetenschap en ngo's is daarbij onontbeerlijk. Dat heeft ons groot gemaakt en zal ons ook aan de wereldtop houden.

Vorige week verscheen het rapport Naar een wenkend perspectief voor de Nederlandse landbouw van het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL). Aanvankelijk veronderstelde ik dat dit het zoveelste rapport zou zijn met een eenzijdige benadering over wat er allemaal mis is in de landbouw. Ik heb het rapport doorgenomen en ik moet zeggen dat het zeer de moeite waarde is. Het rapport gaat namelijk niet uitsluitend over wat er anders zou moeten maar vooral ook over de noodzaak om met elkaar in Nederland tot een gemeenschappelijke visie te komen over wat voor landbouw we in de toekomst eigenlijk willen. Hoe kunnen we doelstellingen formuleren en zorgen dat die ook daadwerkelijk behaald worden. Het PBL pleit in navolging van het energie-akkoord voor een landbouwakkoord.

Uit recent onderzoek blijkt dat een overgrote meerderheid van de boeren tot verandering bereid is mits de maatschappelijke en economische omstandigheden dit mogelijk maken.

De landbouw is een bijzondere sector omdat zij tweederde van de oppervlakte in Nederland in gebruik heeft. In ons dichtbevolkte land laten steeds meer burgers hun stem horen over de landbouw omdat die van invloed is op hun leefomgeving. Het PBL constateert terecht dat de landbouw daarom een sector is waar steeds meer partijen over mee willen praten en dat dit ook legitiem is.

Het rapport bevat een brede analyse van de manier waarop de sturing van de landbouw de afgelopen decennia is veranderd en feitelijk steeds minder effectief is geworden. Als we geen werk maken van een landbouwakkoord, blijven we volgens het PBL - en ik vertaal het even in mijn eigen woorden - de komende 20 jaar hangen in (overheids) beleid dat alleen reageert op incidenten en vanuit een soort onderhoudsrol voortdurend pleisters plakt. Dit levert een sector op die wel voortgang boekt qua duurzaamheid maar daar 'onvoldoende maatschappelijke waardering en return on investment voor terugkrijgt'. Het gevolg zal zijn dat ngo's en verontruste burgers hun ongenoegens over de landbouw blijven benadrukken terwijl de boeren steeds verder slachtoffer van 'het systeem' worden.

Om uit deze vicieuze cirkel te komen pleit het PBL ervoor om met elkaar vast te stellen welke waarden de landbouw zou moet leveren en hoe we die willen realiseren.

Kortom ik ondersteun het pleidooi van het PBL om niet alleen met elkaar indringend het gesprek te voeren over wat voor soort landbouw we willen maar ook toe te werken naar een maatschappelijk akkoord hierover. Het wordt namelijk hoog tijd dat we gezamenlijk een wenkend perspectief voor de landbouw ontwikkelen en afstemmen wie waarvoor aan de lat staat. Dat vergt natuurlijk een open mind van alle partijen zonder voorafgaande vooroordelen of beschuldigingen. Er is veel ondernemingszin in de landbouw. Uit recent onderzoek De Staat van de boer blijkt dat een overgrote meerderheid van de boeren tot verandering bereid is mits de maatschappelijke en economische omstandigheden dit mogelijk maken. Laten we aan de slag gaan.

**Landbouw-
akkoord**

**HENK
FLIPSEN**
Directeur Nevedi

De consument laten zien wat we doen

BERT URLINGS

Corporate Director
Quality Assurance and
Public Affairs
bij Vion Food

70

26
10
18

De milieu-impact van ons westers consumptiepatroon is een continu onderwerp van maatschappelijke discussie. Ook de dierlijke productie levert een substantiële bijdrage aan bijvoorbeeld de CO₂- en waterfootprint. Het nog verder terugdringen van onze footprint is de uitdaging waar wij met zijn allen voor staan.

In het publieke debat worden we geconfronteerd met de meest uiteenlopende schattingen over bijvoorbeeld de bijdrage van de dierhouderij aan de uitstoot van broeikasgassen. Het is aan ons in de gehele keten om hierover helderheid te scheppen en te zorgen dat we de consument gaan informeren over hoe het echt zit. Wereldwijd is variatie in de broeikasgasemissie enorm, goede vleesketens laten wel 2 tot 4 keer minder CO₂-emissie zien dan anderen. De gehele Nederlandse keten van productie van dierlijke eiwitten is een van de meest efficiënte van de wereld. Recente berekeningen, uiteenlopend onderzoek naar de effecten van de vleesketen, laten zien dat de CO₂ footprint van ons varkensvlees behoort tot de 10% laagste van de hele wereld. Beter dan vele hoogwaardige eiwitbronnen van plantaardige oorsprong, zoals bijvoorbeeld tofu.

Wij zullen de transparantie in onze ketens flink moeten vergroten, zodat we naar de consument kunnen communiceren over de werkelijke footprint van onze producten. Daarmee kan de consument een echte 'geïnformeerde' beslissing nemen bij de aankoop van zijn voedsel. Het doorzetten van de ingeslagen weg naar korte ketens met het (h)eerlijke verhaal van onze boeren en slagers is daarbij van groot belang.

We hebben gedurende de afgelopen jaren op deze wijze het Nederlandse varkens- en pluimveevlees teruggebracht in de Nederlandse retailketen. Een van de belangrijkste onderscheidende kwaliteiten van het Nederlandse vlees daarin is dierenwelzijn. Het is nu aan ons allen om in het kader van de duurzaamheid ook de diervoederschakels en de verdere verwerking van vlees in de keten mee te nemen. Daarmee kunnen we het eerlijke verhaal vertellen naar de consument over de footprint van zijn eten.

**Recente berekeningen,
uiteenlopend onderzoek naar
de effecten van de vleesketen,
laten zien dat de CO₂ footprint
van ons varkensvlees behoort
tot de 10% laagste van de
hele wereld.**

Voedsel is niet alleen uit nutritioneel oogpunt van groot belang, het vervult ook een grote sociale en culturele functie in onze maatschappij het verbindt mensen met elkaar. Straks na afloop van het Nevedi-congres gaan we samen wat eten en praten we na, dat is misschien nog wel belangrijker dan de publieke discussies in de zaal.

Onze opvattingen veranderen met de dag. Het maakt niet zoveel uit of het juist is. Wat is juist? Oscar Wilde stelde al dat “de mensen van tegenwoordig de prijs van alles weten en de waarde van niets”. Dat was ruim een eeuw geleden. Er is in dat opzicht dus helemaal niets veranderd. Opvattingen zijn altijd al gevormd door de massa en dat geldt ook voor de richting van beleid en keuzes. Na kernenergie en zure regen eind vorige eeuw volgden nieuwe thema's als milieu en klimaat. Als uitvloeisel daarvan is momenteel onze voedselproductie aan de beurt. Ons ‘tegenwoordig’ wordt bediend met social media en moderne communicatietechnieken die de vorming van opvattingen beïnvloedt en het forceren van denkrichtingen stimuleert. Maar dat geldt twee kanten op. Bij zowel de voor- als tegenstanders van dezelfde opvattingen en denkrichtingen.

Ondernemen vraagt niet om trots te zijn op je eigen gewoonten maar juist vraagt om creativiteit en het zoeken naar vernieuwing die past bij de toekomst.

Als je nu naar onze nieuwe schijf van vijf kijkt is er niet zoveel aan de hand. Er wordt aangeraden meer groenten en fruit te gaan eten. De verhouding plantaardig en dierlijk eiwit is 40/60 en moet gaan switchen naar 60/40. Mensen moeten gezonder gaan eten. Daarover werd kort geleden nog het Preventieakkoord gesloten.

Ik weet dat veel mensen deze ontwikkelingen met afkeer volgen. Boeren maar ook ketenpartners hoor ik nogal eens verzuchten hoe het komt dat zo negatief naar onze voedselproductie wordt gekeken. We doen het toch allemaal netjes volgens de wet en leveren ook nog eens een belangrijke bijdrage aan het nationaal inkomen. Waarom deze hetze en waaraan hebben we dit te danken?

Punt is dat het helemaal geen hetze is. Het is een verandering die kansen biedt. Een goede ondernemer luistert naar de markt en kijkt hoe zijn bedrijf een product kan maken dat goed aansluit bij de vraag. Als je een beetje handig bent, kun je er zelfs beter van worden.

Ik vind het voorbeeld van Unilever daarin sprekend. Unox produceert al 80 jaar een heerlijke rookworst die traditioneel in de Nederlandse huishoudens wordt gerelateerd aan erwtensoep of boerenkoolstampot. Het getuigt dus van lef dat Unilever heeft besloten om dit sterke product een vegetarisch ‘broertje’ te geven. Het lef heeft te maken met de effecten op merknaam en de beleving en reactie van de gemiddelde consument. Verder is het slim ondernemen. De vegetarische worst boort een groeiende consumentenmarkt aan. Bovendien is het met de plantaardige grondstoffen vast goedkoper om hetzelfde volume aan worst te maken en toch kost die worst per stuk een euro meer dan de oude traditionele rookworst. Dit voorbeeld toont dat ondernemen niet vraagt om trots te zijn op je eigen gewoonten maar juist vraagt om creativiteit en het zoeken naar vernieuwing die past bij de toekomst.

Een mooie gedachte als je in kansen denkt. Ook als je niet jong genoeg bent om alles te kunnen weten.

De
Vegetarische
worst

**HENK
FLIPSEN**
Directeur Nevedi

Wereldwijde data voor verduurzaming van onze business

GREG DOWNING

Sustainability director climate bij Cargill en voorzitter van de management board van GFLI

72

04
04
19

Voor de diervoerindustrie zijn betrouwbare data over verduurzaming van levensbelang. Niet alleen kunnen we daarmee onze eigen processen verbeteren, we kunnen ook beter duidelijk maken welk effect bepaalde maatregelen hebben op onze footprint. Vanuit deze overtuiging zijn we in 2016 gestart met GFLI, de Global Feed LCA Institute. Dit samenwerkingsverband van diervoerondernemingen en -organisaties verzamelt wereldwijd data op basis van de LCA-methodiek. LCA staat voor Life Cycle Analysis. Dit is een breed geaccepteerde methode om de volledige footprint van een product te bepalen. Dus niet alleen de productie in de fabriek, maar bijvoorbeeld ook teelt, oogst en transport van grondstoffen zoals graan of soja.

In de afgelopen jaren hebben we onze aanpak ontwikkeld en data verzameld in twee belangrijke regio's, namelijk Europa en Noord-Amerika. Ook zijn we gestart met de inventarisatie in de visvoerindustrie.

In onze aanpak sluiten we aan bij wereldwijd geaccepteerde principes. Naast LCA zijn dat bijvoorbeeld de LEAP-richtlijnen van de Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO). Zo zorgen we ervoor dat we een betrouwbaar databestand opbouwen dat ook is te koppelen met andere bestanden die aan dezelfde standaarden voldoen.

De data die we tot nu hebben verzameld zijn niet alleen voor onze eigen business relevant. Ook voor onze afnemers en hun klanten is het interessant. Zo kunnen veehouders beter nagaan wat hun eigen footprint is bij het gebruik van bepaald voeders en grondstoffen. En volgende schakels in de keten, zoals zuivel- en vleesindustrie, gebruiken onze data om de footprint van hun producten te bepalen.

Zij kunnen uiteindelijk de consumenten, voor wie de hele keten in de weer is, helpen om een steeds beter afgewogen keuze te maken.

De footprint en klimaatimpact is een essentieel element in een verantwoorde productie.

Om de mensen in onze eigen sector meer mogelijkheden te bieden om de data te benutten, lanceren we in de loop van 2019 een applicatie op basis van de data die we al hebben. Dan kunnen bijvoorbeeld nutritionisten in diervoederbedrijven een betere afweging maken bij de samenstelling van voeders. Want de footprint en klimaat-impact is een essentieel element in een verantwoorde productie. En, ook belangrijk: de markt vraagt erom.

Dat geldt ook voor de behoefte aan betrouwbare informatie om misverstanden over onze industrie en de dierlijke productie weg te nemen. Alleen met maximale transparantie op basis van gevalideerde data kunnen we dit vraagstuk oplossen.

In ons werk bouwen we voort op eerdere activiteiten die vooral in Nederland zijn opgestart. Jullie lopen echt voorop! Zonder de Nederlandse expertise zouden we nu met GFLI niet staan waar we staan. Laten we blijven samenwerken aan meer inzicht voor verduurzaming van onze business.

Wil je meer over onze activiteiten weten of wil je meedoen? Kijk dan op de website van GFLI: www.globalfeedlca.org.

Dit hopen we het tweede lustrumjaar van de Stichting Bevordering Studie Diervoeding (BSD) te mogen vieren. Een aantal jaren ben ik nu vanuit de diervoederindustrie als bestuurder aan deze stichting verbonden. Het bestuur bestaat uit een aantal mensen uit de sector die vrijwillig en op persoonlijke titel in het bestuur zit. De stichting heeft zich als doel meer bekendheid te geven aan de carrièremogelijkheden in onze mooie industrie.

De stichting heeft zich als doel meer bekendheid te geven aan de carrièremogelijkheden in onze mooie industrie.

De Nederlandse diervoederindustrie staat aan het begin van de voedselketen en behoort tot de top van de wereld. Wij bieden zeer diverse banen aan in zowel nationaal als internationaal perspectief. Door het geven van voorlichting, contact met de agrarische hogescholen en Wageningen Universiteit en het aanbieden van studiebeurzen zorgen wij ervoor dat er meer studenten kiezen voor diervoeding tijdens hun studie.

De afgelopen jaren heb ik verschillende studenten die een beurs van de BSD hebben ontvangen hun carrière zien starten bij collega diervoederbedrijven. Dat is voor ons als bestuur elke keer weer een bevestiging dat de Stichting BSD veel goeds brengt voor de toekomst van onze sector. Een groot deel van de funding is in het verleden gekomen vanuit het Productschap Diervoeder.

Daarnaast kennen we een aantal trouwe sponsoren. Graag blijf ik mij de komende jaren inzetten voor dit collectieve belang in de sector. Ik hoop dan ook van harte dat wij de financiële basis onder Stichting BSD de komende jaren verder kunnen versterken, zodat dit initiatief nog vele jaren haar vruchten mag afwerpen.

Stichting BSD sponsoren?

Benieuwd naar de mogelijkheden om te sponsoren, kijk op onze website en stuur een e-mail naar info@stichtingbsd.nl.

Wie de jeugd heeft, heeft de toekomst!

**Op weg naar
10 jaar Stichting
Bevordering
Studie
Diervoeding
(BSD)**

**MARCEL
ROORDINK**
Vicevoorzitter
Stichting Bevordering
Studie Diervoeding
(BSD)

Wat is het nu eigenlijk en wat moeten we ermee? Is het een managementinstrument voor een melkveebedrijf? Of is het een marketinginstrument voor de melkafzet? Of is het een verantwoordingsinstrument voor de overheid?

Deze vragen komen regelmatig aan de orde als ik met collega melkveehouders hierover spreek. De twijfel en aarzeling zijn groot omdat er ook een verplichting aan gekoppeld is. De twijfel gaat soms over de betrouwbaarheid van de gegevens en de aarzeling is soms groot omdat het mogelijk onderlinge verschillen in melkprijzen kan gaan vergroten. Dus begrijpelijk dat er getwijfeld wordt aan het instrument en wat het nu eigenlijk is. Tegelijkertijd is het antwoord ook heel simpel: de KringloopWijzer heeft alle drie doelen in zich.

De aanleiding om de KringloopWijzer te ontwikkelen is in de afgelopen jaren vooral ontstaan omdat we als melkveehouderijsector efficiëntie in de bedrijfsvoering en bedrijfsontwikkeling mogelijk wilden houden ondanks naderende milieugrenzen.

Goede Landbouw Praktijk

Juist het gebruik als managementinstrument biedt nog veel mogelijkheden op onze bedrijven. Iedereen die in een studieclub zit weet dat de verschillen tussen bedrijven groot zijn. De uitdaging zit juist daarin om de bedrijfsvoering te verbeteren zodat uiteindelijk ook de financiële resultaten beter worden. We noemen dat vaak: Goede Landbouw Praktijk. Er is een logica die zegt dat verbetering altijd mogelijk is op ons bedrijf en dat heeft de geschiedenis ook aangetoond. Makkelijk is het natuurlijk niet om te veranderen want het vraagt soms om andere keuzes te

maken. Ook hebben we vaak vaste patronen die we dan moeten aanpassen. Het is veel eenvoudiger om de nadruk op zaken te leggen buiten ons bedrijf of te verwijzen naar omstandigheden waar we geen invloed op hebben. Daar komt bij dat, ondanks een steeds meer sluitende systematiek van checks op de ingevoerde gegevens van de KringloopWijzer, er aarzeling blijft bestaan in de

Laten we onze schouders zetten onder een goede doorontwikkeling van de KringloopWijzer.

melkveehouderijsector over de betrouwbaarheid. Het is mijn stelling dat we onszelf daarmee ernstig tekort doen. Het is uiteindelijk ons welbegrepen eigenbelang dat we met de KringloopWijzer de drie genoemde doelen nadrukkelijk behalen en daardoor onze bedrijven versterken voor nu en de volgende generatie.

Laten we onze schouders zetten onder een goede doorontwikkeling van de KringloopWijzer en dat we als melkveesector de uitkomsten maximaal gaan benutten.

Het Programma Aanpak Stikstof (PAS) mag niet als basis voor toestemming voor activiteiten worden gebruikt, zoals de ontwikkeling van veehouderijbedrijven. Dat heeft de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State op 29 mei 2019 bepaald. Nevedi is hierover verbaasd. Enerzijds omdat het Europees Hof meer ruimte leek te bieden dan door de Raad van State is gebruikt en anderzijds omdat dit de verdere verduurzaming van de Nederlandse veehouderij bemoeilijkt.

Daar waar diervoeder een bijdrage kan leveren aan de plannen van de primaire sectoren, zal Nevedi bereid zijn om steun te leveren.

Al vanaf 2014 ondersteunt Nevedi samen met andere ketenpartners het PAS. In tussenliggende periode zijn afspraken gemaakt en is dit jaar vastgesteld waar afspraken op koers liggen en waar 'een tandje extra' nodig was.

Bij partijen bestond vertrouwen in de aanpak van PAS en binnen Nevedi bestond een positieve houding rond de bijdrage die via advies op voer- en bedrijfsmanagement konden bijdragen aan de uitgezette doelen en werklijnen.

Nu deze uitspraak van de Raad van State er ligt, is het afwachten wat er gaat gebeuren. Eigenlijk is het houvast weggeslagen voor de uitvoering van maatregelen die bijdragen aan reductie van ammoniak. In mijn ogen

kan ondernemerschap van veehouders alleen werken binnen ontwikkelingsruimte die nodig is om duurzame bedrijfsvoering mogelijk te maken.

Als Nevedi blijven we de ontwikkelingen nauw volgen en zijn we vooral nieuwsgierig naar de interpretatie die minister Carola Schouten aan deze uitspraak verbindt en vervolgens naar de keuzes die de primaire sectoren gaan maken om vanuit eigen verantwoordelijkheid inhoud te geven aan duurzame veehouderij in Nederland. Daar waar diervoeder een bijdrage kan leveren aan de plannen van de primaire sectoren, zal Nevedi bereid zijn om - binnen haar mogelijkheden - steun te leveren.

**Programma
Aanpak
Stikstof
(PAS)**

**HENK
FLIPSEN**
Directeur Nevedi

Met haar landbouwvisie 'Waardevol en Verbonden' ambieert minister van Landbouw Carola Schouten dat Nederland in 2030 koploper in kringlooplandbouw is. Werk aan de winkel voor de verschillende sectoren, waaronder de pluimveehouderij. Maar wat is kringlooplandbouw en hoe groot mag de kring(loop) zijn; waar mogen de grondstoffen voor diervoeders dan nog vandaan komen (en uit bestaan)? En kan de Nederlandse pluimveehouderij daarmee ook nog concurrerend zijn op internationale markten waar nu circa 70% van de eieren en het pluimveevlees aan wordt geleverd? Relevante vragen die centraal staan bij het uitwerken van een agenda voor versnelling verduurzaming van de pluimveehouderij.

Een hele uitdaging voor de pluimveesector (Anevei, COBK, LTO/NOP, Nepluvi en NVP) die samen met Nevedi, Dierenbescherming, vertegenwoordiging van Natuur en Milieufederaties en de ministeries van Infrastructuur en Waterstaat (I&W) en Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) momenteel werken aan een uitvoeringsagenda voor verdere verduurzaming. Uitgangspunten zijn de LNV-visie Waardevol en Verbonden, het Klimaatakkoord en de visie 'Koers voor een Vitale Pluimveehouderij in 2025' van NVP en LTO/NOP (uit 2016).

De omschakeling naar kringlooplandbouw heeft voor de minister als doel een toekomstbestendige landbouw in Nederland. Het is een omschakeling waarin niet druk op de kostprijs van producten leidend is, maar het streven naar een efficiënter verbruik van grondstoffen, de inzet van steeds meer lokaal geproduceerde grondstoffen en vermindering van de druk op de leefomgeving. Hoe we dit op integrale wijze kunnen realiseren is nog niet geheel duidelijk.

Het kan namelijk voorkomen dat verbetering op het ene duurzaamheids-aspect gepaard gaat met verslechtering op een andere. In alle gevallen moet daarom naar integrale verduurzaming met een goed verdienmodel voor ondernemers in de keten gekeken worden. Efficiënter en meer lokaal gebruik van grondstoffen is een goed streven, maar mag niet ten koste van diergezondheid, -welzijn, milieubelasting of verdien capaciteit gaan.

Ambities die deels op het terrein van de Nevedi-leden liggen, zijn bijvoorbeeld: verlagen van de voergerelateerde CO₂-footprint door de voederbenutting per productiesysteem continu omlaag te brengen, alsook door gebruik van voedergrondstoffen met een lage CO₂-footprint. Een andere ambitie betreft hoogwaardige inzet van co-producten en eiwitgrondstoffen voor diervoeding (vergroten van de circulariteit) waarbij het wederom mogen toepassen van diervoeder een variant is, evenals veilige toelating van swill en (andere) alternatieven voor soja als eiwitbronnen, waaronder insectenproducten.

De hogere kostprijs moet wel betaald worden.

Ongetwijfeld zijn diverse van deze ambities technisch wel al haalbaar, sommige vanuit wet- en regelgeving nog niet, maar boven alles is specifieke markt(be)werking een absolute voorwaarde voor commerciële toepassing van deze alternatieven. De hogere kostprijs moet wel betaald worden, want anders is circulaire pluimveehouderij uiteindelijk niet toekomstbesteding.

De varkenshouderij heeft in Nederland alleen toekomst als we laten zien dat de sector het waard is. Doorgaan op de huidige weg is niet voldoende. We kunnen alleen mondiaal koploper blijven, als alle ketenpartijen samenwerken aan een sector die in eigen land voldoende draagvlak heeft. Ook de diervoedersector heeft hierin een belangrijke verantwoordelijkheid.

Vooraf bij het thema circulariteit kan de diervoedersector belangrijke bijdragen leveren.

De tijd is voorbij dat een diervoerproducent kon zeggen 'ik maak wel ander diervoer, maar dat is nu eenmaal duurder'. We moeten toe naar ketenconcepten waarin alle partijen samenwerken. Een hogere voerprijs is dan niet uitgesloten, maar kan alleen als we samen in de keten een meerwaarde behalen en we de beloning daarvoor eerlijk over de partijen verdelen. Het instrumentarium om deze aanpak te realiseren ligt klaar. In de coalitie Vitale Varkenshouderij hebben we vergaande afspraken gemaakt, met zowel ketenpartners als met de minister van landbouw.

Veestapel

Het komt erop neer dat we de sector saneren en verduurzamen. Beide thema's zijn even belangrijk. De sanering, waarvoor in totaal 180 miljoen euro beschikbaar is, staat het meest in de publieke belangstelling. Het gaat om het opkopen van vergunningen en varkensrechten van bedrijven die definitief stoppen. Belangrijkste criterium is het verbeteren van de

leefomgeving door beperking van overlast (geur en emissies) naar de directe omgeving. Dat we hiermee instemmen is een concessie die we jarenlang als sector hebben tegengehouden. Het inkrimpen van de veestapel is niet langer taboe, maar een middel om draagvlak bij de maatschappij te behouden. In combinatie met verdere verduurzaming van de varkenshouderij voor de toekomst. Daarnaast is de saneringsregeling voor een aantal ondernemers in de sector een welkome regeling om hun bedrijf op een verantwoorde manier te beëindigen. Vooral bij het thema circulariteit kan de diervoedersector belangrijke bijdragen leveren. Het streven is namelijk om het aandeel reststromen in varkensvoerders flink te verhogen: van de huidige 60 tot 70% naar 90%. De uitdaging voor diervoederbedrijven is om hier gezamenlijk - dus los van concurrentie overwegingen - onderzoek naar te doen dat de basis is voor innovaties.

Grondstoffen

Een andere uitdaging voor de diervoederindustrie is het zorgen voor voldoende Europese grondstoffen in het varkensvoer. Hier is ons streven 80%. Ook hiervoor is nog de nodige innovatie nodig, op basis van collectief gefinancierd onderzoek.

Ik hoop en vertrouw erop dat de diervoederindustrie, net als de varkenshouders, de huidige positieve financiële resultaten in onze sector verstandig gaat benutten. We verdienen nu geld, onder andere als gevolg van problemen in China. Die problemen gaan verdwijnen en dan krijgen we het niet gemakkelijker.

Laten we onze verdiensten nu goed investeren, namelijk in een duurzame varkenshouderij met draagvlak in Nederland.

**Samen
bestaansrecht
varkens-
houderij
zeker stellen**

**LINDA
JANSSEN**
Voorzitter Produ-
centen Organisatie
Varkenshouderij
(POV)

Vandaag sprak ik de boeren toe die massaal naar het Malieveld waren gekomen. De diervoederindustrie is #trotsopdeboer. En niet alleen trots, wij hebben de boeren keihard nodig. Broodnodig, want zonder boeren: géén eten! Dus géén keurmerk vlees, géén weidegangmelk of wát de markt dan ook vraagt.

Boeren en hun gezinnen vormen de belangrijkste schakel in de voedselketen. In de stad Den Haag wordt veel over boeren gesproken. Vandaag werd er op het Malieveld dóór de boeren gesproken. Er zijn afspraken met de overheid over verduurzaming van de Nederlandse landbouw. Boeren steken daarmee hun nek uit en voor boeren geldt: afspraak = afspraak. Maar hoe zit dat in Den Haag?

Wij eisen een rechtvaardige en gelijke behandeling voor elke sector en regio. Boeren zijn zélf afhankelijk van het klimaat en hun bedrijven maken deel uit van de natuur. Boeren hebben baat bij goede oplossingen voor verdere verduurzaming van Nederland.

Boeren hebben afgelopen jaren resultaten laten zien. Meer dan wie ook. De innovatiekracht in de Nederlandse landbouw is groot. In het buitenland wordt daar met ontzag naar gekeken. Boeren verdienen ons respect en verdienen het niet om geofferd te worden. Dat wéét onze regering ook. Wij vragen hen om daar ook naar te handelen.

Vandaag is duidelijk geworden dat er grenzen zijn. Iedereen moet zijn of haar bijdrage leveren aan oplossingen; niet alleen de boeren.

De diervoedersector - maar óók andere bedrijven die producten of diensten leveren aan boeren óf juist hun

producten afnemen zoals melk, eieren of vlees - staan 100% achter de boeren. Dat is de afgelopen dagen te zien geweest in de kranten. Ook supermarkten, de levensmiddelenindustrie, horecabedrijven en cateraars zijn afhankelijk van goed, gezond en veilig aanbod van de producten die de boeren leveren.

Samen staan we sterk maar niet tegen elke prijs.

Boeren begrijpen dat veranderingen nodig zijn en ze doen wat ze beloven. Dat moet wel met behoud van gezond ondernemerschap én gebruik van spelregels die voor iedereen hetzelfde zijn. De Nederlandse Agro & Food ketens zijn belangrijk voor onze economie. Samen staan we sterk maar niet tegen elke prijs. De landbouw biedt juist oplossingen. Wij vragen aan Den Haag om daar oog voor te hebben.

Beste boeren: Wij zijn trots op jullie!

De rook is een beetje opgetrokken na de brandkreet van boeren op het Malieveld in Den Haag. De boerendemonstratie heeft veel losgemaakt. De regering en politiek realiseren zich heel goed dat dit serieus is. De boeren willen waardering voor hun werk en ruimte voor ondernemen.

Er is een heftige roep om werkbare beslissingen die op korte termijn oplossing bieden.

Omdat het Nederlands bedrijfsleven nu in de volle breedte acuut last heeft van het stikstofbeleid, concentreert zich daar nu de aandacht op. Dat is terecht maar tegelijk ook gevaarlijk. Er is een integrale benadering nodig. We hebben óók lopende afspraken in het klimaatakkoord en de kringlooplandbouw. Als het stikstofbeleid is ingevuld, worden circulariteit en klimaat weer minstens zo actueel. Het is belangrijk dat boeren vandaag niet naar links worden gestuurd en morgen weer naar rechts. Op die manier is ondernemen niet mogelijk en is het begrijpelijk dat boeren overwegen te stoppen. Dát is wat boeren ook zeggen.

Warme sanering

Minister Schouten heeft in haar brief aan de Tweede Kamer aangegeven dat ze boeren die willen stoppen, wil helpen met een financiële steun. Hiermee wil het kabinet ruimte creëren voor bedrijfsontwikkeling van anderen. Deze vrijwillige 'warme sanering' is aantrekkelijk voor stoppers maar het is nog volstrekt onduidelijk wát andere boeren daar mee kunnen. Wie mogen de vrijkomende ruimte gebruiken en dragen dat soort regelingen ook daadwerkelijk bij aan

bescherming van natuurwaarden? Los daarvan bestaan ook veel vragen over de betrouwbaarheid van gebruikte meettechnieken en rekenmodellen. Waarop wordt het beleid gebaseerd en waarop worden bedrijven afgerekend?

Gezond en innovatief ondernemerschap

Wat Nevedi betreft is het goed dat het Kabinet vorige week snel heeft gereageerd op het advies van commissie Remkes. Maar dat is niet voldoende. Veel belangrijker is dat gezond en innovatief ondernemerschap bij landbouwbedrijven onverkort en duidelijk wordt gestimuleerd. Onze diervoederindustrie kan actief bijdragen leveren aan het behalen van doelen in de veehouderij. Wij vinden het daarom nodig dat beleid ingericht is op moderne ondernemers. Maak doelvoorschriften en geef duidelijkheid: 'Zeg een bedrijf waar het aan moet voldoen'. Op die manier kan een ondernemer gericht investeren en worden doelen via gezond ondernemerschap gerealiseerd. Dát is waar boeren om vragen en vanuit die kracht kunnen sectoren de gestelde natuur-, milieu- en klimaatdoelen ook werkelijk invullen. Krimp is dan helemaal niet aan de orde.

Werkbare oplossingen

Intussen wordt duidelijk dat beleidsvorming en beleidsuitvoering om tijd vragen. De markt én onze natuur kunnen die traagheid niet verwerken. Het gaat niet alleen om boeren maar ook vooral de bouwsector loopt momenteel tegen grote barrières op. Ook in die sector worden maatregelen genomen om stikstofuitstoot te beperken. Er is een heftige roep om werkbare beslissingen die op korte termijn oplossing bieden.

Nevedi stelt dat haar leden boeren kunnen helpen bij het bereiken van hun ondernemersdoelen. Dat kan via maatregelen op voer-, mest- of stalniveau.

Na het
Malieveld

**HENK
FLIPSEN**
Directeur Nevedi

Tijdens het Nevedi-congres is de Nevedi-visie 2020-2025 'Voer voor ketensamenwerking' gepresenteerd. Bij de presentatie is benadrukt dat Nevedi primair de belangenorganisatie is voor haar leden: de mengvoerfabrikanten, kalvermelk-poederproducenten, producenten van premixen of additieven en de leveranciers van co-producten uit de levensmiddelenindustrie. Nevedi vertegenwoordigt hiermee zo'n 95% van de totale productie aan voedermiddelen in Nederland.

Naast het belang van de eigen boeren wordt in lijn met het belang van een gezonde veehouderij ook waar mogelijk steun gegeven aan de primaire sectoren. Plantaardige sectoren die zorgen voor grondstof toevoer en dierlijke sectoren voor het verwerken van co-producten of grondstoffen. Tijdens ons congres is door de aanwezige vertegenwoordigers uit de eier-, vlees- en zuivelsector duidelijk gemaakt dat die wens om samen te werken wederzijds is. Dat ervaren wij als een positieve reactie op onze visie voor de komende jaren.

Tegelijk heeft het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) positief gereageerd op onze visie. We sluiten met onze doelen en actielijnen aan op de uitwerking van kringlooplandbouw en klimaatafspraken. Tevens heeft het ministerie aangekondigd dat de Integrale Ketens Analyse (IKA) diervoedersector binnenkort wordt gepresenteerd met een positieve inhoud. Dat is een kroon op ons werk via onder andere onze kwaliteitssystemen via GMP+ International en SecureFeed.

Nevedi is klaar voor ketensamenwerking.

Dat is belangrijk omdat de beleidsdoelen alleen ons niet gaan helpen. De motor van alle ontwikkelingen zit in de markt. Juist de marktvraag is divers en grillig. Dat leidt tot uiteenlopende marktconcepten die ook een uiteenlopende marktpremie opleveren. Nevedi wil graag dat marktvraag waar boeren aan moeten voldoen kan worden beantwoord met behulp van voorschakels zoals Nevedi. Dat vraagt om een herziening van posities en werkwijzen.

Nevedi vindt het belangrijk dat de primaire sectoren het schakelpunt vormen in de ketens met goede contacten in de productieketens.

Nevedi vindt het belangrijk dat de primaire sectoren het schakelpunt vormen in de ketens met goede contacten in de dierlijke en plantaardige productieketens. Op die manier kunnen marktvraag en mogelijkheden worden verbonden en kan dit ook leiden tot een passend verdienmodel voor alle schakels in de ketens.

Onze visie is goed ontvangen en daar zijn wij trots op. We gaan nu uitvoering geven aan onze doelen en acties. De Nevedi-visie is gepubliceerd op de website van Nevedi.

Voor een circulaire voedsel­economie is het beter benutten van co-producten essentieel. De diervoederindustrie vervult daarin nu al een belangrijke rol. Samen kunnen we dit verder uitbreiden, zeker als het lukt om de regelgeving voor het verwerken van co-producten te moderniseren. De stichting Samen Tegen Voedselverspilling is daarom verheugd dat Nevedi meedoet met onze beweging. In navolging van individuele bedrijven zoals Duynie, Protix, Darling Ingredients en Kipster, die zich al eerder aansloten, werkt nu de hele sector samen aan een nog betere benutting van grondstoffen in de voedselketen.

De diervoederindustrie speelt een essentiële rol in de circulaire economie.

Groei

Het past in de snelle ontwikkeling die onze stichting doormaakt. In het eerste jaar van ons bestaan is het aantal stakeholders gegroeid naar bijna 70. Het bedrijfsleven is in de lead: grote bedrijven, start-ups, MKB'ers en branche-organisaties, aangevuld met de overheid, publieke organisaties en kennisinstellingen. Samen werken we aan concrete acties om de circulaire economie gedachte in de voedselketen invulling te geven. Oftewel: maximaal uitnutt­en van alle grondstoffen, inclusief de onvermijdbare reststromen die niet meteen geschikt zijn voor menselijke consumptie. Daar liggen nog grote mogelijkheden, zeker als je bedenkt dat we in Nederland jaarlijks 1,7 tot 2,5 miljoen ton voedsel verspillen. De stichting heeft als doel om dit te halveren in 2030, en minimaal 1 miljoen ton per jaar extra aan grondstoffen te behouden binnen het voedselsysteem.

Ervaring

De diervoederindustrie speelt een essentiële rol in de circulaire economie, in het opwaarderen van voor mensen oneetbare co-producten. Jullie hebben al veel ervaring: nu al verwerkt de Nederlandse diervoederindustrie jaarlijks minimaal 6 miljoen ton co-producten uit de levensmiddelenindustrie. Daar maken jullie hoogwaardige diervoeders van, die weer de basis zijn voor de productie van hoogwaardig voedsel.

Regelgeving

Samen kunnen we deze stroom vergroten. Zo is er nu in Europa jaarlijks maar liefst 14 miljoen ton aan voedsel­reststromen uit onder andere supermarkten, restaurants en catering, die als grondstof kunnen dienen voor diervoeders. Strenge regels, die destijds zijn opgesteld in reactie op dierziekte-uitbraken, verhinderen dat nu nog. Samen kunnen we die regels verbeteren, natuurlijk zonder dat dit ten koste gaat van de voedselveiligheid en diergezondheid. En daar hebben we de hele keten bij nodig, boeren, handel, verwerking, supermarkten en allerbelangrijkst de consument, met publieke organisaties in een faciliterende rol, maar ook in het wegnemen van wettelijke barrières.

Bodemverbeteraar

Ook op andere punten zijn gezamenlijke initiatieven mogelijk. Zo is het verwerken van plantaardige producten tot biogas via vergisting nu aantrekkelijk op basis van subsidie. Beter is het om die subsidie te geven op het opwaarderen van deze producten tot diervoeders. En ook de kweek van insecten, een nieuwe tak in de diervoederbranche, kampt met verouderde regelgeving die het toepassen van hun restproducten als bodemverbeteraar belemmert.

Kortom: mooi dat jullie meedoen, leden van Nevedi.

Meer co-producten tot waarde brengen als diervoeders

**TOINE
TIMMERMANS**

Directeur stichting
Samen Tegen
Voedselverspilling

Ons vertrouwen is belangrijker dan een kilo goud

HENK FLIPSEN
Directeur Nevedi

86

19
12
19

We leven richting Kerst en het nieuwe jaar. Een periode in het jaar waar de dagelijkse drukte in turbulente ontwikkelingen even plaats maakt voor rust, reflectie en bezinning. Want turbulent is het. Internationaal bestaan grote spanningen tussen landen, bevolkingsgroepen en opvattingen. In Nederland bestaan verschillen tussen regio's en sectoren. Exemplarisch is de overlap én het verschil tussen de bouwsector en landbouw. Zelfs op provincieniveau en binnen gemeenten zijn opvattingen over gewenste richtingen voeding voor verhitte discussies.

Binnen de agrarische sectoren lijkt een aardverschuiving gaande. Een aantal boerenorganisaties waarvan we vorig jaar het bestaan niet kenden, schuiven nu aan tafel bij minister Schouten voor topperleg. Bestaande structuren en gevestigde organisaties en bedrijven zoeken naar een profiel dat aansluiting heeft en houdt bij de belangen van het eigen bedrijf of meerdere bedrijven. We zitten in een tijd dat filmpjes op YouTube, Facebook, Instagram en Twitter het politieke bestel domineren.

Blijft steun van burgers voor de boer bestaan? Die vraag komt afgelopen tijd nogal eens voorbij. En dat begrijp ik wel, want er bestaat niet één waarheid. Wie krijgt het vertrouwen van de burger? Is dat Lubach op Zondag óf de boerin die met zichtbare emotie over haar passie vertelt?

Het is duidelijk dat vertrouwen het belangrijkste is wat een mens kan verliezen. Het staat aan de basis van de waardering voor ons werk. Vertrouwen in elkaar is wat ik ieder toewens. Vooral als gedachte om bij de kerstboom te overdenken.

Doet u dat? Dan tref ik u weer in het nieuwe jaar en kunnen we vol vertrouwen verder samenwerken aan een gezonde toekomst. Bij ieder in het gezin en bedrijf en als geheel op weg naar een modernere en duurzamere land- en tuinbouw. Dát willen we toch voor geen goud missen?

Bij ieder in het gezin en bedrijf en als geheel op weg naar een modernere en duurzamere land- en tuinbouw.

De boeren in Nederland moeten aan steeds meer en steeds verdergaande eisen van politiek en maatschappij voldoen. Dat vraagt om een betere opbrengstprijz voor onze producten in de supermarkt. Essentieel daarbij is een betere beeldvorming. De agrarische industrie, dus ook de Nederlandse diervoederindustrie, zou de boeren meer moeten steunen bij onze activiteiten om het imago bij het brede publiek te verbeteren.

Alleen met een betere beeldvorming en faire voedselprijzen is er toekomstperspectief voor Nederlandse boeren.

Kleinschalig

Er zijn vanuit de primaire sector al diverse activiteiten om het beeld dat de Nederlandse burger heeft over boeren realistischer en beter te maken. Je ziet dat het vaak kleinschalige initiatieven zijn, die met te weinig financiële steun onvoldoende effect hebben. Als we de burger in de Randstad echt willen bereiken, moeten we het steviger aanpakken en de krachten bundelen.

Goede verhaal

Ons verhaal is goed. We produceren supergoed voedsel op een duurzame manier. Daarvoor passen we onze bedrijven aan en maken we hogere kosten dan elders in de wereld. Dat kost moeite en geld en moet dus worden

goedgemaakt in de prijs die de consument betaalt in de Nederlandse supermarkt. Deze boodschap moeten we niet alleen brengen bij het publiek, maar ook bij overheden en bij de supermarkt-bedrijven. Want ook deze partijen hebben een maatschappelijke verantwoordelijkheid.

Agro-industrie

De agro-industrie heeft de invloed en de middelen om hier het verschil te maken. Zorg voor voldoende middelen en bundel de kleinschalige initiatieven die er al zijn. Laten we gezamenlijk werk maken van een beter imago en begrip voor de bijzondere positie van de Nederlandse boeren. Zodat de Nederlandse consument betaalt voor de extra kosten die we moeten maken.

Lange adem

Dat lukt alleen als we gedurende een langere periode het verhaal van de Nederlandse boer beter onder de aandacht brengen. Korte termijn succesjes om de naamsbekendheid van een individueel diervoederbedrijf te vergroten, zetten geen zoden aan de dijk. Voor alle schakels in de keten ligt hier niet alleen een morele plicht, maar ook een economische noodzaak. Want alleen met een betere beeldvorming en faire voedselprijzen is er toekomstperspectief voor Nederlandse boeren. En voor hun toeleveranciers.

**Betere
beeldvorming
is gezamenlijk
belang**

BART KEMP
Initiatiefnemer van
Agractie Nederland

De ronde tafel voor duurzame palmolie (RSPO) is een ledenorganisatie die in 2004 in het leven is geroepen om de palmoliesector te verduurzamen. De RSPO heeft nu 4,600 leden in meer dan 90 landen. Gezamenlijk zorgen zij voor de productie en consumptie van duurzame palmolie dat ontbossingsvrij is, waarvoor biodiversiteit wordt behouden en de rechten van werknemers, kinderen en lokale gemeenschappen worden gerespecteerd.

De Nederlandse diervoedersector is al jaren betrokken bij de RSPO en Nevedi werd al lid in 2008. Gezamenlijk dekten zij het volume palmolie wat in het Nederlandse diervoeder gebruikt werd af met RSPO-credits. Tegenwoordig zijn veel van de Nevedi leden zelf lid van de RSPO en kopen RSPO-credits of Mass Balance gecertificeerd materiaal in. Daarmee laten de bedrijven de verantwoordelijkheid voor de vermindering van de impact van de grondstoffeninkoop zien en worden de boeren die de plantages hebben gecertificeerd beloond voor de omschakeling naar duurzame productie. Dit stimuleert andere boeren weer om ook de productie te verduurzamen.

Indien een bedrijf al RSPO lid is, is het raadzaam om ook eens te denken aan het kopen van RSPO-credits van de zogenaamde smallholders. Dit zijn kleine boeren die de ondersteuning hard nodig hebben om duurzaam te blijven produceren.

De concurrentie in de diervoedersector is hoog en daarom begrijpen we dat het belangrijk is dat bedrijven in omliggende landen ook duurzame grondstoffen inkopen. Het Europees kantoor van de RSPO werkt aan de

bewustwording van alle sectoren die palmolie gebruiken en RSPO is er om meer informatie te geven hoe bedrijven dit kunnen doen.

De concurrentie in de diervoedersector is hoog en daarom begrijpen we dat het belangrijk is dat bedrijven in omliggende landen ook duurzame grondstoffen inkopen.

Als een bedrijf nog geen lid is of andere vragen heeft, dan is meer informatie te vinden op de website van RSPO of is het mogelijk contact op te nemen met Inke van der Sluijs, hoofd Europees kantoor van de RSPO via info.eu@rspo.org.

Met deze gedachte - die door de eeuwen heen op verschillende manieren is verwoord - komt de hedendaagse situatie waar land- en tuinbouw in verkeert naar boven.

Enerzijds omdat de sector onder grote druk van politieke wensen en beleidsvoornemens geconfronteerd wordt met een gevoel van niet-gehoord-worden en onrechtvaardigheid. Het gaat niet alleen om stikstof, maar de algehele denkrichting over voedselproductie en prioritering in maatschappelijke wensen. Wát is kringlooplandbouw en wanneer ben je duurzaam? Hoe verhoudt zich dat tot gedachten in het buitenland waar Nederland sterk afhankelijk van is?

De verleiding is groot om boos te worden maar uiteindelijk leidt dialoog tot het beste resultaat.

De sector zou graag zien dat verantwoordelijken oog hebben voor de redelijkheid van hun eigen voorstellen en daarmee ook voor de consequenties ervan. Enerzijds voor doelen zoals klimaat, circulariteit, biodiversiteit, water-gebruik maar zeker niet minder voor de nationale economie en daarvan afgeleid het inkomen van bedrijven en gezinnen. Een bedrijf dat voedsel produceert, wil zelf ook voldoende verdienen om een fatsoenlijke boterham over te houden.

Anderzijds omdat politiek, wetenschap, markten en overheid handelen vanuit een eigen verantwoordelijkheid. Ook als die niet overeenkomt met je eigen wensen, is het nodig dat de inzet van andersdenkenden niet automatisch leidt tot agressiviteit of neerbuigende opmerkingen.

Ons democratisch rechtssysteem is een hoog goed en moet door ieder worden gerespecteerd. Als je vindt dat iets onrechtmatig is, kan de rechter uitsluitel bieden. Jurisprudentie is de basis voor het normenstelsel in onze samenleving. De politiek maakt daar gebruik van en voert gesprekken om op basis van gestelde wettelijke kaders de eigen politieke agenda tot realiteit te brengen. Dat moet altijd met compromissen omdat we geen centraal geleide dictatuur zijn.

Toegegeven. De verleiding is groot om boos te worden maar uiteindelijk leidt dialoog tot het beste resultaat. Daar gaan we voor. Omdat we dat zelf ook willen.

**Doe een
ander niet
wat je zelf
ook niet
zou willen**

**HENK
FLIPSEN**
Directeur Nevedi

De periode is niet goed te duiden, maar het duurt al een hele poos dat we een gratis ritje in de achtbaan meemaken. Het is onvoorstelbaar hoe groot de verschillende opvattingen zijn in de maatschappij en binnen het bedrijfsleven over de implementatie van beleidsvoornemens van de overheid. Die zijn natuurlijk gestoeld op een rechtssysteem en ons democratisch beginsel van politieke debatten en Kabinetsbeleid. Daar kun je het niet mee eens zijn maar zo werkt het nou eenmaal. Dáár kun je weinig op tegen hebben.

Gevolg is wel dat in toenemende mate - van onder andere Nevedi - wordt verwacht dat er een automatische 'vertaling' wordt gegeven van nieuw beleid naar een dagelijkse praktijk. Ook als het beleid niet jouw keuze is. Als je vaak in Den Haag of Brussel bent heb je daar al snel een beeld bij. Het wordt anders als je elke ochtend als voervoorlichter aan een werkdag begint en een aantal veehouders gaat adviseren over voer en daarbij automatisch in gesprek raakt over wat er volgens het beleid moet gebeuren en wat dat betekent voor de economische bedrijfsvoering. Dat is niet eenvoudig. Ik heb groot respect voor deze mensen. Het advies aan de boer vraagt om kennis van het boerenbedrijf en zicht op een integrale aanpak. Elke boer reageert anders.

Nevedi wil open in dit vraagstuk opereren. Daarom worden momenteel sectorraden voor producenten van respectievelijk varkens-, melkvee- en pluimveevoer ingericht. De bedoeling is dat deze sectorraden aansluiten op verschillende brancheorganisaties zoals CoViVa of ZuivelNL. In partnerschap met deze organisaties kunnen heldere werkagenda's worden gemaakt en afspraken vastgelegd.

Als dat in overleg met alle ketenpartijen gebeurt, hebben we in ieder geval zicht op de manier waarlangs doelen bereikt kunnen worden.

Een gratis ritje in de achtbaan is fijn. Wat is de prijs als je niet weet wanneer die stopt?

Hoe dat vanuit Nevedi precies moet is een proces dat we niet alleen kunnen invullen. We zoeken daarin samenwerking met alle stakeholders, maar beginnen intern bij onze eigen leden. Richting zomer gaat Nevedi de belangrijkste dossiers rubriceren en prioriteren en daarbij bepalen hoe de belangenbehartiging daarop het verstandigst kan worden ingevuld.

Een gratis ritje in de achtbaan is fijn. Wat is de prijs als je niet weet wanneer die stopt?

Nederland, dat mag best eens worden gezegd, mag zich in z'n handjes knijpen met een diervoedersector als de onze. In geen land ter wereld is de dichtheid in feed safety-certificaten zo hoog als hier. Meer dan 25 jaar geleden nam de sector zelf het initiatief voor 'Good Manufacturing Practices', een set normen die uitgroeide tot 's werelds meest complete certificatieschema voor diervoederveiligheid (GMP+ FSA), met meer dan 18.300 deelnemers in 88 landen.

Zijn er concrete aanwijzingen dat iemand onzuiver handelt, déél dit dan ook.

Tot op de dag van vandaag komt de sector zelf met initiatieven. Zo lanceerde GMP+ International, op basis van ideeën uit de sector, in 2015 de GMP+ FRA-standaard voor duurzame en verantwoorde werkwijzen. Volgend jaar wordt dit onderdeel uitgebreid met een standaard voor regional sourcing.

Toch betekent dit niet dat er geen werk meer aan de winkel is. In de ideale wereld is een certificaat meer dan een reflectie van standaarden binnen een bedrijf, en vertegenwoordigt het ook een cultuur die gedragen wordt onder alle medewerkers. De realiteit is weleens anders. Ondanks on-site audits en een strikte ketenbenadering, kunnen óók gecertificeerde bedrijven op onbewaakte ogenblikken een loopje nemen met de regels. Juist in economisch onzekere tijden als deze.

Het kan dan ook het zeker geen kwaad om nu scherper dan ooit te focussen op de integriteit van de supply chain. Wees er alert op met wie je zaken doet. En eerlijk is eerlijk: in onze sector weten we vaker wel dan niet als een klant of leverancier het niet zo nauw neemt met de normen. Zijn er concrete aanwijzingen dat iemand onzuiver handelt, déél dit dan ook.

Het is geen geheim dat onze sector het van oudsher niet zo heeft op klokkenluiders, maar laten we er dan ook zelf voor zorgen dat ze niet nodig zijn. Laten we als Nederlandse diervoedersector, naast koploper in certificeringen, vooral ook vaandeldrager worden in integriteit.

**Nu scherper
dan ooit te
focussen op
integriteit**

**JOHAN
DEN HARTOG**
Managing Director
GMP+ International

De Nederlandse veehouderij staat voor grote uitdagingen. Circulaire economie, eiwittransitie, verlagen CO₂-footprint, noem maar op. Samengevat: transformatie naar een duurzame veehouderij. Daarin is een innovatieve diervoederindustrie broodnodig.

Eiwit

Innovatie en ontwikkeling van nieuwe eiwitbronnen is essentieel voor een vitale sector, waarin reststromen maximaal benut worden. Alternatieve eiwitbronnen zijn bijvoorbeeld zeewier en insecten. Maak hierin ook rationele overwegingen. De productie van vee in respons op verandering in voederwaarde van het rantsoen volgt de wet van de afnemende meeropbrengsten. Concreet houdt dit in dat bij huidige niveaus van eiwit in voer de groei of melkproductie van dieren vrij weinig toe- of afneemt als het eiwitgehalte verandert. Alternatieve grondstoffen en eiwitbronnen om mineralenoverschotten stevig terug te dringen gaan af en toe iets ten koste van productieniveau van vee. Accepteer dat, zoek de balans, en besef dat kennis en vakmanschap - dat past toch bij uitstek bij Nederland! - een hoop goed maken.

Onderzoek aan basis innovatie

Minder verlies aan mineralen, zoals stikstof, in een circulaire economie vraagt innovatief onderzoek. Gedegen onderzoek waar je echt iets aan hebt is niet voor een habbekrats te krijgen. Collectief gefinancierd onderzoek helpt de hele sector om de duurzaamheidsambitie te bereiken. Er is een scala aan voorbeelden van mooie resultaten uit dergelijk onderzoek te geven. Het onderzoek naar stikstofefficiëntie in de PPS Feed4Foodure bijvoorbeeld leverde verrassende, nieuwe inzichten in eiwitmetabolisme van melkvee.

Zoals inzichten over al dan niet limiterende (groepen van) aminozuren voor optimale melkeiwitproductie bij lage stikstofverliezen. Niet zomaar een 'speeltje' voor onderzoekers, maar praktische handvaten voor doorontwikkeling.

Onderzoek en innovatie met en door de diervoederbedrijven is onmisbaar.

Stikstof

Eiwit in voer voor melkvee stond de laatste maanden sowieso sterk in de belangstelling. Hoe je ook naar de gebeurtenissen kijkt, één ding staat vast. Het eiwitgehalte van voer gaat de komende jaren omlaag. Een integrale aanpak is daarin van groot belang. Het heeft weinig zin het ene probleem aan te pakken en een ander probleem daarmee juist groter te maken. Minder bemesten en later maaien van gras drukt het eiwitgehalte, maar de koe produceert dan juist meer methaan. Meer weidegang van koeien verlaagt de ammoniakemissie, maar de grote variatie in eiwitgehalte van gras, en de aanwezigheid van niet als ammoniak vervluchtigde stikstof, kunnen nitraat- en lachgasverliezen juist verhogen. Het is zoeken naar win-win situaties. Ook in deze integrale benadering van duurzaamheid is onderzoek en innovatie met en door de diervoederbedrijven onmisbaar.

Herkent u de situatie dat je op school iets uitgelegd krijgt waar je het niet mee eens bent? De biologieleeraar die zijn eigen inzicht op natuur en milieu geeft. De geschiedenisleeraar die een eigen interpretatie geeft aan het verleden of de leraar economie die een eigen opvatting heeft over kapitaal en arbeid?

Zélf nadenken over wat je vindt, welke doelen je nastreeft en hoe je strategische aanpak eruitziet is erg belangrijk.

Waarschijnlijk wel en dat is ook niet zo erg. Mening en opvattingen zijn er net zoveel als dat er mensen zijn. Tegelijk was het minder simpel als je een examen moest maken. Schrijf je op wat je is verteld óf formuleer je je eigen gedachten op papier? In dat laatste geval loop je het risico op een minder goed cijfer. Je hebt het niet begrepen. Omdat je voldoende moet halen kan je maar beter naar het gezag luisteren. De docent heeft het gezag en bepaalt op dat moment wat waar en niet waar is.

In het geschetste dilemma schuilt een vergelijking met het moment van nu. De overheid bepaalt onze nationale wetten en regels, controleert en handhaaft. Er wordt bijvoorbeeld verteld hoe we met corona moeten omgaan, hoe Nederland aan Europese kaders moet voldoen én meer specifiek voor onze sector wát optimale kringlopen

zijn of wát goed voor het klimaat is. Ook maatschappelijke organisaties en politieke organisaties vertellen hun waarheden en voorkeuren. Het bedrijfsleven ventileert zijn eigen feiten. Feiten die afgeleid worden van omzetcijfers en geboekte resultaten.

Bedrijven hebben met een realiteit te maken. Dat is de markt en daarin komt alles samen. Als je klakkeloos aanneemt wat overheid, maatschappelijke organisaties en andere bedrijven vertellen, kan je bedrogen uitkomen. Met te veel onvoldoendes op je rapport, blijf je uiteindelijk zitten. Aan een geweldig rapport ontleen je wel het bewijs dat je goed kunt kijken, luisteren en reproduceren.

Zélf nadenken over wat je vindt, welke doelen je nastreeft en hoe je strategische aanpak eruitziet is erg belangrijk. Als het goed is houd je daarbij rekening met de meningen van anderen en praat je mee.

Het nut van
meepraten

**HENK
FLIPSEN**
Directeur Nevedi

Kringlooplandbouw is bijna een modewoord vandaag de dag. Dat is jammer, het lijkt zo een containerbegrip te worden, net zoals duurzaamheid. Iedereen stopt er van alles in, zodat het uiteindelijk geen echte betekenis meer heeft. Laten we kringlooplandbouw alleen gebruiken als een duidelijk omlijnd begrip, namelijk: zo veel mogelijk de kringloop van mineralen sluiten in de agrarische sector. Andere zaken zoals biodiversiteit of dierenwelzijn zijn ook belangrijk, maar wat mij betreft geen direct onderdeel van kringlooplandbouw, al hebben zij er wel invloed op.

Mogelijkheden

Als jonge boeren zien we de mogelijkheden. Kringlooplandbouw kan een nieuw fundament onder onze bedrijven worden en dus een toekomst bieden. We moeten er dan niet dogmatisch mee omgaan, maar steeds kijken wat mogelijk is. Je kunt de kringloop sluiten op je eigen bedrijf, in de regio of in een groter gebied. Steeds moet je de afweging maken wat mogelijk en economisch haalbaar is. De mineralenkringloop op je melkveebedrijf sluiten is interessant, maar als je zonder veel moeite mest kunt transporteren naar een akkerbouwbedrijf in de buurt, is dat misschien wel beter en efficiënter.

Zorgvuldiger

Dat we zorgvuldiger moeten omspringen met de grondstoffen die voorhanden zijn, is voor ons als jonge boeren wel duidelijk. Eerdere generaties hebben - met de beste bedoelingen - vaak veel inputs gebruikt zonder zich zorgen te hoeven maken over de voorraden. Maar we zien dat bijvoorbeeld fosfor eindig is. En de productie van inputs zoals kunstmest op basis van fossiele energie kan ook niet alsmaar blijven groeien, al was het maar omdat we dan te veel CO₂ uitstoten met alle gevolgen van dien voor het klimaat.

Eiwit

Gelukkig werkt ook de diervoederindustrie aan alternatieven, maar is het best lastig om echte stappen te zetten. Zo zou het bijvoorbeeld een goede zaak zijn als we meer eiwitten voor het diervoer in Europa zouden verbouwen. Ik ben zelf in Brazilië geweest met een Nuffield-reis en heb ervaren dat de boeren daar er helemaal geen moeite mee hebben. Maar als je het breder bekijkt, is het natuurlijk milieubelastend, en er zijn in mijn ogen nog mogelijkheden om de teelt daar en het transport over zee duurzamer en energieneutraal te maken.

Als jonge boeren zien we de mogelijkheden.

Dilemma's

Het is een goed voorbeeld van de dilemma's die we onder ogen moeten zien. Hetzelfde geldt voor de advisering door voorlichters van de diervoederindustrie. Gelukkig is er steeds meer aandacht voor de teelt van voldoende kwalitatief hoogwaardig ruwvoer. Want dat is toch de basis voor het voeren van je koeien. Maar het kan ook betekenen dat ik dan als veehouder minder krachtvoer nodig heb. Dat is op korte termijn lastig voor de voeradviseur. Maar als hij mij ook op de langere termijn als klant wil behouden, is dat betere advies toch doorslaggevend. Voor ons jonge boeren én voor de diervoedersector liggen er dus nog veel uitdagingen om de kringloop op een verantwoorde manier zo veel mogelijk te sluiten. Laten we daarin samenwerken op basis van een gedeeld begrip over wat kringlooplandbouw moet zijn.

Als ik de toekomst kon voorspellen, zou ik het wel weten. Dat hoor je weleens. Wat ga je dan doen? Meer verdienen en uitgeven, minder of meer werken, je kennis delen of juist afschermen? Misschien wordt het wel saai of beland je in eenzaamheid?

Het ongewisse van de toekomst is van alle tijd. Het maakt eigenlijk dat het vak van ondernemen leuk is. Wanneer doorzie je de ontwikkelingen? Maak je - tijdig - de juiste strategische keuzes? Is je onderneming winstgevend? Waar sta je over 10 jaar?

Het ongewisse van de toekomst is van alle tijd.

Dankzij deze 'denkruimte voor ondernemen' is er plaats voor brancheorganisaties zoals Nevedi. Individuele bedrijven zijn (hoe groot ook) lang niet altijd in staat zijn om beleid en ontwikkelingen te overzien of voldoende invloed te hebben om ontwikkelingen te beïnvloeden. Daarvoor heb je collectieve kracht en samenwerking nodig. In een collectief als Nevedi kunnen diervoederbedrijven in Nederland gezamenlijk bepalen welke ondernemersruimte nodig is om toekomstige bedrijfsontwikkeling en bijbehorende innovaties en investeringen op een verantwoorde manier te kunnen blijven doen. Via één stem kan deze ontwikkelruimte worden gearticuleerd op plekken waar dat nodig is.

Vooraf bij alle aangesloten diervoederbedrijven zelf, maar zeker ook bij ketenpartners, maatschappelijke organisaties en overheden. De overheid is zeer belangrijk hierin en

varieert van de lokale gemeentes, provincie tot landelijk, Europees in Brussel en zelfs wereldwijd.

Nu we een glazen bol missen, is het belangrijk om trends waar te nemen en vanuit de geschiedenis kennis te nemen van menselijk gedrag, ondernemerskeuzes en beleidsthema's die hebben gespeeld en worden geagendeerd voor de komende jaren.

Meestal worden trends en ontwikkelingen via ingewikkelde data-analyses en statistieken met ons gedeeld. De uitkomst is een visueel gemaakt resultaat waarmee je kunt zien binnen welke bandbreedte jouw bedrijf of organisatie een toekomstperspectief heeft. Cijfers zijn natuurlijk goed en bieden houvast bij het maken van beslissingen. Naast cijfers vormen mensen zelf natuurlijk een belangrijke factor in het toekomstperspectief. Menselijk gedrag en gedachten zijn veel moeilijker te vatten in cijfers. Dat levert ook een mooie link op naar het columnoverzicht op de website van Nevedi waarin een groot aantal mensen hun eigen ideeën en toekomstbeelden via columns in de afgelopen 10 jaar op de Nevedi website hebben opgetekend. Hans Huijbers schreef bijvoorbeeld in zijn eerste column voor de Nevedi website in 2010 al over verduurzaming van de sector en blikte vooruit naar 2020. Binnenkort zal Nevedi in een beperkte oplage een Nevedi-bundel met 10 jaar columns uitgeven ter ere van het 20-jarige bestaan van Nevedi. Of hieruit een patroon of lijn valt te herkennen die helpt bij het invullen van uw strategie en keuzes in de komende 10 jaren?

Ieder zijn eigen lijn. Dat is leuk en tegelijk de uitdaging van elke brancheorganisatie die met alle afzonderlijke lijnen moet proberen één patroon te ontdekken. Zonder glazen bol maar met passie en gemotiveerd om elk bedrijf vooruit te helpen.

Glazen bol

**HENK
FLIPSEN**
Directeur Nevedi

95

21
10
20

COLOFON

Deze publicatie wordt aangeboden ter gelegenheid van het 20-jarig bestaan van Nevedi.

Een volledig overzicht van alle columns is te vinden op nevedi.nl/nieuws/columnoverzicht.

085 77 319 77

info@nevedi.nl

www.nevedi.nl

 [@Nevedi](https://twitter.com/Nevedi)

© November 2020

085 77 319 77
info@nevedi.nl
www.nevedi.nl
🐦 @Nevedi
© November 2020